

Vaihtoehtona kukkaterapia: luontosymboliikan sukupuolittuneet käsitykset ja käytännöt

Maiju Tamminen
Tampereen yliopisto
Yhteiskunta- ja kulttuuritieteiden
yksikkö, sukupuolentutkimus
Pro gradu -tutkielma
Kesäkuu 2014

TAMPEREEN YLIOPISTO
Yhteiskunta- ja kulttuuritieteiden yksikkö

TAMMINEN, MAIJU: Vaihtoehtona kukkaterapia: luontosymboliikan sukupuolittuneet käsitykset ja käytännöt
Pro gradu –tutkielma, 92 s. ja 3 liites.
Sukupuolentutkimus
Kesäkuu 2014

Tutkielmani käsittelee täydentäviin ja vaihtoehtoisiin hoitomuotoihin lukeutuvaa kukkaterapiaa sukupuolentutkimuksen näkökulmasta. Tutkielman tarkoituksena on tarkastella niitä merkityksiä, joita kukkaterapeutit ja kukkaterapiaa käyttävät henkilöt antavat kyseiselle hoitomuodolle sekä pohtia syitä sille, miksi kukkaterapia on niin selkeästi naisten suosima hoitomuoto.

Tutkimuksen feministinen fokus tulee esiin tutkielmassa hyödynnetyssä ekofeministisessä pohdinnassa. Muita teoreettisia työkaluja tutkimuksessa ovat ekopsykologia ja (lääke)tieteen feministinen kritiikki. Myös medikalisaation ja paramedikalisaation ilmiöitä käsitellään aiheen sitomiseksi nykypäivän yhteiskuntaan.

Tutkimuksen aineisto koostuu kymmenestä haastattelusta, pitkäkestoisesta osallistuvasta tarkkailusta alan koulutuksessa sekä laajasta poikkitieteellisestä kirjallisuuskatsauksesta. Haastattelut suoritettiin teemahaastatteluina ja tutkimus toteutettiin etnografisella otteella feministisen etnografian periaatteiden mukaisesti. Haastatteluaineisto analysoitiin laadullisen sisällönanalyysin keinoin aineistolähtöisesti. Tutkimuksessa käytettiin teoriaohjaavaa analyysia, eli ennalta valitut teoreettiset lähtökohdat: ekofeminismi, ekopsykologia ja lääketieteen feministinen kritiikki toimivat apuna aineiston analyysin etenemisessä.

Tutkielman keskeisiä havaintoja ovat kukkaterapialle annetut feminiiniset merkitykset, kukkaterapiaan liitetty luontoyhteyden kokemus, yksilöllisen elämäntilanteen huomioon ottaminen hoitomuodon valinnassa sekä yhteisöllisyyttä luova elämäkatsomus, johon kukkaterapia sopii muiden vastaavien hoitomuotojen ja kulutusvalintojen ohella. Tunteiden käsittelyä pohditaan sukupuolinäkökulmasta ja kukkaterapiaa tarkastellaan niin täydentävänä kuin vaihtoehtoisena hoitomuotona suhteessa viralliseen länsimaiseen lääketieteeseen. Laajemmin pohditaan sitä, mitä kukkaterapian suosio naisten keskuudessa kertoo naisten luontoyhteydestä ja sitä, tuoko kukkaterapian käyttö esille jonkinlaista vastarintaa yhteiskunnan patriarkaaliseksi nähtyjä rakenteita kohtaan.

Sisällysluettelo

Prologi	1
1. Johdanto.....	3
1.2. Tutkimuskysymykset.....	4
1.3. Aiempi tutkimus, kuinka sijoittuu feministisen tutkimuksen kenttään	4
1.4. Terminologiaa: Käsitteitä ja niiden määritelmiä.....	5
1.5. Tutkielman rakenne.....	7
2. Tutkimuksen teoreettiset lähtökohdat	8
2.1. Ekofeminismi.....	8
2.2 Kukkien feminiininen symboliikka.....	11
2.3. Ekopsykologia.....	15
2.4. Medikalisaatio, paramedikalisaatio ja (lääke)tieteen feministinen kritiikki.....	16
3. Kukkaterapia ja luontaishoidot.....	23
3.1. Kukkaterapian historiallinen tausta.....	23
3.2. Näkökulmia luontaishoitohen historiaan.....	26
3.3. Tunneterapiaa kukista.....	29
4. Aineisto ja tutkimusmenetelmät.....	31
4.1. Etnografinen ote, aineiston keruu ja tutkimusmenetelmät	31
4.2. Kukkaterapian paikallinen toimintaympäristö.....	33
4.3. Haastattelut	34
4.4. Osallistuva havainnointi - Tunnekeskeinen kukkaterapia	36
4.5. Tutkimusetiikka	38
5. Kukkaterapia osana luontosuhdetta.....	39
5.1. Feminiininen luontosuhde	39
5.2. Luonnon parantava vaikutus.....	42
5.3. Kukkien merkitykset tutkimuksessani.....	47
5.4. Luonnonmukaisuuden ideologiaan perustuva yhteisöllisyys	51
6. Tunteet, kriisi, hoitomuodon valinta	54
6.1. Sukupuoli ja tunteiden käsitteleminen	54

6.2. Muutos – kriisi – siirtymä.....	59
6.3. Vaihtoehto vs. täydentävä hoitomuoto.....	62
7. Päätelmät ja pohdintaa.....	72
7.1. Yhteenveto.....	72
7.2. Pohdintaa.....	75
Lähteet.....	80
Liite 1: Haastattelukysymykset kukkaterapeuteille.....	90
Liite 2: Haastattelukysymykset kukkaterapiaa käyttäville henkilöille.....	92

Prologi

Vierailin Tampereella sijaitsevassa Tunnekeskus Lumpeen kukassa ensimmäistä kertaa tammikuussa 2012. Tuolloin en tiennyt kukkaterapiasta vielä paljoakaan, mutta päätin tavata kukkaterapeutti Tarja Repo-Silvénin tuttavien suosittelun pohjalta. Olin juuri kuullut kukkaterapiasta ystävältäni, joka oli kokeillut kukkauutteita ja löytänyt niistä apua johonkin oman elämänsä haasteeseen. Olin lukenut hiukan kukkaterapiasta Internetistä ja tilannut Frantsilan luomuyrttitilalta muutamia eri tippoja kokeilumielessä. Kukkaterapia vaikutti minusta mielenkiintoiselta ja lähdin ennakkoluulottomin mielen kukkaterapeuttia tapaamaan. Olin vastikään eronnut miehestäni ja jäänyt yksin pienen lapsen kanssa. Tunsin tarvitseväni kaikkea mahdollista tukea, henkistä ja fyysistä, selvitäkseni hankalasta elämäntilanteesta.

Tunnekeskus Lumpeen kukka on Tampereen Tammelassa. Se on värikkään mutta hillityn näköinen liikehuoneisto, jonka logona on valkoinen lumpeen kukka. Sisälle pääsee summeria soittamalla. Pelkistetyssä eteisessä, on pari nojatuolia, naulakko ja vesiautomaatti. Kengät otetaan pois sisälle tullessa. Yleisvaikutelma hyvin siisti ja esteettinen. Värimaailma on vahva, seinät on maalattu violetilla ja turkoosilla. Tiloissa ei ole vastaanottotiskiä. Odotushuoneesta lähtee pitkä käytävä, jonka varrella on hoituhuoneita. Hoituhuoneisiin johtavat ovet ovat kiinni ja tilassa on hiljaista. Terapeutti tulee hakemaan asiakkaan odotushuoneesta. Vastaanottohuoneessa on samanlainen värimaailma kuin aulassakin, mutta siellä on enemmän esineitä. Terapeutin takana olevalla seinällä on suuri kirjahylly, jonka hyllyillä on terveyteen ja hyvinvointiin liittyviä kirjoja, luontaistuotteita, kukkaterapiauutepulloja, kaksi enkelipatsasta ja muita todennäköisesti huoneessa työskentelevälle terapeutille merkittäviä esineitä, kuten kehystetty valokuva lapsista. Tunnelma huoneessa on luova, levollinen ja kiireetön. Terapeutti istuu tavallisen kirjoituspöydän takana ja häntä vastapäätä, pöydän toisella puolella on tuoli asiakkaalle. Pöydällä on vesikannu ja mukeja, kello ja nenäliinoja.

Asetelma on valmis.

Ensimmäinen kokemukseni kukkaterapiasta oli hyvin positiivinen. Tilanne tuntui kiireettömältä. Terapeutti ei johdatellut keskustelua mitenkään, vaan odotti, että kertoisin itsestäni ja elämäntilanteestani. Muistiinpanot hän kirjoitti käsin. Keskustelussamme ei ollut varsinaista suuntaa, eikä se päättynyt yhteenvetoon tai diagnoosiin. Kun tuntui, etää olin saanut sanottua kaiken

oleellisen, päätin keskustelun. Missään vaiheessa minulle ei tullut tunnetta, että olisi ollut kiire, etten olisi ehtinyt kertoa kaikkea oleellista. Kukkaterapeutti kuunteli kärsivällisesti ja kirjoitti samalla muistiinpanoja. Hän oli hyvin empaattinen ja vastaili kysymyksiini sitä mukaa kun niitä mieleeni tuli. Keskustelun päätteeksi hän tarkensi hiukan epäselviksi jääneitä kohtia. Sain vahvan vaikutelman, että vaikeuksistani huolimatta kaikki kokemani tunteet ovat normaaleja ja sallittuja. Kun keskustelu päättyi, kukkaterapeutti oli hetken aivan hiljaa ja kirjoitti ylös jotain. Sitten hän kääntyi selin minuun ja alkoi sekoittaa tippoja eri pulloista yhteen hiukan isompaan. Tunnelma oli keskittyneen hiljainen ja aistin, että nyt olisi oltava hiljaa. Kun terapeutti oli valmis, hän pysähtyi hetkeksi, puristi pullon kämmeniinsä ja laittoi sen sitten pöydälle, liimaten siihen etiketin ja kirjoittaen annostusohjeen. Muutaman lisäkysymyksen ja kommentin jälkeen tapaamisemme oli ohi ja lähdin huoneesta. Tämä käynti oli mieleenpainuva ja kiehtova.

Luottamus siihen, että kukkaterapeutti osaisi sekoittaa juuri minulle oikeat tipat tuntui haastavalta, mutta olin valmis kokeilemaan niitä.

1. Johdanto

Tässä tutkielmassa tulen kuvailemaan täydentävän terveydenhuollon hoitomuotoihin lukeutuvaa kukkaterapiaa sukupuolentutkimuksen näkökulman ja feministisen teorian avulla. Tavoitteenani on selvittää miksi kukkaterapia on niin silmiinpistävän vahvasti naisten suosimaa. Tutkimukseni teoreettiset lähtökohdat ovat ekofeminismissä ja ekopsykologiassa sekä medikalisaation feministisessä kritiikissä. Lisäksi etsin merkityksiä kukkien feminiinisestä symboliikasta ja pyrin sijoittamaan kukkaterapian laajempaan täydentävän ja vaihtoehdoisen terveydenhuollon kenttään. Kukkaterapia tarjoaa mielenkiintoisen esimerkin hoitomuodosta, joka täydentää virallisesti hyväksytyyn länsimaiseen lääketieteeseen tarjoamia hoitokeinoja. Tutkimus on toteutettu etnografisella otteella osallistuvan havainnoinnin ja teemahaastattelujen avulla. Osallistuvaa havainnointia tein osallistumalla kaksivuotiseen kukkaterapeutti-koulutukseen, jonka aikana sain olla mukana eräänlaisessa kollektiivisessa kukkaterapian merkitysten muodostamisessa. Haastatteluja tein kymmenen ja lisäksi olin sähköpostiyhteydessä useaan alan toimijaan. Taustamateriaalia keräsin laajasti kirjallisuudesta, lehti- ja verkkojulkaisuista sekä blogeista. Käytän tekstissä kuvailevaa otetta, jonka avulla pyrin tuottamaan mahdollisimman tiheän kuvauksen tutkimastani ilmiöstä. Tarkoitukseni tässä tutkielmassa ei ole todistaa kukkaterapian tehoa tai puutteita. Sen sijaan tarkoitukseni on kuvailla kukkaterapia itsessään kokonaisuutena järjestelmänä, jolla on oma historiansa ja kulttuuritaustansa. Kriittinen näkökulma tulee esiin kukkaterapian ja länsimaisen lääketieteen kohtaamisessa.

Motivaationi luontaishoitoja ja erityisesti kukkaterapiaa käsittelevään tutkimukseen pohjautuu omaan kiinnostukseeni luontosymboliikkaa ja luonnon parantavia vaikutuksia kohtaan. Suomalaiseen luontoon liittyen minua kiinnostavat luontouskomukset ja luonnon ”magia” sekä kasvien parantavat voimat ja suomalaisten ihmisten suhde heitä ympäröivään luontoon.

1.2. Tutkimuskysymykset

Tutkimukseni pääkysymys on: Millaisia merkityksiä kukkaterapiaan liitetään? Pysin vastamaan tähän kysymykseen pohtimalla seuraavia alakysymyksiä:

- Millaisia feminiinisiä merkityksiä kukkaterapialle annetaan?
- Millaisissa elämäntilanteissa kukkaterapiaa hyödynnetään ja löytyykö näistä käytännöistä naisten ja miesten välisiä sukupuolieroja?
- Onko kukkaterapialla jonkinlainen yhteys luontoon ja sitä käyttävien ihmisten luontosuhteeseen? Tätä kysymystä pohditaan ekofeminismin ja ekopsykologian avulla.
- Tuleeko kukkaterapian käytössä esille naisten vastarintaa patriarkaalisia rakenteita (länsimaista lääketiedettä) kohtaan? Tämän aiheen pohdintaa syvennetään medikalisaation, paramedikalisaation ja lääketieteen feministisen kritiikin kautta.

1.3. Aiempi tutkimus

Kukkaterapiaan liittyvää yhteiskuntatieteellistä tutkimusta on tehty maailmanlaajuisesti hyvin vähän. Suomessa aihetta ei ole tutkittu juuri lainkaan. Joitakin tutkimusprojekteja on kuitenkin toteutettu aiheesta esimerkiksi psykologian (esim. Thaler & Kaminski & Chapman & Langley & Gartlehner 2009) ja lääketieteen aloilla (esim. Howard 2007). Kukkaterapiaa on myös vertailtu homeopatiaan (esim. Halberstein & Sirkin & Ojeda-Vaz 2010; ja van Haselen 1999), minkä lisäksi esimerkiksi folkloristiikan alalta löytyy suomalaiseseen kasvilääkintään ja luontosymboliikkaan liittyvää tutkimusta (Lempa 2009). Luonnon vaikutuksesta yksilön hyvinvointiin ja parantumiseen on tehty paljon aiempaa tutkimusta (esim. Biley 2001 ja Burkhardt 2000) ja luontaishoidoista esimerkiksi terveydenhoidon ja valtiotieteen aloilla on kirjoitettu useita pro gradu- tutkielmia 2000-luvulla (esim. Viander 2010 ja Korhonen & Pöyhönen 2010). Feministinen tieteen ja medikalisaation kritiikki, josta löytyy verrattain paljon aiempaa tutkimusta, tarjoaa teoreettista pohjaa tutkimukselleni (esim. Kheel 1989 ja Lahelma 2003). Kukkiin symboliikkaan liittyvää tutkimusta on myös olemassa esimerkiksi

taiteen (Frownfelter 2010 ja Stott 1992) ja kirjallisuuden aloilla (Kopcik Rhyner 2012). Kukkien symboliikasta ovat kirjoittaneet myös Critchlow (2012) sekä kukkien historiallisiin ja kulttuurillisiin merkityksiin perehtynyt antropologi Goody (1993). Ekofeministisiä tutkimuksia on tehty Suomessa jonkin verran. Tunnettuja nimiä ovat esimerkiksi Kailo (2006) ja Suutala (2001). Ekopsykologisia tutkimuksia luonnon vaikutuksesta yksilön hyvinvointiin on tuotettu laajasti Suomessakin (esim. Salonen 2005 & 2010). Aiemmissa samalle kentälle sijoittuvissa tutkimuksissa on käytetty tutkimusmenetelminä esimerkiksi psykologisia mittareita ja tutkimusolosuhteita, osallistuvaa tarkkailua ja reflektiivistä etnografiaa (Gale 2010) sekä keskusteluanalyysia (Lindfors 2005).

1.4. Terminologiaa: Käsitteitä ja niiden määritelmiä

Länsimaisen lääketieteen ulkopuolelle jäävistä hoitomuodoista käytetään useita nimityksiä, joista yleisimpiä on vaihtoehtolääkintä, vaihtoehtoinen lääketiede, täydentävät hoitomuodot ja uskomuslääkintä. Menetelmistä on käytetty myös nimityksiä luonnon- ja luontaislääkintä sekä luontaishoidot, perinnehoidot ja kansanparannus. Suomalainen Lääkäriseura Duodecim on suositellut käytettäväksi ilmaisua lääketieteen ulkopuolelle jäävät hoitomenetelmät (Ryynänen & Myllykangas 2003, 1874), joka on kuitenkin käytännössä ainakin toistaiseksi verrattain harvinainen nimeke kyseisille hoitomuodoille. Kun tarkastellaan vaihtoehtoisten hoitomuotojen määrittelyä länsimaisen lääketieteen näkökulmasta, havaittavissa on asenteellisuutta. Esimerkiksi sosiaali- ja terveysalan ammattijärjestön Tehyn mukaan virallisen, länsimaisen lääketieteen ulkopuolelle jääville hoitomenetelmille sopivia nimekkeitä ovat muun muassa uskomuslääkintä, luontaisparannus ja luontaishoidot. Yhdistävä tekijä kaikille näille termeille on se, että ne sisältävät sellaisia menetelmiä, joita käytetään sairauksien torjuntaan, diagnostiikkaan ja parantamiseen sekä oireiden lievittämiseen. (Korhonen & Pöyhönen 2010: 4 Tehyn eettinen toimikunta 2008, 30.) Lindfors havaitsi omassa homeopatiaa käsittelevässä tutkimuksessaan, että uskomuslääkintä-termiä käyttävät etenkin vaihtoehtohoitoihin kriittisesti suhtautuvat tutkijat (Saano 1995 ja Tuomainen & Myllykangas & Elo & Ryynänen 1999). Uskomuslääkintä-termiä käytetään viitatessa sellaisiin hoitomuotoihin, joiden tehon ajatellaan perustuvan uskomuksiin eikä tieteelliseen näyttöön niiden tehokkuudesta. Se käsittää idean uskomusten tai suggestion parantavasta voimasta (Hyypä 1997, 251–252 ja Tuomainen ym. 1999, 18–19 sit. Lindfors 2005, 40).

Englannin kielessä käytetty virallinen termi on Complementary and Alternative Medicine (CAM) eli suomennettuna *täydentävä ja vaihtoehtoinen lääketiede*. Suomen Kokonaisvaltaisen Terveystieteiden Keskusliitto määrittelee täydentävän ja vaihtoehtoisen lääketieteen olevan myös niin sanottua perinteistä lääketiedettä, joka sisältää ”eri kulttuureissa esiintyviin teorioihin, uskomuksiin ja kokemuksiin perustuvia tietoja, taitoja ja käytäntöjä terveyden ylläpitämiseksi sekä psyykkisten ja fyysisten sairauksien ehkäisemiseksi, diagnosoimiseksi, parantamiseksi tai hoitamiseksi”¹. Kyseessä on länsimaisen lääketieteen ulkopuolelle jäävät hoidot, joiden opetus ei sisälly virallisen länsimaisen lääketieteen tai hoitotyön koulutukseen. Maailmankuvaan perustuvat, uskomukselliset käsitykset ja kokemuksellinen tieto ovat keskeisiä täydentävien ja vaihtoehtoisten hoitojen määrittelyssä, sillä ne ovat pohjana tällaisten hoitomuotojen vaikuttavuuden ja syy-seuraussuhteiden eli etiologian selittämiseksi. Useimmista länsimaisen lääketieteen ulkopuolelle lukeutuvista hoidoista on tehty hyvin vähän tieteellistä tutkimusta. (Korhonen & Pöyhönen 2010, 4.) Joistakin hoitomuodoista on lähes mahdotonta tehdä tutkimusta tieteellisin menetelmin, koska ne perustuvat yksilön ainutlaatuisille paranemisreaktioille. Yksi tällaisista hoitomuodoista on homeopatia.

Termi vaihtoehtolääkintä liittyy ei-lääketieteelliset hoitomuodot yhteiskunnallisiin vaihtoehtoliikkeisiin ja termi ilmentää eräänlaista vastakulttuurisuutta (Vaskilampi 1992, 17–18). Nimensä mukaan, kyseessä onkin vaihtoehto jollekin toiselle hoitomuodolle. Saarisen (1998) mukaan termi täydentävät hoitomuodot on korrekimpi siinä mielessä, että se ei sulje pois virallisesti hyväksytyä lääketiedettä, eikä vaihtoehtojen olemassaolo välttämättä merkitse länsimaisen lääketieteen diskriminointia (Saarinen 1998, 20). Täydentävien hoitomuotojen käsite on siten neutraalimpi kuin vaihtoehtoinen lääketiede, sillä sitä käytettäessä ilmenee vähemmän vastakkainasettelua suhteessa viralliseen lääketieteeseen ja terveydenhoitoon (Holi 2009, 15). Kuten omassa tutkimuksessani myös muiden alaa käsittelevien tutkimusten mukaan mahdollisista jyrkistä näkemuseroista huolimatta ihmiset eivät yleensä miellä virallisia ja epävirallisia hoitoja toisiaan pois sulkeviksi vaan pikemminkin toisiaan täydentäviksi. Usein he käyttävät eri hoitomuotoja vaihtelevien tarpeidensa mukaan (Helin 2009, 3). Luonnonlääketieteen keskusliitto LKL ilmoittaa verkkosivuillaan suoraan ja ytimekkäästi: ”Koulutettu luontaisterapeutti ei korvaa lääkäriä”. ”Koulutettu luontaishoitaja ei puutu lääkärin antamiin hoitoihin tai hoito-ohjeisiin”². Kun otamme

¹ <http://www.ktkl.fi/index.php?id=23&ala=94>. (Luettu 14.10.2013)

² <http://www.lkl.fi/terapeutit> (luettu 3.5.2014). Huom. tässä yhteydessä luontaisterapeutti ja luontaishoitaja -nimikkeet viittaavat kaikkiin LKL:n terapeutitirekisterissä olevia terapeutteihin, jotka edustavat 23 vakiintunutta terapia-alaa.

huomioon, että tämä on alan keskusliiton kanta vaihtoehtohoitojen ja virallisen lääketieteen kohtaamiseen, huomaamme, että lähtökohtaisesti vastakkainasettelua ei ole.

1.5. Tutkielman rakenne

Seuraavassa luvussa perehdytän lukijan tutkimukseni teoreettisiin lähtökohtiin eli ekofeminismiin ja kukkien feminiiniseen symboliikkaan, ekopsykologiaan sekä medikalisaatioon, paramedikalisaatioon ja lääketieteen feministiseen kritiikkiin. Kolmannessa luvussa esittelen kukkaterapiaa sen historian ja käytännön pohjalta. Kukkaterapia suhteutetaan laajempaan täydentävien ja vaihtoehtoisten hoitomuotojen kulttuuriin. Neljäs luku kuvailee tutkimuksessa käytetyn aineiston ja tutkimusmenetelmät painottaen tutkimuksessa käytettyä etnografista otetta. Viides luku on analyysiluvusta ensimmäinen, jossa käsitellään luontosuhdetta siten kuten se tuli esille tutkimuksessani. Kyseisessä luvussa pohdin feminiinistä luontosuhdetta, luonnon parantavaa vaikutusta, sekä kukkien ja veden feminiinistä symboliikkaa. Luku päättyy pohdintaan yhteisöllisestä luonnonmukaisuuden ideologiasta. Kuudennessa luvussa analyysi jatkuu vahvasti aineistopainotteisena ja pohdinta kietoutuu henkilökohtaisten kasvu- ja kriisikertomusten ympärille ja tuo esille sukupuolinäkökulman tunteiden käsittelyyn. Luvussa käsitellään myös hoitomuodon valintaa eli sitä, onko kukkaterapia vaihtoehto vai täydentävä hoitomuoto sitä käyttäville henkilöille. Tutkielman viimeisessä luvussa tehdään yhteenveto tutkimuksessa esille nousseista asioista ja pohditaan esille nousseita ilmiöitä nykypäivän yhteiskunnan ilmapiirin valossa. Yhteenveto ja pohdinta antavat lukijalle kuvan siitä, millaisissa laajemmissa yhteiskunnallisissa ilmiöissä kukkaterapia ja sitä käyttävät henkilöt ovat osallisina. Myös jatkotutkimuksen mahdollisuus nousee esille tutkielman viimeisessä kappaleessa.

Tutkielmaan on myös sisällytetty etnografista kokemuksellista kerrontaa tutkimuksen aikana tehdyistä havainnoista. Nämä kappaleet voi tunnistaa kursivoinnista.

2. Tutkimuksen teoreettiset lähtökohdat

Käsillä olevan tutkimuksen teoreettinen pohja on ekofeminismissä ja ekopsykologiassa, joihin myös kappale kukkien feminiinisestä symboliikasta sitoutuu. Medikalisaation ja paramedikalisaation käsitteet sekä lääketieteen feministinen kritiikki tuovat kukkaterapian osaksi laajempaa täydentävien hoitomuotojen kontekstia.

2.1. Ekofeminismi

Käytin tutkimuksessani ekofeminististä teoriaa, jonka avulla analysoin kukkaterapian sijoittumista täydentävien hoitomuotojen kenttään erityisesti sukupuolinäkökulmasta katsottuna. Ekofeminismi, tai ekologinen feminismi, on yksi feministisen tutkimuksen suuntauksista, joka keskittyy tutkimaan yhteiskunnallisia ilmiöitä feminismin ja ympäristötietoisuuden kautta. Ekofeminismi on suhteellisen uusi ja laajasti sovellettavissa oleva lähestymistapa yhteiskunnallisten ilmiöiden tarkasteluun. Käytän ekofeminististä pohdintaa omassa tutkimuksessani valottamaan mahdollisia syitä länsimaisen lääketieteen ja täydentävien hoitojen vastakkainasettelulle sekä selittämään osaltaan sitä, miksi kukkaterapia on niin vahvasti naisten suosima hoitomuoto.

Termiä ”ekofeminismi” käytettiin ensimmäisen kerran vuonna 1974 ranskalaisen feministi Françoise d'Eaubonnen teoksessa *Le féminisme ou la mort*. Siitä lähtien ekofeminismi on liitetty naisen ja luonnonvarojen riistoa vastustavaan taisteluun ja se kritisoi ihmisen suhdetta luontoon sekä patriarkaalisen yhteiskunnan suhtautumista naiseen (Nissilä 2004). Mellor (1997) liittää ekofeminismin kehityksen toisen aallon feminismin ja vihreän liikkeen syntyyn. Näiden molempien ideologiat yhdistyivät ekofeminismissä siten, että vihreä liike antoi ekofeminismille perustaksi mielenkiinnon ihmisten toiminnan vaikutuksista muuhun luontoon ja feminismin näkemyksen ihmisyyden sukupuolittumisesta tavoilla, jotka alistavat ja riistävät naisia ja saattavat nämä alempiarvoiseen asemaan. (Mellor 1997, 1 sit. Kiviluoto 2004, 23). Kansainvälisesti tunnettuja ekofeministisen näkökulman edustajia ovat muun muassa Karen Warren, Val Plumwood, Vandana Shiva, Greta Gaard ja Carol J. Adams.

Ekofeministinen teoria painottaa 1600-luvun tieteellisen vallankumouksen merkitystä rationaalisen ajattelun ja negatiivisen naiskuvan väliselle yhteydelle. Sukupuolitetun ajattelun tärkeimpänä kehitysvaiheena nähdään luonnontieteiden kehittyminen, maailmankuvan sekularisoituminen ja Descartesin filosofia. Näiden vaikutuksesta syntyi hierarkia ihmisen ja luonnon sekä rationaalisuuden ja aistien välille. Tuolloin myös vakiinnutettiin luonnon ja naisen rinnasteisuus osana tieteellistä retoriikkaa (kts. Kiviluoto 2004). Varhainen ekofeministi Carolyn Merchant sijoittaakin niin sanotun luonnonmukaisen luontokokemuksen korvaantumisen kapitalistisella ja välineellisellä luontokäsityksellä juuri 1600-luvulle. Tuon murroksen jälkeen luonto alettiin nähdä suurena ja elottomana mekanismina, jota voitiin analysoida, luokitella ja hallita (Merchant 1980, 278–279 sit. Suutala 2001, 13). Samankaltaiset prosessit ovat yhdistyneet myös parannuskulttuurin muutokseen. Länsimaisen lääketieteen näkemyksen mukaan myös ihmiskeho alettiin nähdä eräänlaisena mekaanisena ”koneistona” jota voidaan diagnosoida, huoltaa ja korjata. Muutos kokonaisvaltaisemmasta maailman- ja ihmiskuvasta spesifimpään oli myös osa lääketieteen kehitystä.

Luonnon hallitsemisen ja alistamisen nähdään johtuvan maskuliinisista piirteistä yhteiskunnassamme. Tieteellisen, mekanistisen maailmankuvan on ajateltu olevan yksi syy siihen, että nainen ja hänen asemansa yhteiskunnassa nähdään kielteisessä valossa. ”Ekofeministit näkevät luonnon ja naisen aseman tieteen ja länsimaisen maailman kehityksessä sorron historiana. Luonto ja nainen ovat olleet samalla tavalla alistamisen kohteina ja uhrin asemassa. Ekofeministien näkemyksenä on, että valtasuhteiden jatkuessa muuttumattomina luonnon ja naisen alistaminen jatkuu” (Salonen 2005, 27, 36). Länsimaisen tieteellisen ajattelun taustalta on nähty löytyvän eräänlainen ”yksilöitymisen ja työn abstrahoitumisen historia, naiseuden, naisen seksuaalisuuden ja ”villin luonnon” pahuuden samaistavat aatteet, miehen järjen rakentuminen naisen tunteiden vastakohtaksi ja sitä ylempänä olevaksi, maailmaa järjestäväksi voimaksi, sekä pyrkimykset taloudellisen hyödyn mittaamiseksi” (Heiskanen 2006, 178). Myös kirkon rooli on ollut merkittävä naisen ja luonnon yhteyden kielteistymisessä. Naisparantajien, joista on puhuttu myös noitina, ajateltiin tekevän niin sanottua noituuslääkintää, joka sisälsi ritualistisia, mytologisia ja feminiinisiä elementtejä. Tällainen lääkintä nähtiin villinä ja hallitsemattomana, kuten luonto itse. ”Ekstaattisuudessaan ja alastomuudessaan noidat ovat edustaneet luonnon päihdyttävää ja kontrolloimatonta voimaa – kirkon mukaan henki maskuliinisena voimana oli jumalaista, luonto eli jumalatar feminiinisenä kuului paholaisen valtakuntaan.” (Piippo 2008, 28–29.)

Ekofeminismi -käsite ei ole yksiselitteinen vaan se pitää sisällään monia erilaisia teorioita ja näkökulmia. Ekofeminismi voi olla painottunut esimerkiksi marxilaisen, sosialistisen tai

liberaalifeminismin suuntaan (Warren 1993, 254). Näkemyseroista huolimatta eri ekofeministisillä suuntauksilla on yhteinen ydin, joka niistä kaikista on löydettävissä: länsimaisen yhteiskunnan patriarkaalisuuden kritiikki (Kiviluoto 2004, 24). Tämän lisäksi kaikkiin ekofeministisiin käsityksiin liittyy keskeisesti näkemys siitä, että ihmisen asettuminen arvoasteikolla luonnon yläpuolelle, samoin kuin miehen asettuminen naisen yläpuolelle, ovat prosesseja, jotka perustuvat samankaltaiselle logiikalle ja perustuvat dualistiselle mallille (Heller 1999). Tämä dualistinen malli perustuu kahtiajaolle, jossa mies ja nainen, maskuliininen ja feminiininen, ja näihin assosioituvat eri elementit nähdään toistensa vastakohtina. Usein feminiiniselle alueelle sijoittuvat vähemmän arvostettuina pidetyt asiat.

Sukupuolten väliselle dualismille perustuvat luokittelut eivät edistä luonnon integroimista osaksi ihmiskunnan identiteettiä, sillä dualismissa piilee patriarkaalisen dominaation logiikka, joka perustuu ajatukselle ylempi- ja alempiarvoisuudesta. Tällainen ”ylemyys” voi toimia moraalisena perustana heikompien alistamiselle (Warren 1993, 256–257). Ekofeministisen käsityksen mukaan patriarkaaliset rakenteet heijastuvat molemmissa, ihmisten suhteessa luontoon ja naisiin. Tällaiset rakenteet asettavat naiset miehiä alempaan ja vähemmän arvostettuun asemaan yhteiskunnassa. Warrenin mukaan patriarkaalisisessa yhteiskunnassa tapahtuva naisten alistaminen ei ole pelkästään rinnakkaisilmiö toisille alistussuhteille – kuten luonnon hyväksikäytölle. Itseasiassa se toimii edeltäjänä ja perustana näille toisille ilmiöille (Warren 1993, 256–257). Kukkaterapian sijoittuminen niin sanotulle feminiiniselle akselille saattaa olla syy siihen, miksi se on niin vahvasti naisten suosima hoitomuoto. Ekofeministinen pohdinta tarjoaa työkaluja tällaisen sukupuolittuneen orientaation analysointiin.

Suomessa ekofeminismi on toistaiseksi verrattain vähän kehittynyt tutkimussuunta ehkä siksi, että suomalainen feministinen tutkimus on suuntautunut tasa-arvokysymyksiin. (Kiviluoto 2004, 5). Suomalaisia tutkijoita, jotka ovat tehneet ekofeminististä tutkimusta ovat muun muassa Kaarina Kailo ja Maria Suutala. Aatehistorioitsija ja dosentti Suutalan mukaan ekofeministisen tutkimuksen julkaiseminen ei ole helppoa Suomessa ja siihen suhtaudutaan kriittisesti. Kailo korostaakin, että suomalaisen feminismin parissa ekofeminismi on tulkittu usein essentialistisena eli naisten yhteys luontoon nähdään luonnollisemmaksi kuin miesten. (Nissilä 2004.) Naiset erityisesti kehitysmaissa ovat pääosin niitä, jotka ovat tekemisissä luonnon kanssa kasvattaessaan ruokaa perheelleen, hakiessaan vettä ja ollessaan töissä pelloilla. Naisilla on myös selkeät luonnolliset hormonaaliset syklit kuten kuukautiskierto ja hedelmällisyysikä, joiden on nähty olevan yhteydessä muihin luonnon sykleihin. Suoraviivainen yksinkertaistaminen ei kuitenkaan ole viisasta, sillä ”ajatus siitä, että nainen

olisi sisäsyntyisesti valmis ymmärtämään luonnon prosesseja, esimerkiksi jonkinlaisen mystisen, ei-sanallisen kokemuksen kautta, on ollut vaikea lähtökohta tieteellistä uskottavuutta hakevalle akateemiselle teorialle” (Warren 1993, 253–255). Tässä tutkimuksessa esille nousi naisten luonteva ja luonnollinen yhteys luontoon. Tämä yhteys ei kuitenkaan sulkenut millään tavalla pois miesten yhteyttä luontoon. Päinvastoin, molemmilla sukupuolilla oli yhtä vahva suhde luontoon ja naiset ja miehet kokivat luonnon parantava vaikutuksen aivan samalla tavalla.

Ekofeminismi on kantaottavaa ja aktivoivaa. Itseasiassa ”ekofeminismi esittää vaatimuksen. Ekofeminismi – ei ole kiinnostunut pelkästään vapauttamaan naista, vaan peräänkuuluttaa vapautumisen lisäksi myös muutosta. – Ekofeminismi haluaa korvata nykyisen patriarkaalisen ja luontoa tuhoavan yhteiskunnan kokonaan uusilla arvoilla” (Nissilä 2004). Tällainen ”uusi järjestys” edesauttaa niin luonnon kuin naisten ja miestenkin hyvinvointia. Ketään ei suljeta ulkopuolelle. Kyseessä on laajempi kokonaisuus, luonnon ja ihmiskunnan tasapainoinen rinnakkaiselo.

Kukkaterapia tarjoaa monitasoisia esimerkkejä sukupuolittuneista asenteista luontoa kohtaan sekä vertailukohteen yhtenä täydentävän ja vaihtoehtoisen terveydenhuollon hoitomuotona länsimaisen lääketieteen rinnalla. Jos vältämme subjektiivisten kokemusten kyseenalaistamista, on selvää, että kukkaterapia toimii, vaikka sen uskottavuus sotiikin monia patriarkaalisiksi argumentoituja tieteen kriteerejä vastaan. Ekofeminismi tarjoaa tutkimukselleni näkökulmia, joiden kautta luonto ja sitä kautta naiset voivat saada lisää arvostusta.

2.2 Kukkien feminiininen symboliikka

Kukilla on vahva assosiaatio feminiinisen kanssa. Tällä assosiaatiolla on ollut eri aikakausina jopa naisia alentava vaikutus. Molemmat, kukat ja naiset on nähty hentoina ja hauraina ja niille on annettu hyvin vähän muuta kuin esteettistä arvoa. Kukkaterapian kehittäjä Edward Bach kuitenkin antoi kukille toimijuuden roolin parantamisessa. Vaikka lähtökohtaisesti kukkaterapiassa ei ole mitään sukupuolittunutta, nykypäivänä se vetoaa erityisesti naisiin. Tulen tässä kappaleessa kuvailemaan joitakin tapoja, joilla kukkia on kuvattu feminiinisyyden symboleina muinaisten jumalatar-, nais-, ja kukkaismyyttien kautta. Koska Suomen kontekstista vastaavaa tietoa on rajoitetusti, olen ottanut etuoikeuden yleistää kukkasymboliikkaa näin kansainvälisesti luodakseni esimerkin siitä, kuinka nykyaikanakin vallitsevat käsitykset aiheesta juontavat juurensa hyvinkin kauas menneisyyteen.

Kukka on siis kasvin kypsä kukinto, jossa sijaitsevat kasvin heteet ja emit, joiden pölyttyessä kasvi kykenee tuottamaan siemeniä ja sitä kautta lisääntymään. Kukkia käytetään kulttuurillisena ilmaisutapana, sillä suuri osa niistä on ihmisten kasvattamia ja niitä käytetään kaikkialla sosiaalisessa elämässä: koristeina, lääkkeinä, ruoanlaitossa ja hajusteina, sekä osana ihmissuhteita, aloittamassa, pitämässä yllä sekä päättämässä suhteita niin elävien kuin kuolleidenkin kanssa (Goody 1994, 2). Suomalaisessa kukkakauppojen katukuvassa kukat myös määrittelevät vuoden kiertoa, alkukevään narsisseista kesän kukkataimien loistoon ja sieltä syksyn tuontikrysanteemeihin ja talven ajan kanervaistutuksiin.

Frownfelter (2010) on kirjoittanut hyvin laajasti kukkien seksuaalisesta symboliikasta omassa kuvataiteen alan lopputyössään, johon hän on koonnut valtavan määrän tietoa kukkasymboliikasta taiteen historian eri kausina. Hänen mukaansa kukille on kautta historian ja lähes kaikissa maailman kulttuureissa määrätynyt feminiinisiä assosiaatioita (Frownfelter 2010, 21).

Kristinuskon levitessä keskiajan alkupuolella Euroopassa katolilaiset johtajat kielsivät kukkasymboliikan ja kukkiin liittyvät rituaalit. He tekivät näin poistaakseen kaikki assosiaatiot pakanauskontojen kanssa. Kukkien assosiaatio pakanauskontoihin perustui muun muassa muinaisiin jumalatarlegendoihin. Muinaisille kreikkalaisille ja roomalaisille kukat sulautuivat heille merkityksellisiin legendoihin. Liljat, ruusut, omenankukat, granaattiomena, myrtti, kvitteni, unikko ja alruuna olivat kaikki rakkauden, kauneuden, nautinnon ja lisääntymisen jumalattarien Afroditen (kreikkalainen) ja Venuksen (roomalainen) symboleja. Muita vastaavia kukkiin assosioituja jumalattaria olivat muun muassa Eostre, Flora, Hera ja Juno. Myrttiä on käytetty jopa lääketieteellisessä yhteydessä kuvaamaan naisen ulkoisia sukupuolielimiä³. (Frownfelter 2010, 24, 26, Goody 1994, 88)

Esimerkiksi lilja on useiden Lähi-idän ja esimerkiksi Kreikan mytologioiden äitiyden ja hedelmällisyyden symboli. Kristillisessä symboliikassa lilja on puolestaan symbolisoinut puhtautta, siveellisyyttä ja kokemattomuutta⁴ (Lehner 2012, 32–33). Samankaltaisia merkityksiä on

³ Anglo-saksinen pääsiäisen jumalatar Eostre on kuvattu liljana ja pääsiäisen juhlinta-aika sattuukin samaan aikaan narsissien eli pääsiäisliljojen kukinta-aikaan. (Okerstrom 2006, 11). Myös kukkien jumalattaren Chloriksen (kreikkalainen) ja Floran (roomalainen) palvomiseen liittyvät juhlamenot sisälsivät kukkasymboliikkaa. Alussa Chloris/Flora tunnettiin sadonkorjuun jumalattarena, kunnes hänestä tuli kukkien jumalatar, jota juhlittiin aikakaudella 240 eKr. – 173 eKr. vuosittaisten hedelmällisyyttä symbolisoivien ”kukkaispelien”, Floralian merkeissä. Näihin juhliin kuului muun muassa prostituoitujen julkinen riisuuntuminen. (Frownfelter 2010, 24; Goody 1994, 88.)

⁴ Liljaan assosioitui myös jumalatar Hera, kuun, maan, ilman, naisen elämän, avioliiton ja syntymän jumalatar. Roomalaisille lilja oli Junon, valon, taivaan, avioliiton ja äitiyden jumalattaren kukka. Muinaisen seemiläisen

määräytynyt kautta maailman muun muassa lootukselle, iiriksellä, lehmukselle, appelsiininkukalle, ruusulle ja niin edelleen.

Goody (1994) ajoittaa Euroopan kukkakulttuurin taantuman Rooman keisarikunnan hajoamiseen noin 300–400 jKr. aikoihin. Tuolloin kasvien tuntemus ja niillä parantaminen vähentyi huomattavasti, jopa siihen pisteeseen, että kasveilla parantaminen lähestulkoon katosi. Vain kristityt munkit pitivät yllä kasvilääkinnän taitoja. Myös kukkien taidokas kasvatus ja vaikuttavien puutarhojen ylläpito vähentyi merkittävästi noihin aikoihin. Koska puutarhanhoito ja kasvituntemus siirtyivät nyt luostareihin, kirkolla oli enemmän valtaa kukkasymboliikan kontrolloimiseen. Kukat sisällytettiin toisinaan osaksi uskonnollisia riittejä ja paikoitellen niiden käyttö kiellettiin kokonaan (Goody 1994, 73–75).

Kristinusko on toiminut kukkien käytön ja symboliikan kontrolloijana, minkä lisäksi se on myös mitätöinyt naisten niin sanotun hedelmällisyyskultin ja osittain kääntänyt sen jopa naisia vastaan. Monet ”vuoden kieroon, kuun kiertoon ja naisen kuukautisiin liittyvän syklin juhlat tansseineen ja lauluineen yhdistettiin paholaisen palvontaan. Myös kuukautiskierto ja häpy sekä kohtu, jotka ennen patriarkaattia olivat elämän pyhä perusta ja aito muutosmysteeri, yhdistettiin noitavainojen myötä tauteja aiheuttavaan kuukautisvereen pahimpana myrkkynä, mitä maa päällään kantaa” (Heiskanen 2006, 182). Kukkasympoliikka luonnollisestikin eli mukana tässä naisia rajoittavassa sukupuolisymbolisessa transformaatioprosessissa. Niin sanottu ”villi”, alkukantainen nainen kahlittiin, yhtäläillä kuin kukkien käyttö ja symboliikka joutuivat patriarkaalisesta kontrollin alaiseksi.

Useat menneisyyden jumalat ja jumalattaret ovat muuntuneet feminiinisistä maskuliiniseksi yhteiskunnan muutosten myötä. Kun patriarkaalisuus on muuntunut patriarkaalisuudeksi jumalattaret, jotka olivat menneisyydessä voimakkaita ja lahjakkaita monilla tasoilla sekä suuren vastuun kantajia, ovat ajan saatossa joutuneet ”kesytetyiksi”. (Varner 2010⁵). Tämä viittaa tieteen vallankumoukseen ja mekanistiseen ihmiskuvaan. Kaikki mystinen ja tuntematon luokiteltiin epäuskottavaksi ja tuomittavaksi. Vain kontrolloitavissa olevat asiat, kuten tieto, luonto ja mekanistisesti nähty ihmiskeho olivat hyväksyttävissä. Miehestä tuli yhteiskunnallinen normi ja naisesta heikompana hänen alapuoletaan oleva. Monissa alkuperäiskansojen uskomuksissa ja perinteissä nainen on nähty nyky-yhteiskuntaan verrattuna myönteisemmässä valossa. Naisiin on

uskomuksen mukaan Liljan on uskottu kasvaneen Eevan kyynelistä, kun hän oli vastoin sääntöjä syönyt Hyvän ja pahan tiedon puusta Eedenissä. (Lehner 2012, 32-33).

⁵ http://www.authorsden.com/categories/article_top.asp?catid=62&id=58785 (Luettu 20.5.2014)

liitetty paljon voimaa ja erilaisia pyhyiden merkityksiä. Naisessa on nähty yhdistyvän luonto ja kulttuuri ilman vastakkainasettelua suhteessa mieheen ja hänen asemaansa yhteiskunnassa (Salonen 2005, 38). Muinaisissa jumalatarmyyteissä luonto ja seksuaalisuus olivat keskeisessä roolissa. Nykyajan naiskuva ja naisen yhteys luontoon ovat kuitenkin negatiivisesti painottuneita. Kristinuskon leviämisen kautta naisen seksuaalisuus on nähty epäpuhtaana ja sitä on pyritty kontrolloimaan mahdollisimman pitkälle. Tämä yhteiskunnallinen kontrolli jatkuu medikalisaation kautta. Naisen ”luonto” on otettu maskuliinisen valtakoneiston haltuun ja kontrolloitu

Kukkiin liittyvää analogiaa on käytetty useiden feminiinisiksi luokiteltujen piirteiden kuvailemisessa. Näin on ollut muun muassa taiteessa, kirjallisuudessa ja ajatusmaailmassa ainakin keskiajalta lähtien. Länsimaisessa maalaustaiteessa tällainen analogia on tullut esille yksittäisinä kukkina, joita on käytetty eräiden feminiinisten hyveiden symboleina. Tällaisia symboleja olivat muun muassa henkinen ja seksuaalinen puhtaus, rakkaus ja kauneus sekä hedelmällisyys. (Stott 1992, 61.)

Kukkia on käytetty niin negatiivisina kuin positiivisina symboleina kuvaamaan joko seksuaalisuutta tai sen puuttumista. Seksuaalisuuden negatiivisena symbolina on käytetty usein ruusua, valkoista liljaa tai suljettua puutarhaa. Nämä kaikki symbolisoivat naisen seksuaalisuuden ”puuttumista”, eli kokemattomuutta, koskemattomuutta tai siveyttä. Näitä piirteitä on käytetty kuvaamaan ihanteellisen länsimaisen naisen stereotypiaa. Kukat ovat toimineet positiivisina symboleina silloin kun niillä on kuvattu naisten sukupuolielinten anatomiaa, kuten häpyhuulia, vaginaa ja kohtua. Kukkien ”terminologiaa” on käytetty taiteessa kuvaamaan myös puberteettia, kuukautisia, ensimmäistä yhdyntää, hedelmällisyyttä, raskautta sekä äitiyttä ja vaihdevuosia. Tällaisia symboleja ovat muun muassa suljetut nuput, tuuleentuneet kukinnot, täyteen mittaansa kasvaneet kasvit ja kuihtuneet kukat. Kukkia on käytetty symboloimaan myös seksuaalisesti kyltymättömiä naisia. (Frownfelter 2010, 21, 23.)

Taiteen historiassa naisia on kuvattu kukkien kaltaisina hauraina, koskemattomina, seksuaalisesti kokemattomina ja feminiinisinä. Maalauksissa heidät sijoitettiin puutarhoihin, joissa he sulautuivat heitä ympäröiviin kukkiin ja joutuivat puutarhojen aitojen ympäröimiksi⁶. (Frownfelter 2010, 29.) Epäitsenäisyys ja passiivisuus ovat elementtejä, joita kukat kuvaavat erityisen selkeästi: kukkien

⁶ Kukkamaalauksissa esimerkiksi niin sanottu ’hortus conclusus’ (suljettu kukkapuutarha) symbolisoi toisaalta seksuaalista koskemattomuutta ja toisaalta älyllistä viattomuutta. Tuohon aikaan naisille suunnatuissa käytösoppaissa korostettiin sitä, ettei naisten sopisi paljastaa tietojaan liian maskuliiniksi luetuista aiheista, kuten politiikasta, urheilusta tai liiketaloudesta. Vastaavasti miehiä näissä oppaissa kehoitettiin olemana kertomatta samoista ”miehisistä” aiheista naisille. Nainen, joka seurasi tällaisten käytösoppaiden neuvoja muunsi itsensä ikään kuin kukaksi, joka näytti, tuoksui, tuntui ja ”ajatteli” kuin kukka. Tällaisena kukkana hän asetti itsensä muiden esteettiseksi nautinnoksi (Stott 1992, 63, 67).

ensisijainen tarkoitus on olla koristeena. Kukkien merkitys ihmisille on nähty tyhjentävästi puhtaasti esteettisenä aistihavaintona: visuaalisen, tuntemuksen ja hajun kautta. 1800-luvun lopun taiteessa myös naiset kuvattiin kukkien kaltaisina puhtaasti kauniina, esteettisinä esineinä ilman omaa toimintavaltaa⁷. Kukkiin kauneus sisälsi myös käsityksen kukkien hauraudesta. Tämä assosiaatio rakentui erityisesti nuoriin, varakkaisiin valkoihoisiin naisiin kohdistuviin mielikuville. Täten kukka-aiheiset naismaalaukset pitivät omalta osaltaan yllä luokille ja rodulle ominaisia kuvauksia feminiinisyydestä. (Stott 1992, 61–62.)

Seksuaalisuuteen kukat sitoutuivat myös sitä kautta, että kreikkalaiset ja myöhemmin roomalaiset käyttivät kukkaistuoksuja afrodisiakkeina seksuaalisuuden lisäämiseksi tai vahvistamiseksi (Frownfelter 2010, 25). Ei ole tarkkaa tietoa siitä, milloin kukkien tuoksu määräytyi naisille, mutta 1800-luvun lopulla naisille suunnattuja tuoksut olivat kukkaistuoksuja, joita naiset levittivät ympärilleen saippuoiden, hajuvesien ja tuoksuvesien muodossa. Miehillä suunnatut tuoksut sen sijaan olivat esimerkiksi myski ja mausteet (Stott 1992, 67). Nämä ovat nykypäivänäkin hyvin yleisiä preferenssejä hajusteiden käytössä. Naisten tulisi yhä tuoksua ja näyttää kauniilta kuin kukkasten.

2.3. Ekopsykologia

Ekopsykologinen näkemys tulee esiin tutkimukseeni osallistuneiden henkilöiden luontoyhteyden ja luonnonmukaisuuteen perustuvan ideologian kontekstissa. Kukkaterapia sijoittuu niin kutsuttujen luontaisterapioiden joukkoon ja sitä kautta eräänlaiseen luonnonmukaisuutta ihannoivaan maailmankuvaan. Ekopsykologia sijoittuu luontevasti myös ekofeministiseen näkökulmaan tässä yhteydessä ainakin siltä osin, kun kyse on naisten hyvinvoinnista.

Suomessa ympäristöpsykologian käsite tuli käyttöön 1970-luvun alkupuolella (Salonen 2005, 18). Myöhemmin on alettu puhua ekopsykologiasta. Kyseessä on teoria ja terapiatoiminta, jossa pyritään vahvistamaan yksilön suhdetta luontoon, sillä luonnolla nähdään olevan parantava vaikutus ihmisiin. Ekopsykologiassa on vaikutteita ekofilosofiasta, ekofeminismistä, ympäristöpsykologiasta, ympäristönsuojelusta sekä ekopsykiatriasta. Ekopsykologia perustuu näkemykseen, että ihminen on

⁷ 1800-luvun lopulla Amerikassa ilmestyi taiteen tyyliä jota kutsuttiin niin sanotuksi ”naisten kukkamaalauksiksi”. Tässä taidemuodossa taiteilija asetteli yhden tai useamman naisen kukkivaan puutarhaan, ja muokkasi asetelmaa, värejä, pintoja ja muotoja saadakseen aikaan sellaisen vaikutelman että kuvan naiset näyttävät niin samanlaisilta kukkien kanssa kuin mahdollista. (Stott 1992, 61–62.)

osa ympäristöään ja yhtä luonnon kanssa. Ympäristöllä on keskeinen rooli yksilön hyvinvoinnissa, sillä se vaikuttaa hänen psyykeensä kaikilla tasoilla (Salonen 2005, 22).

Ihmisen pahoinvointi aiheutuu joko hänen luontoyhteytensä katkeamisesta tai häntä ympäröivän luonnon pahoinvoinnista. Ekopsykologisen näkemyksen mukaan nimenomaan ”irralisuuden kokemus on – aiheuttanut maailman ympäristöongelmat ja psyykkisen huonovointisuuden” (Salonen 2005, 22, 31), sillä menettäessään yhteyden luontoon ihminen lakkaa kunnioittamasta sitä. Hyvinvointi ei myöskään ole pelkästään yksilön oma asia, sillä muiden hyvinvointi tai pahoinvointi vaikuttavat siihen hyvin vahvasti (Salonen 2005, 60). Luonto symbolina viittaa humanisuuteen ja ihmisen olemassaoloon. Luontaishoitoihin, kuten luontoonkin, assosioituu sellaisia käsitteitä, kuten humanisuus, kokonaisvaltaisuus, yksilöllisyys, lempeys, elinvoimaisuus, pehmeys, alkuperäisyys, hyvyys ja puhtaus. Sen sijaan kemiallinen, synteettinen ja urbaani ovat sanoja, jotka määrittelevät länsimaista lääketiedettä. (Vaskilampi 1992, 42–44). Luontoyhteyttä voidaan korostaa konkreettisella toiminnalla, kuten lääkekasveja käyttämällä. Kokonaisvaltaisuus viittaa luonnonmukaisuuteen ja yksilöllisyys siihen, että sairaudet ovat yksilöllisiä – muita ideoita ovat, lempeys, elinvoimaisuus, pehmeys, hyvyys ja puhtaus. Kaikkia näitä ideoita yhdistää Vaskilammen (2010) mukaan se, että ne voidaan nähdä vastakulttuurina lääketieteelle. Luonnollisuuden ja alkuperäisyyden sijaan lääketiede on kemiallista, synteettistä ja urbaania. (Vaskilampi 1992, 42–44 sit. Viander 2010, 20–21).

Kukkaterapian yhteydessä ekopsykologinen näkökulma tulee esiin luonnon parantaviksi koettujen vaikutusten kautta. Lähes kaikki haastattelemiini henkilöt kokivat luonnossa olemisen tasapainottavaksi ja välttämättömäksi osaksi omaa hyvinvointia. Vaikka kukkaterapiaa ei itsessään mielletty luontoyhteyttä vahvistavaksi, se sijoittui osaksi laajempaa luonnonmukaisuuden ideaalia johon puolestaan yhdistyi näkemyksiä jaetuille arvoille perustuvasta yhteisöllisyydestä.

2.4. Medikalisaatio, paramedikalisaatio ja (lääke)tieteen feministinen kritiikki

Koska tutkimukseni sijoittuu terveydenhuollon kenttään, näen keskeiseksi esitellä medikalisaation ja paramedikalisaation käsitteet. Koska kukkaterapia sijoittuu täydentävän terveydenhuollon piiriin, molemmat ilmiöt liittyvät siihen keskeisesti. Kukkaterapia tarjoaa lääkkeetöntä apua tunne-elämän epätasapainotilanteissa sekä täydennystä tai vaihtoehdon joillekin länsimaisen lääketieteen hoitomuodoille, jotka ovat enenevässä määrin käytössä medikalisoituneessa yhteiskunnassa.

Medikalisaatio eli lääketieteellistyminen tarkoittaa ilmiötä, jossa yhä suurempi osa ihmisten elämästä ohjautuu terveydenhuollon piiriin. Medikalisaatio-käsite tuli ensimmäistä kertaa esille 1970-luvulla. Varhaisia medikalisaation teoreetikkoja olivat muun muassa Irving Zola, Peter Conrad ja Thomas Szasz. Zolan mukaan länsimainen lääketiede on keskeinen sosiaalisen kontrollin harjoittaja yhteiskunnassa ja se on vaikuttanut siihen, että perinteiset kontrolli-instituutiot kuten uskonto ja laki, ovat syrjäytyneet normien ja moraalien lähteinä (Lahelma 2003, 1864). Myönteistä suhtautumista medikalisaatioon kutsutaan medikalismiksi. Medikalisaation vastustajat jakautuvat kahteen: radikaalit vastustajat torjuvat länsimaisen lääketieteen ja siihen liittyvän ajattelutavan ja sairaiden hoidon käytännöt kokonaan, kun taas maltilliset kriitikot arvostelevat sairauden käsitteen kohtuutonta laajentamista sekä terveystalouteen liittyvää holhousa. (Niiniluoto 2003, 1857.)

Medikalisaatio voi ilmetä käsitteellisellä, institutionaalisella ja hoitosuhteen tasolla ja sen piiriin kuuluvat muun muassa erilaiset poikkeavat käyttäytymisen muodot, homoseksuaalisuus, naisten terveys sekä syntymä ja kuolema. Ilmiön pääsuuntana on ollut lääketieteen soveltamisalan laajentuminen. (Lahelma 2003, 1863.) Ongelmallista medikalisaatiosta tekee se, että aiemmin normaaleina pidetyt elämänvaiheet tai elämään kuuluvat tapahtumat tai ilmiöt ovat muodostuneet lääketieteellisiä toimenpiteitä vaativiksi. Tällaisia tilanteita voivat olla esimerkiksi läheisen menetyksestä johtuva suru, yleinen alakulo, motivaation puute tai väsymys, ajoittainen toivottomuuden tunne tai masennus. Mitä erinäisimmät toimintakyvyn muutokset ja niiden arviointi sekä näihin liittyvät toimenpiteet ovat lääketieteellistyneet. Niinpä ”lääkäri voi auttaa surussa, alakulossa ja liian innokkaassa ostoksilla käymisessä”. (Topo 2006, 172.) Jopa ulkonäöstä on tullut medikalisoitu. Erityisesti naiset hakeutuvat kauneuskirurgisiin leikkauksiin ja ”sairauden merkitys on muuttunut ulkonäön medikalisoitumisen myötä. ”Rumuudesta” on tullut epidemia levinyt sairaus, jota vastaan taistellaan yhä kiivaammin” (Kinnunen 2008, 12). Lääketieteellistynyt yhteiskunta korostaa terveystieteitä ja -ongelmia ja sitä kautta mahdollistaa länsimaisen lääketieteen ja lääkärin vallan kasvun. Tämä johtaa sosiaalisten ilmiöiden kontrolliin terveystieteen avulla. (Myllykangas 2001.) Lääketieteen harjoittama sosiaalinen kontrolli johtaa poikkeavien yksilöiden sopeuttamiseen valtaväestöön. On myös väitetty, että medikalisaation tuloksena länsimainen lääketiede antaa itse aiheuttaa haittaa ihmisten terveydelle. Medikalisaation nähdään ulottuvan koko yhteiskuntaan ja sitä kautta nykylääketieteen voi nähdä jopa uhkana ihmisille. Elämän medikalisoinnin on nähty edenneen liian pitkälle. (Lahelma 2003, 1864–1865.)

Medikalisaation on nähty vaikuttavan erityisesti naisten elämään. Tämä johtuu siitä, että monet terveydenhuollon uusista aluevaltauksista ovat tapahtuneet erityisesti naisia koskevilla alueilla, kuten hedelmällisyyteen ja raskauteen liittyvissä kysymyksissä. Myös vanhenemisen ja kauneuden

yhteydessä naiset ovat medikalisaation pääkohderyhmä (Myllykangas 2001). Naisten elämään kuuluvat ilmiöt, kuten kuukautiset, synnytykset ja vaihdevuodet on ”ulkoistettu saniteettiteollisuuden ratkottaviksi ongelmiksi, minkä myötä niistä on tullut osa jopa miehen arkea” (Kinnunen 2008, 120). Tästä syystä medikalisaatiota onkin arvosteltu vahvimmin nimenomaan naisliikkeiden taholta (kts. Riska 2003). Lahelman (2003) mukaan medikalisaatio oli alun perin sukupuolineutraali käsite. Yhdysvalloissa radikaalifeministit kuitenkin katsoivat, että lääketieteen asiantuntijavalta oli nimenomaan hyväosaisten miesten valtaa ja naiset nähtiin medikalisaation uhreina. Länsimaiselle lääketieteelle tyypillisen naisruumiin patologisoimisen on ajateltu juontuvan syvään juurtuneesta tavasta ymmärtää naisruumis eräänlaisena biologisena vastineena kulttuurin piiriin asettuvalla miesruumiille (Kinnunen 2008, 119). Lääketiede, joka nähtiin miehisenä ja teknologisenä, oli medikalisoinut naisen ruumiin, seksuaalisuuden ja lisääntymistoiminnot. Lähemmin tarkasteltuna sekä terveydenhuollon käytännöt, että lääketieteellinen tieto osoittautuivat miehisen näkökulman vääristäviksi. On jopa väitetty, että jotkut länsimaisen lääketieteen hoitomuodot ovat naisiin kohdistuvaa tarkkailua ja sosiaalista kontrollia, jota miehinen lääketiedeinstituutio harjoittaa. (Lahelma 2003, 1865.)

Psykiatrian alalla erityisesti naisten mielenterveyttä on tarkkailtu ja kontrolloitu. Aina modernin psykiatrian synnystä lähtien naisten osuus mielisairaiksi luokitelluista potilaista on ollut miesten osuutta suurempi. Myös nykyaikana naiset muodostavat mielenterveyspalvelujen käyttäjien enemmistön. Esimerkiksi masennuksen on havaittu olevan erityisen yleistä naisilla. Suomessa naiset ovat masennuksen vuoksi sairauslomalla kaksi kertaa miehiä useammin. Feministiset tutkijat ovatkin pohtineet sitä, millä tavalla mielenterveys tai sen häiriöt ovat jäsentyneet sosiaalisesti ja kulttuurillisesti. ”Syytä naisten miehiä suuremmalle todennäköisyydelle päätyä psykiatriseksi potilaaksi on etsitty muun muassa misogyyinisestä kulttuurista, naisten yhteiskunnallisesta asemasta ja miehestä ihmisyyden yleisenä normina, jota vasten naisten/naiseus ovat näyttäytyneet sairaalloisena ja poikkeavana” (Chesler 1972 ja Showalter 1987 sit. Rikala 2013, 29–30).

Rikalan mukaan työelämässä masennukselle altistavaa voi olla pikemminkin naisvaltaisella alalla työskentely kuin naiseus itsessään (Rikala 2013, 25). Sama pätee moniin muihin naisten elämän osa-alueisiin. Kyseenalaista on muun muassa se, ovatko kaikki masennuslääkkeiden käyttöalueet varsinaisesti sairaustiloja tai persoonallisuushäiriöitä. Olisi otettava huomioon ihmisten henkilökohtaiset ominaisuudet ja tarkasteltava joitakin masennuksen oireita normaaliin elämään kuuluvina ilmiöinä. Sen sijaan lääketieteellistyneessä yhteiskunnassa kaikki oireet ja persoonallisuuden poikkeamat pyritään luokittelemaan määriteltujen nimekkeiden alle sairauksiksi ja ottamaan siten lääketieteen haltuun. Ihmistä ei nähdä ainutlaatuisena yksilönä jolla on oma

elämäntarinansa, tunteensa ja toiveensa, vaan häntä tarkastellaan mekaanisesti geeneinä ja molekyyleinä. Kuulumme vaihtelemaan riskiryhmiin kautta elämänkaaremme. Myös sairastamisen kuva on muuttunut medikalisoituneessa yhteiskunnassa. Sairaus voi toimia kunniallisena ”vetäytymistienä” monissa vaikeissa tilanteissa. (Myllykangas 2001.) Kukkaterapia ottaa huomioon yksilön elämäntilanteen ja sitä kautta pyrkii tukemaan henkilön eheytymistä hänelle itselle sopivalla tavalla. Hän on itse vastuussa omasta parantumisestaan ja sitä kautta ei joudu lääketieteellisen ”koneiston” hallittavaksi.

Paramedikalisaatio

Länsimaissa medikalisaation rinnalle on muodostunut toinen, osittain vastakkainen ilmiö, paramedikalisaatio. Se tarkoittaa lääketieteen ulkopuolelle jäävien hyvinvointipalvelujen suosion lisääntymistä. Molemmat, medikalisaatio ja paramedikalisaatio edesauttavat omalta osaltaan sitä, että sairauden ja terveyden kysymykset pysyvät keskeisessä roolissa yhteiskunnassa. Nykyajan kulutusyhteiskunnassa, jossa terveys ja hyvinvointi ovat itseisarvoja, on kysyntää monille vaihtoehtoisille hoidoille. Siten medikalisaatio ja paramedikalisaatio ilmiöinä ovat olemassa paljolti rinnakkain ja varmistavat, että terveyden ja sairauden sekä elämän ja kuoleman kysymykset pysyvät jatkossakin keskeisinä. (Myllykangas 2001.)

Myllykangas (2001), joka on kirjoittanut laajasti täydentävistä ja vaihtoehtoisista hoidoista näkee, että tällaiset hoitomuodot voivat tarjota jonkin lääketieteellisiä faktoja lohdullisemman lähestymistavan kokemuksellisen sairauden ulottuvuuteen. Hänen mukaansa kuitenkin vain harvat turvautuvat yksinomaan täydentäviin hoitomuotoihin, sillä suurin osa ihmisistä yhdistelee lääketieteen tarjoamia palveluja ja sen ulkopuolisia hoitomuotoja. Länsimaisella lääketieteellä, joka edustaa rationaalista, empiiriseen näyttöön ja loogiseen päättelyyn perustuvaa hoitokulttuuria, on puutteena se, mitä täydentävät ja vaihtoehtoiset hoitomuodot pitävät sisällään: eräänlaisen uskon ihmistä suurempien voimien olemassaoloon. Tieteellinen malli perustuu kontrolloituihin kokeisiin, jotka selvittävät lääkkeiden vaikutuksia ihmisen organismiin, kun taas uskomuslääkintä pohjautuu lähinnä kokemuksellisiin tapauselostuksiin ja yksittäisten potilaiden todistuksiin. Tästä syystä tiedon hankinta muista kuin virallisen länsimaisen lääketieteen hoitomuodoista on yksilön itsensä vastuulla. (Myllykangas 2001.) Länsimaisen lääketieteen monopoliasema niin terveydenhuollossa kuin alan tutkimuksessakin on kiistämättä vaikuttava.

(Lääke)tieteen feministinen kritiikki

Nykypäivän länsimaisen lääketieteen taudinkäsitys on hyvin spesifi, biologinen ja mekanistinen. Sairaudet ovat hoidettavissa olevia, ihmisruumiin elimien normaalista poikkeavia rakenteellisia tai toiminnallisia häiriöitä. Näitä häiriöitä kuvaillaan ja selitetään molekyylibiologian, kemian ja fysiikan kielellä. Tämän kaltainen näkemys on vahvasti tekemisissä materialistisen maailmankuvan kanssa. Laadulliset tekijät, kuten psykologiset, sosiaaliset tai ympäristötekijät eivät automaattisesti kuulu lääketieteen piiriin, eikä yksilön elämäntilannetta, uskomuksia ja taustaa oteta huomioon. (Honko 1997, 16.) Esimerkiksi psykiatria on vaarassa joutua lääketieteen ulkopuolelle, ellei se käsittele tauteja biokemiallisina ja neurofysiologisina prosesseina (Engel 1977, 129–130). Länsimaisen lääketieteen ensisijainen tehtävä on sairauden karkotus ja tuhoaminen, ei niinkään potilaan kokonaistilanteen hoitaminen. Sairaus nähdään ihmiselle vieraana, siihen kuulumattomana ja sen ulkopuolella olevana ikään kuin sairaus olisi autonominen ilmiö, joka on täysin riippumaton ihmisestä itsestään. Paras potilas on passiivinen, hoitoon suostuva ja siihen biolääketieteellisesti oikein reagoiva. Tämän lisäksi nykypäivän lääkäreitä rajoittaa kiire, jolloin henkilökohtaista, vahvaa potilas-lääkärisuhdetta ei pääse syntymään. Lääkärit vaihtuvat myös jatkuvasti ja potilas voi kokea olevansa vain yksi tapaus muiden joukossa. Resurssit eivät riitä ottamaan häntä huomioon yksilönä, jolla on oma taustansa, kohtalonsa ja pelkonsa terveydentilansa vuoksi (Honko 1997, 16, 19).

Naisten asema globaalissa terveystutkimuksessa on ollut ja on yhä, kyseenalainen. Feministiset tutkijat ovat kritisoineet useita suuria ja vaikutusvaltaisia tutkimusprojekteja siitä, että naiset on suljettu niistä ulos niin tutkijoina kuin tutkimuskohteinakin. Miesten miehillä tuottamien lääketieteellisten tutkimusten tuloksia on sovellettu useissa tapauksissa suoraan naisiin niin diagnoosin, tautien ennaltaehkäisyyn kuin lääkinnänkin osilta. On äärimmäisen epätodennäköistä, että pelkästään naisten piirissä suoritetun tutkimuksen tuloksia sovellettaisiin vastaavasti miehiin. Naiset on jätetty ulkopuolelle myös lääketutkimuksista. Huolestuttavaa on myös se, että naisille annetut lääkemääräykset perustuvat miesten keskipainon ja aineenvaihdunnan malleihin. Jatkuvana vaarana on se, että naisille määrätään liian vahvoja lääkkeitä liian suurina määrinä. Lääketutkimuksissa naisille epäsuotuisa vääristymä johtuu siitä, että miesten on määriteltävä olevan halvempi ja helpompi tutkimusryhmä. Naisten luonnolliset hormonivaihtelut on tulkittu metodologiseksi ongelmaksi, jotka vaikeuttavat tuloksien analyysia ja tekevät tutkimuksesta kalliimman. Lisääntymisiässä olevilla naisilla suoritetut lääkekokeilut saattaisivat myös vahingoittaa mahdollisia sikiöitä. Tällainen näkökulma kuitenkin sortaa naisia siinä, että se näkee naiset eräänlaisina ”kävelevinä kohtuina”, jotka

eivät kykene hallitsemaan hedelmällisyyttään. Vaihdevuodet ylittäneet ja raskaana olevat naiset jätetään lähes kokonaan tutkimusten ulkopuolelle, vaikka he kuuluvatkin ryhmiin, joille määrätään runsaasti lääkkeitä. Esimerkiksi Yhdysvalloissa jopa kolme neljäsosaa raskaana olevista naisista joutuu käyttämään lääkitystä. Pelkästään miehillä tutkitut lääkkeet voivat siis olla vaarallisia naisille. Tämän lisäksi lääkkeet, jotka voisivat olla hyödyllisiä naisille saattavat eliminoida jo tutkimusten alkuvaiheessa jos tutkimusotoksessa ei ole naisia eivätkä miehet reagoi lääkkeisiin samalla tavalla. (Schiebinger 2001, 113–115.)

Lääkekokeiluihin liittyviä epäkohtia tai turhia kirurgisia toimenpiteitä ei kuitenkaan usein tuoda julkisuuteen ainakaan länsimaisen lääketieteen osalta⁸. Kemiallisten lääkkeiden turvallisuuteen vedotaan vaikka näyttöä on, että niillä voi olla vakavia sivuvaikutuksia ja on yleisessä tiedossa, että lääkäreiden kiire ja hoitovastuun jakaminen aiheuttaa usein hoitovirheitä. Feministisestä näkökulmasta katsottuna länsimaisen lääketieteen mekanistinen lähestymistapa ihmisen terveydentilaan on vääristynyt, koska tiedon auktoriteetti on määrätty ”asiantuntijoille” ja potilaan oma toimijuus on eliminoitu. Myös pitkälle viety lääketieteellinen erikoistuminen on tehnyt potilaan kokonaisvaltaisen hoidon lähes mahdottomaksi (Honko 1997, 19). Kiinalaista lääketiedettä edustavan ajatusmallin mukaan länsimainen lääketiede on kehittynyt ilman perustavanlaista ja kestävä teoreettista runkoa. On jopa väitetty, ettei länsimainen lääketiede ole tiedettä lainkaan: se perustuu kyllä tieteisiin, mutta se itsessään ei ole vielä kehittynyt omaksi tietekseen. Länsimaisen lääketieteen kehitys on rikkonaista ja poukkoilevaa, tieto muuttuu ja asiantuntijoiden mielipiteet eriävät toisistaan rajustikin. Länsimaiselta lääketieteeltä puuttuu perusfilosofia, jonka avulla uusia ilmiöitä voitaisiin selittää (Juselius 2013, 21).

Länsimaisen lääketieteen jyrkästä kritiikistä tunnetun Ivan Illichin mukaan länsimaiselle lääketieteelle perustuva terveydenhoitojärjestelmä on kohtalokkaassa teollisessa kiertessä ja kokonaisuutena sen vaikutus kansanterveyteen on negatiivinen. Hän rinnastaa nykyllä lääketieteen uskontoon ja painottaa, että terveydenhoitojärjestelmä vahvistaa valtarakenteita joihin yksilöiden ja ryhmien on pakko sitoutua (Honko 1997, 19). Vaihtoehtolääkintä tarjoaa protestin mahdollisuuden virallista terveydenhuoltoa vastaan sekä kanavan tyytymättömyyden ilmaisuun. Vapautta vaihtoehtolääkinnälle suo se, että se ei ole sitoutunut yhteen luonnontieteen ajatusmalliin vaan se voi poimia merkityksiä niin luonnontieteen sisältä kuin ulkopuoleltakin. Se sisältää lääketieteen mukaisia

⁸ Esim.

<http://www.aamulehti.fi/Terveys/1194862894351/artikkeli/suomalaistutkimuksen+tulos+naita+leikkauksia+tehdaan+turhaan+yli+10+000+vuodessa.html> (Luettu 10.5.2014)

elementtejä, mutta asettuu samalla vastakulttuuriseen asemaan. Koska sen merkitysmaailma sisältää elementtejä niin luonnollisesta kuin yliluonnollisestakin, sen sisältöä ei voida alistaa empiiriseen, tieteelliseen testaukseen, eikä sitä voi tutkia tavanomaisen tutkimuksen keinoin (Vaskilampi 1994, 229–230).

3. Kukkaterapia ja luontaishoidot

Tässä luvussa kuvailen kukkaterapiaa ja sen asettumista täydentävän ja vaihtoehtoisen terveydenhoidon toimintakulttuuriin. Ensin kerron kukkaterapian historiasta ja suhteutan sen luontaishoitojen laajempaan historiaan. Lopuksi kuvailen kukkaterapiaa, sen periaatteita, käytäntöjä ja käyttötarkoituksia.

3.1. Kukkaterapian historiallinen tausta

Kukkaterapia pohjautuu muinaisiin hoitomuotoihin. Sen lääketieteellinen historia pohjautuu muun muassa sveitsiläisen lääkäri Paracelsuksen (Theophrastus Bombastus von Hohenheim, 1439-1542) 1500-luvun kasviparannuksen oppeihin. Paracelsuksen nähdään luoneen länsimaisen lääketieteen keskeisimmät doktriinit, mutta liittäen niihin eräänlaisen magiikan ulottuvuuden. Länsimainen lääketiede kehittyi Paracelsuksen näkemyksiin sitten kun niistä oli ”puhdistettu” maagis-henkinen orientaatio. Hänen maaginen lähestymistapansa lääkeaineiden ja terveyden perusolemukseen ovat olleet pohjana muun muassa länsimaisen kasvilääkinnän, homeopatian ja kukkaterapian kehittämisessä. (Wood 2005, xi-xii.)⁹.

Paracelsuksen elinaikana uskottiin niin sanottuihin arkkityyppeihin tai alkumuotoihin, jotka olivat koko luomakunnan perusta ja joihin aineellinen maailma voitiin jakaa. Kasvien ja eläinten sekä eläinten ja ihmisten, mineraalien ja elimistön välillä täytyi vallita syy-seuraussuhteita. Sairauden ilmentyessä lääkärin tehtävänä oli etsiä vastaava arkkityyppi luonnosta. (Rudd 2001, 8). Paracelsus oli ensimmäinen, joka asettui selkeästi antiikin ajoilta peräisin olevia lääketieteen oppeja vastaan. Hän uskoi, että Jumala oli luonut jokaiseen tautiin parantavan kasvin ja auttanut ihmistä oikean kasvin valinnassa luomalla yhtäläisyyksiä kasvin muodon ja lääkevaikutuksen välille (Raipala-Cormier 1997, 9). Tämä niin sanottu muoto- eli signatuurioppi eli Euroopassa voimakkaana 1700-luvulle asti. Lääkärin uskoivat voivansa lukea kasvin ominaisuudet sen väristä, hajusta ja kasvutavasta. Nämä

⁹ Paracelsus introduced the essential doctrines upon which modern medicine is based, but from a magical perspective. – His ideas became the basis upon which conventional medicine developed, after they had been “purified” of his magico-spiritual orientation. – His magical approach to the medicinal substance anticipated all the essential doctrines which later appeared in Western herbalism, homeopathy, and flower essence therapy. (Wood 2005, xi-xii)

ominaisuudet vaikuttivat kuinka niitä käytettiin lääkintätarkoituksessa. Myös kasvien kasvutavalla ja rakenteella oli merkitystä. (Rudd 2001, 8).

Paracelsus otti ensimmäisenä käyttöön myös kemiallisia lääkeaineita (Raipala-Cormier 1997, 9). Paracelsuksen oppien ja nykyajan länsimaisen lääketieteen välillä on kuitenkin merkittäviä eroja. Hänen lähestymistapansa yhdisti henkisen materiaaliseen, ylimaallisen luonnolliseen ja kokonaisuuden yksityiskohtiin (Wood 2005, 2). Paracelsuksen näkemyksen mukaan kaikkien sairauksien syynä oli yksilön poikkeaminen hänen syvimmästä ylimaallisesta olemuksestaan, aiheuttaen sisäisen tasapainon järkkymisen. Parantumisen nähtiin voivan olla mahdollista vain oikealla lääkkeellä ja sisimmässä olevan sielun voimalla. Paracelsus oli aikoinaan kuuluisa sairauksien parantamisessa saavuttamiensa kiitettävien tulosten ansioista (Rudd 2001, 8).

Myös saksalaisella kirjailijalla ja tiedemiehellä Johann Wolfgang Goethella (1749 – 1832) oli oma vaikutuksensa kukkaterapian syntyyn. Goethen mielestä lehti oli kaikkien kasvien alkumuoto ja kosmiset voimat vaikuttivat lehtien kautta kasvin juurten, varren, kukkien ja hedelmien kehittymiseen. Tällainen kyky muodonmuutokseen oli Goethen mukaan kunkin kasvin yksilöllisen parannusvoiman avain. Goethe on tunnettu aistihavaintoihin perustuvasta ”tieteellis-empiirisestä ja taiteellis-elämyksellisestä” kasvitutkimuksestaan, joihin nojaten hän kehitti käsityksen kasvien ylimaallisesta identiteetistä. (Rudd 2001, 8). Goethen ajatukset vaikuttivat aikansa ajatusmaailmaan laajemminkin ja vaikka niillä ei ollutkaan suoraa yhteyttä kukkaterapian kehittymiseen voidaan sanoa, että myös kukkaterapian taustalla on Goethemäinen näkemys kasvien parantavista voimista.

Goethen näkemysten pohjalta kasvien ja mineraalien parantavia voimia tutki 1700-luvulla muun muassa saksalainen lääkäri Samuel Hahnemann (1755–1843), joka kehitti homeopatian. Kukkaterapia on kehitetty homeopatian periaatteen pohjalta. Molemmat hoitomuodot perustuvat parantavan informaation siirtymiseen aineesta veteen ja sitä kautta ihmiseen. Homeopatian periaatteena on, että aine, joka suurina määrinä aiheuttaa joitakin oireita terveessä ihmisessä, voi pieninä annoksina parantaa sairaan. Kyseessä on niin sanottu ”sama parantaa samalla” periaate. (Enkovaara 2008, 4217.) Tarkoituksena on käynnistää elimistön oma paranemisprosessi antamalla impulssi elimistön itsesääntelylle ja sairautta korjaavalle prosessille. Homeopatia toimii niin sanotun potenssoimisen eli lääkkeiden energisöimisen periaatteella, eli lääkeaineesta uutettua nestettä laimennetaan systemaattisesti. Mitä korkeammassa potenssissa lääkeainetta on laimennettu sitä syvempi vaikutus sillä on ihmiseen. Matalia potensseja käytetään fyysisissä ongelmissa kun taas korkeammat potenssit vaikuttavat ihmiseen henkisellä tasolla. Homeopaattinen samankaltaisuuden

periaate, eli ”mistä vaiva, sieltä hoito” on nähty eri maiden kansanlääkinnän pohjana. (Javanainen & Saarno 1996; Sulkakoski 1996 sit. Lindfors 2005, 50–51.)

Kukkaterapian kehitti 1920 - 1930-luvulla englantilainen lääkäri, bakteriologi ja homeopaatti Edward Bach. Bachin mukaan kasvien ”hoitavat energiat” lisäsivät ihmisen elinvoimaa ja vastustuskykyä ja tunne-elämän tasapainottuessa ihminen pystyi paremmin parantamaan itseään ja kehoaan. Bachin tavoitteena oli, että kaikki voisivat itse hoitaa itseänsä ja omaa perhettään. Hyvinvoinnin lisäämisen ohella tavoitteena on, että kukkaterapiaa käytettäessä jokainen oppisi tiedostamaan itsensä, omat ongelmansa ja reaktiomallinsa paremmin. (Raipala-Cormier 2004, 29). Bach kääntyi pois perinteisestä koululääketieteestä varhain ja sen sijaan halusi tutkia luonnonvaraisia kasveja ja noudattaa työssään homeopaattisia periaatteita, eli hoitaa ihmistä, ei sairautta. Hänen kerrotaan olleen hyvin herkkä ja kyenneen intuitiivisesti havainnoimaan kasvien parantavia voimia. Hänen kerrotaan tienneen jo kukan käteen poimiessaan, millaisia henkisiä tasapainottomuustiloja sillä voitaisiin hoitaa. Bach huomasi, että kasvin parantava voima potenssoidussa, vahvistetussa muodossa oli sen kukintoon kerääntyneessä aamukasteessa. Tämän oivalluksen pohjalta hän kehitti niin sanotun ”aurinkomenetelmän” ja myöhemmin toisenkin, ”keittomenetelmän”, joiden avulla kasvin parantava voima saatiin kerättyä tehokkaammin. Vuonna 1932 kukkauutteita oli kaksitoista ja vuonna 1935 uutteita oli jo 27. Nykyään Bach uutteita tehdään 38 kukasta (Rudd 2001, 10). Bach itse kuvaili kehittämänsä hoitomenetelmää seuraavin sanoin: ”Tiede eikä tieto ei ole tarpeen. Tarpeen ovat vain ne yksinkertaiset menetelmät [jotka olen kuvaillut]. He jotka hyötyvät kaikkein eniten tästä Jumalan suomasta Lahjasta ovat niitä jotka pitävät sen puhtaana niin kuin se on nyt: vapaana tieteestä, vapaana teorioista, sillä kaikki luonnossa on yksinkertaista” (Bach 2009, 3, alkuperäinen julkaisu 1933)¹⁰. Bachin tiedetään polttaneen kaikki muistiinpanonsa kukkaterapian kehittämisen ajoilta.

Bachin alkuperäiseen kukkauutejärjestelmään kuuluu 38 uutetta, jotka on jaettu tunnetilojen mukaan seitsemään pääryhmään, joita ovat: pelko, epävarmuus, kiinnostuksen puute, alakuloisuus ja epätoivo, liiallinen huolehtiminen toisten hyvinvoinnista, yksinäisyys ja yliherkkyys (Raipala-Cormier 2009, 171 ja Saarinen 1998, 160). Tunnetuimpia Bach kukkauutteita ovat viidestä kukasta valmistetut niin kutsutut ”aputipat”, jotka tunnetaan kansainvälisesti nimellä Rescue Remedy¹¹.

¹⁰ ”No science, no knowledge is necessary, apart from the simple methods (described herein); and they who will obtain the greatest benefit from this God-sent Gift will be those who keep it pure as it is; free from science, free from theories, for everything in Nature is simple” (Bach 2009: 3, alkuperäinen julkaisu 1933).

¹¹ Bachin kukkauutteiden valmistajana toimii nykyään Nelson’s Natural World, Iso-Britannian suurin luonnontuotteiden valmistaja. Edward Bachin kotitalo Mount Vernon Oxfordshiressa, Englannissa toimii nykyään museona ja Bach kukkaterapian koulutuskeskuksena.

Alkuperäisten englantilaisten Bachin kukkauutteiden rinnalle on ilmestynyt muitakin kukkatippojen koulukuntia. Ainakin Yhdysvalloissa, Kanadassa, Uudessa-Seelannissa, Australiassa, Suomessa ja Etelä-Afrikassa valmistetaan kukkauutteita myös kotimaisista kasvilajeista.

Tässä tutkielmassa käytetään vaihtelevasti seuraavia termejä: *kukkatipat*, *kukkauutteet*, *kukkaterapiatipat* ja *kukkaterapiauutteet*. Näillä kaikilla sanoilla on sama merkitys ja niitä kaikkia käytetään yhtäläillä kuvaamaan kukkaterapiassa käytettyjä kukista valmistettuja uutteita.

3.2. Näkökulmia luontaishoitujen historiaan

Kasvilääkinnällä on pitkät perinteet. Sitä sanotaan olleen koko ihmiskunnan olemassaolon ajan. Kasvilääkinnän historiaa on pystytty jäljittämään noin 4000 vuoden ajalta egyptiläisten papyruslöytöjen ja sumerilaisten nuolenpääkirjoitusten avulla. Niiden perusteella ei kuitenkaan ole pystytty varmasti tunnistamaan käytettyjä kasveja, koska silloiset nimitykset ja kuvaukset selvittivät pääasiassa kasvin olemusta, eivätkä niinkään niiden havaittavaa ulkoista muotoa, niin kuin nykyään. Kreikkalaisen mytologian mukaan taas uskottiin Asclepius-nimiseen parantamisen ja lääketieteen jumalaan. Tämä myytti perustui 1200 eKr. eläneeseen saman nimiseen henkilöön, jonka kerrotaan tehneen monia parantamiseen liittyviä ihmetekoja. Sairaant henkilöt hakeutuivat temppelihin, silloisiin ”terveyskeskuksiin”, joita Kreikassa ja Aigean merellä oli satoja. Ne oli sijoitettu luonnonkauniille paikoille, joissa niitä ympäröivät lähteet, puutarhat ja teatterit. Tavoitteena oli, että näissä temppeleissä potilaat parantuisivat puhdistumisen ja niin sisäisen kuin ulkoisenkin harmonisoitumisen avulla. Tämä parantuminen tapahtui kylpien, taiteita harjoittaen ja erityistä dieettiruokaa nauttien. Muinaisessa kreikkalaisessa parannusperinteessä parantajina toimivat asiaan perehtyneet ”parantajapapit”. Parantumismenoja seurasi potilaan nukuttaminen niin sanottuun temppeleeseen, jonka aikana hänen sielullis-hengellinen olemuksensa ohjattiin parantavien voimien yhteyteen ja häntä hoidettiin Asclepius-jumalan parantavilla voimilla. Kun potilas heräsi syvästä unesta hän oli joko parantunut tai hänen psyykkiset voimansa aktivoivat itseparannusvoimia ja paraneminen saattoi alkaa. (Saarinen 1998, 13–15.) Myös monelle nykyajan vaihtoehtolääkinnän muodolle lepo, rentoutuminen ja uni ovat merkittäviä tekijöitä yksilön parantumisessa. Myös luonnon vaikutus parantumisprosessissa on havaittu olevan merkittävä, kuten ekopsykologi Salonen (2005 ja 2010) on havainnut tutkimuksessaan ja työssään. Ekopsykologisen näkemyksen mukaan kokemus luontoyhteydestä on merkittävä tekijä ihmisen hyvinvoinnissa ja parantumisessa. Sen sijaan rajojen

asettaminen psyyken, mielen ja kehon sekä ihmisen ja luonnon välille on haitallista ihmisen hyvinvoinnille. Tällaiset rajat tekevät ihmisen luontoyhteyden palauttamisesta hyvin vaikeaa, ellei mahdotonta. (Salonen 2005, 58.)

Ennen länsimaisen lääketieteen vakiinnuttamista Suomessa parantajina toimivat kansanparantajat, joita kutsuttiin myös tietäjiksi. He olivat usein myös runonlaulajia ja parantaminen tapahtui muun muassa suomalaiselle parannusperinteelle ominaisten loitsujen avulla. Jokaiselle taudille oli oma loitsunsa, eli sanat, joilla uskottiin olevan parantava voima. Näitä suomalaisia loitsuja on kirjattu muistiin jopa 28 000, joka on poikkeuksellisen suuri määrä maailmanlaajuisesti. Vaikka lukuisat vanhemmat ihmiset ovat kokeneet loitsujen parantavan vaikutuksen, niiden toimivuutta epäillään, koska nykytiede ei pysty selvittämään niillä parantamista (Saarinen 1998, 13). Kansanparannusta tutkineen Rørbyen (1983, 203) mukaan pohjoismaiseen 1800-luvun tietäjäperinteeseen kuului, että kansaa hoitivat pääsääntöisesti parantajat. Luontaishoidot olivat suomalaisten tärkein tapa hoitaa itseään. Lääkäreiden ammattikunta teki tuolloin vasta tuloaan. Aluksi lääkäreiden palveluita käytettiin vain vähän, koska heidän keinonsa vaivojen lievittämiseen olivat niin erilaisia kuin mihin ihmiset olivat tottuneet. Parantajat saivat hoitaa ihmisiä vapaasti ja heidän luona käyminen oli ihmisten omalla vastuulla eikä verottanut yhteiskunnan varoja. Hoitoja ei valvottu eikä yhteiskunta tukenut parantajien ammattia millään tavoin. Parantajien ammattitaidon mitta oli heidän vakiintunut asiakaskuntansa, joka mahdollisti heidän ammattinsa harjoittamisen. Alueilla joissa toimi taitavia parantajia ihmiset menivät lääkäriin vasta sitten kun mitään muuta ei ollut tehtävissä. (Viander 2010, 23.) Monella tavalla menneiden aikojen kansanparantajien asema on säilynyt nykyäänkin täydentävien hoitomuotojen harjoittajien osalta. Rørbye (1983) kirjoittaakin, että parantajan luona käyminen ”ei maksanut yhteiskunnalle mitään, ihmiset kävivät omalla vastuullaan heidän luonaan, ja jos jotain sattui, voitiin oikeuskoneisto panna käyntiin” (Rørbye 1983, 203). Tämä asetelma kuulostaa varsin tutulta nykypäivän kontekstissa.

Folkloristikko ja uskontotieteilijä Lauri Honko (1997, 15) on kirjoittanut sairauden ja terveyden kulttuurista kulttuurintutkimuksen näkökulmasta. Hän muistuttaa länsimaisen lääketieteen lyhyestä historiasta ja siitä, kuinka nykyajan käsitys taudeistakin on vain puolentoista vuosisadan ikäinen. Vain kaksisataa vuotta sitten käsitykset sairauksista, hoidoista ja paranemisprosessista olivat aivan toisenlaiset kuin nykyään. (Honko 1997, 15). Länsimaisen lääketieteen monopoliasema sekä sairauden että terveyden tutkimuksessa, selittämisessä ja hoitamisessa on suhteellisen nuori. Suomessa sen laajeneminen ja vakiintuminen alkoikin vasta 1800-luvun puolivälin jälkeen (Vuori 1979 ja Saks 1992 sit. Lindfors 2005, 36). Suomessa on ollut akateemisesti koulutettuja lääkäreitä

noin kahden ja puolen vuosisadan ajan. Lääkärikunnasta on voitu puhua vasta 1830-luvulta lähtien¹². (Hakosalo 2010, 1544.) Länsimaisen lääketieteen rooli suomalaisessa yhteiskunnassa on hyvin nuori ja yhä jatkuvassa muutostilassa. Ennen länsimaisen lääketieteen aseman vakiintumista perinteiset ja kansanomaiset hoitomuodot, jotka nykypäivänä luetaan täydentäviin ja vaihtoehtoisiin hoitomuotoihin, olivat pääasiallisia parannusmenetelmiä (Lindfors 2005, 36). Kasvien kansanomaiseen käyttöön liittyvä tietous on edelleenkin merkittävää länsimaisen lääketieteen suosimien kemiallisten lääkeaineiden kehitystyössä (Raipala-Cormier 2009, 9).

Täydentävistä ja vaihtoehtoisista hoitomuodoista annetaan usein mediassa ja kriittiseltä kannalta tarkasteltuina sellainen kuva kuin ne olisivat uusia ja muodikkaita hoitomuotoja ja ne assosioidaan niin sanottuun New Age-kulttuuriin. Monet niistä kuitenkin perustuvat ikivanhoihin hoitomuotoihin. Niiden asema on kuitenkin ikään kuin keksitty uudelleen, jolloin niiden asema ja merkitys on muuttunut näkyvämmäksi. Tämä perustuu siihen, että vanhat hoitamisen ja parantamisen käytännöt ja tavat ovat eläneet ja kehittyneet länsimaisen lääketieteen kanssa rinnakkaisina, vaikkakin niiden näkyvyys on vähentynyt länsimaisen lääketieteen rinnalla. (Saks 1992, 1996; Vaskilampi 1994; Cant & Sharma 2000; Kangas & Karvonen 2000 sit. Lindfors 2005, 36.) Historiallisen ja kulttuurillisen näkökulman huomioon ottaen sosiologit Cant ja Sharma (1999) muistuttavat, että lääketieteellistä pluralismia on ollut aina ja että sairaus- ja terveystäsitykset ovat vaihdelleet eri aikoina. Erilaiset hoitomuodot ovat kautta aikojen olleet pikemminkin normi kuin poikkeus. Luontaishoidot ovat vasta 1960-luvulta lähtien kokeneet eräänlaisen uuden tulemisen. Luontaishoidot eivät siis ole uusi ilmiö, vaan länsimaisen lääketieteen vahva kehittyminen ja nousu johtoasemaan yhteiskunnassa on jättänyt nämä monimuotoiset hoitomuodot varjoonsa. (Cant & Sharma 1999, 1-6, 16 sit. Viander 2010, 5). Suomessa luonnonlääkinnästä ja luontaislääketieteestä alettiin puhua 1970-luvulla ja vuosikymmen myöhemmin siitä oli jo muodostunut merkittävä kaupanala. Jopa puolet suomalaisista käyttivät epäviralliseen terveydenhuoltoon kuuluvia hoitoja 1990-luvun alussa. Merkittävä osa näistä hoidoista oli tullut Suomeen ulkomailta ja ne syrjäyttivät perinteisiä suomalaisia lääkintätapoja. (Ryynänen & Myllykangas 2003, 1874–5.) On myös ajateltu, että olemme palaamassa takaisin siihen menneeseen aikaan, jolloin maaginen ajattelu oli luonnollinen osa lääkintää ja lääkkeitä. Euroopassa onkin havaittavissa muutosta suuntaan, jossa vaihtoehtoiset hoitomuodot näyttävät saavuttavan nykyistä merkittävämmän roolin julkisessa terveydenhuollossa (Ryynänen & Myllykangas 2003, 1878).

¹² Suomalaisen lääkärikunnan historiassa jakautuu kuten piirilääkärin aikaan (1832-1900), kunnanlääkärin aikaan (1900-1972), terveyskeskuslääkärin aikaan (Vuodesta 1972 alkaen) ja keikkalääkärin aikaan (2000 luvulta alkaen). (Hakosalo 2010, 1544).

3.3. Tunneterapiaa kukista

Kukkaterapia on eräänlaista tunneterapiaa. Periaatteena kukkaterapiassa on, että tunne-elämän epätasapaino vaikuttaa kehoihimme sairauksia aiheuttaen. Kukkauutteiden avulla voidaan vaikuttaa muun muassa ailahteleviin mielentiloihin, huoliin, pelkoihin, toivottomuuteen ja hermostuneisuuteen ja tätä kautta myös fyysisiin oireisiin. Kukkaterapiauutteilla on tasapainottava ja kielteisiä tuntemuksia heikentävä vaikutus. Yksilöllisesti valittuja kukkauutteita käytetään sisäisesti, mutta ne vaikuttavat myös ulkoisesti ihon soluihin. (Raipala-Cormier 1997, 12–13, Raipala-Cormier 2004, 30.) Kukkiin hoitavat ominaisuudet on tallennettu veden kiderakenteeseen eräänlaiseksi muistijäljeksi, jonka parantava teho perustuu informatiiviseen, energieettisen signaalien välityksellä tapahtuvaan tiedonsiirtoon kukasta ihmiseen. (Haapanen 2004, 16.) Bachin mukaan kukkauutteiden vaikutus perustuu niiden aikaansaamaan värähtelyyn ja siitä syntyviin henkisiin voimiin. Lopputuloksena mieli ja keho puhdistuvat ja parantuvat. Kukkaterapiaa suositellaan henkilöille, joiden emotionaalisten ongelmien voidaan katsoa olevan yhteydessä fyysisiin oireisiin. (Inglis & West 1983, 63–64.)

Kaikki Bachin kukkauutteet valmistetaan myrkyttömistä villoista kukista, pensaista tai puista, eivätkä ne ole vaarallisia tai aiheuta haittavaikutuksia tai riippuvuutta (Raipala-Cormier 1997, 171). Suomalaisissa kukkauutteissa on myrkyllisistäkin luonnonkukista valmistettuja uutteita, mutta valmistusprosessissa kukan myrky ei siirry uutteeseen. Luonnossa kukista tehdään niin sanotulla aurinkomenetelmän avulla kukkavesi, josta laimennetaan alkoholiin säilötty emoliuos. Tästä liuoksesta valmistetaan laimennettu varastoliuos, josta puolestaan laimennetaan päivittäiseen käyttöön otettava käyttöliuos. Kukkauutteiden valmistus koostuu siis sarjasta laimennoksia, jonka jokaisessa vaiheessa kukkien välittämä informaatio säilötään alkoholilla. (Haapanen 2004, 19, 22.) Kukkatippoja voidaan ottaa yksitellen tai niistä voidaan tehdä useamman kukan sekoitus. Kyseessä on nestemäinen väritön liuos, jota nautitaan päivittäin yhdestä neljään tippaa suoraan suuhun tai veteen sekoitettuna.

Kukkaterapiauutteiden vaikutuksia ihmiskehoon on tutkittu myös tieteellisin keinoin, ulkomailla enemmän kuin Suomessa. Esimerkiksi Kirliankuvaukseksi kutsutulla valokuvausmenetelmällä on todistettu kukkaterapiauutteiden vaikutuksia ihmisen sähkökenttään. Tulokset ovat tukeneet havaintoja, että kukkaterapiauutteilla todella on ihmisen sähkökenttää eheyttävä ja laajentava vaikutus. Joissakin tapauksissa kukkaterapiauutteiden on havaittu jopa ”paikkaavan” ihmisen

sähkökentässä olevia rikkonaisia tai tyhjiä kohtia. Ihmisen sähköisen järjestelmän nähdään olevan läheisessä vuorovaikutuksessa psyyken kanssa ja psyyke voi joko heikentää tai vahvistaa ihmisen fyysistä terveydentilaa. (Haapanen 2004, 17.)

Kukkaterapia perustuu näkemykseen, että erilaiset tunteet ja mielentilat voivat aiheuttaa sairauksia sekä estää tai viivyttää paranemista. Elimistön palaututtua tasapainoon se kykenee taas parantamaan itsensä. Tutkimuksissa onkin todettu vastustuskyvyn alenevan ja altistumisen erilaisille sairauksille lisääntyvän mielialan laskiessa. (Raipala-Cormier 1997, 12, 171). Tällainen näkemys on yhteydessä niin sanottuun “vitalistiseen” ajatteluun, jonka periaatteena on, että on olemassa erityinen elämänvoima, joka voi olla energiaa tai ainetta.

Kukkauutteiden nauttiminen ei aina aiheuta huomattavaa muutosta yksilön tunne-elämässä, mutta niiden käytöllä on havaittu olevan asteittainen, hienovarainen ja progressiivinen vaikutus. Tällaiseen prosessiin saattaa kulua viikkoja tai kuukausia. Useiden tutkimusten (esim. Campanini 1997, Masi 2003, Mehta 2002) tuottamat tulokset ovat todistaneet, että kukkauutteilla on positiivinen vaikutus niitä nauttineisiin ihmisiin. Kukkaterapia on turvallinen hoitomuoto, joka tukee esimerkiksi psykoterapeuttista paranemisprosessia ja sen käyttö voi olla hyödyllistä myös muiden hoitomuotojen yhteydessä (LaTorre 2006, 142). Kukkaterapiauutteita käytetään myös eläimille esimerkiksi erilaisten pelkotilojen tai käytöshäiriöiden hoitamiseen. Tieteellisen näytön puutteellisuuden vuoksi kukkaterapian positiivista vaikutusta on selitetty muun muassa plasebo-efektillä. On myös ehdotettu, että kukkaterapian teho perustuu sitä käyttävän henkilön tietoiseen prosessiin, jossa keskitytään hoidon odotettuihin positiivisiin tuloksiin (Hyland & Geraghty & Joy & Turner 2006, 54).

Vuodesta 1983 lähtien suomalaisten kukkien hoitavaa tehoa tutkivat Suomessa Bachin kukkaterapiaa tarjoavat luontaishoitajat ja kukkaterapeutit, kukkaterapiatutkimusryhmä ja Frantsilan Luomuyrttitilan tuotekehittelijät. Yhteistyön tuloksena valittiin 24 kukkaa, joista valmistetut suomalaiset kukkatipat lanseerattiin 90-luvulla (Raipala-Cormier 2004, 30). Niitä valmistaa Frantsilan luomuyrttitila Hämeenkyrössä. Suomessa kukkaterapiatippoja löytyy joistakin luontaistuotekaupoista sekä Internetissä toimivista verkkokaupoista. Kukkatippoja voi määrätä itselleen omatoimisesti tai niitä voi saada koulutetuilta kukkaterapeuteilta, joiden työnkuvaan kuuluu keskustelu asiakkaan kanssa ja tämän sen hetkiseen elämäntilanteeseen sopivien kukkatippojen sekoittaminen. Monet kukkaterapeutit tarjoavat lisäksi muita täydentäviä ja vaihtoehtoisia hoitoja.

4. Aineisto ja tutkimusmenetelmät

Tutkimus toteutettiin etnografisella otteella haastattelujen ja osallistuvan havainnoinnin kautta. Tavoitteena tutkimuksessa oli noudattaa feministisen etnografian periaatteita. Taustatutkimus perustui poikkitieteelliseen kirjallisuuskatsaukseen.

4.1. Etnografinen ote, aineiston keruu ja tutkimusmenetelmät

Vaikka kukkaterapia sijoittuukin paljon tutkittuun terveydenhuollon kenttään, siitä, kuten muistakin täydentävän terveydenhuollon hoitomuodoista on tuotettu verrattain vähän tieteellistä tutkimusta. Etnografia tarjoaa minulle mahdollisuuden laadullisen tutkimuksen tuottamiseen, jossa valitsemastani ilmiöstä pyritään tuottamaan mahdollisimman kattava, tiheä kuvaus (Geertz 1973, 5–6) ilmiön mahdollisimman monipuolisen ja sävykkään tarkastelun avulla (Huttunen 2010, 43). Vaikka kukkaterapiaa ei voikaan kuvailla varsinaisena tarkkaan rajattuna toimintaympäristönä tai kollektiivisesti tuotettuna kulttuurina, etnografisella kuvauksella on mahdollisuus tuottaa arvokasta tietoa tästä erityisestä terapiamuodosta, jonka varsinaista yksilöllistä ja yhteiskunnallista merkitystä on vaikea tutkia muilla keinoin. Tästä syystä pyrin pääsemään sisälle ilmiöön niin tehokkaasti kuin mahdollista osallistuvan tutkimuksen keinoin. Sukupuolinäkökulmansa ansiosta tutkimukseni voisi kuvailla edustavan feminististä etnografiaa, jonka tunnuspiirteitä on muun muassa tutkijan oman position määrittely suhteessa tutkimukseen, refleksiivisyys, tutkittavassa ilmiössä esille tulevien sukupuolittuneiden valtarakenteiden määrittely ja tarkastelu sekä sensitiivinen tutkimusetiikka (Skeggs 2001, 433–434). Feministisen tutkimuksen käytännön periaatteena pidetään tutkijan ja tutkittavan välille syntyvää vastavuoroisuussuhdetta, joka perustuu keskinäiselle luottamukselle ja yhteisymmärrykselle. Tutkimuksessa kunnioitetaan haastateltujen henkilöiden näkemyksiä eikä informanteja pidetä pelkinä tutkimusobjekteina. Myös haastattelutilanne voi perustua vastavuoroisuudelle ja feministisen tutkijan odotetaan antavan myös omalta osaltaan jotain. Feministiselle tutkimukselle on myös olennaista, ettei tutkijan ja informatin välinen suhde perustu minkäänlaiselle hierarkialle. Informanteille tulisi olla mahdollisuus saada tietoa tutkimuksen edistymisestä. Täten feministinen tutkimus perustuu avoimuuteen ja tiedon jakamiseen. Informanteille tulisi myös sallia mahdollisuus omien kommenttiansa tarkistamiseen ja muuttamiseen ennen tutkimuksen julkaisua (Bryman 2004, 336). Olennaista feministiselle etnografialle on myös se,

että tutkittavien äänen annetaan kuulua tutkimuksessa ja tutkittavat saavat mahdollisuuden vaikuttaa heistä annettavan kuvan rakentumiseen. (Skeggs 2001, 433–434).

Tässä tutkimuksessa en tutki mitään etnistä ryhmää, enkä mitään erityistä, selkeästi määriteltävissä olevaa kulttuuria. Sen sijaan tutkin yksilöitä, jotka saattavat identifioitua muihin etnisiin tai sosiaalisiin ryhmiin, mutta heitä yhdistävänä tekijänä on heidän käyttämänsä kukkaterapia. Kukkaterapiaa käyttävillä henkilöillä voi olla hyvinkin poikkeavia taustoja ja elämäkokemuksia. He voivat olla monista eri ikäryhmistä, asua hyvin erilaisissa ympäristöissä ja olla hyvin erilaisissa elämäntilanteissa. Heille yhteistä on kuitenkin se, että he kaikki ovat valinneet hoitomuodokseen kukkaterapian. Tämä viittaa joihinkin piirteisiin, jotka ovat kaikille kukkaterapiaa käyttäville yhteisiä. He saattavat esimerkiksi jakaa jonkin yhtenäisen ideologian ja jopa samankaltaisen rituaalin kukkauutteiden nauttimisen yhteydessä. Heillä on myös yhteisiä fyysisiä ”reittejä”, sillä he kaikki joko ostavat kukkauutteensa tietyistä luontaistuotekaupoista tai käyvät samojen terapeuttien vastaanotoilla. Näin heillä on jonkinlainen jaettu kokemus kukkaterapiaan liittyvistä tärkeistä paikoista kaupunkikuvassa.

Nyky aikaista etnografiaa luonnehtii tutkimuksen ajallisuus. Tämä tarkoittaa todellisuutta, jossa tutkijalla on rajallinen pääsy tutkimuskohteensa puheille ja tapaamiset ovat tarkkaan ajoitettuja (Hannerz 2006, 34). Myös omassa tutkimuksessani aika oli tärkeässä roolissa, sillä tilanteita, joissa pystyin tarkkailemaan kukkaterapiaan liittyviä käytäntöjä, oli hyvin rajoitetusti. Ne sijoittuivat haastatteluja varten sopimiin tapaamisajankohtiin sekä joihinkin, jo useita kuukausia ennalta määrättyihin koulutuspäiviin, jolloin kukkaterapeuteiksi koulutettavat kohtasivat. Tällaisessa ”tapaamisaikojen antropologiassa” voi kokonaisvaltainen kokemus tutkittavasta kulttuurista tai ilmiöstä jäädä vaillinaiseksi. Siten tutkija jää paitsi syvemmästä henkilökohtaisesta kokemuksesta, eikä koe tutkimukseen olennaisesti kuuluvia konkreettisia ja abstrakteja vaikeuksia ja haasteita. Niinpä tällainen tutkimus voi jäädä jollakin tavalla puutteelliseksi verrattuna jonkin yhteisöllisesti toteutuvan kulttuurin tutkimukseen. Tutkimuksen sisälle meneminen, niin sanottu immersio-tyylinen kenttätyö voi tuottaa älyllistä, emotionaalista tai esteettistä nautintoa, kaiken kaikkiaan kokemuksia, jotka vaikuttavat siihen, että kasvamme niin mielemme kuin sydämemmekin tasolla. Tällaiseen kenttätyöhön voi liittyä ikimuistoisia henkilökohtaisia kohtaamisia. Vaikka henkilökohtaista sympatiaa ei aina synny tutkijan ja haastateltavan välille, erilaiset kohtaamiset voivat silti antaa oivalluksia siihen kuinka olosuhteet muokkaavat ihmisiä ja samalla, kuinka ihmiset muokkaavat olosuhteitaan. (Hannerz 2006, 34.)

4.2. Kukkaterapian paikallinen toimintaympäristö

Kukkaterapia itsessään on suhteellisen marginaalinen terapiamuoto Suomessa. Tampereella olevia kukkaterapia-alan toimijoita on vain muutamia. Kukkaterapiauutteita Tampereella myydään muutamassa luontaistuotekaupassa sekä homeopaattien vastaanotoilla. Niiden näkyvyys on hyvin vähäistä. Tämä johtunee mainonnan korkeista kuluista ja alan toimijoiden taloudellisista rajoitteista sekä sopivien mediakanavien vähyydestä. Kaikki paikalliset kukkaterapeutit tarjoavat myös muita hyvinvointipalveluja tai luontaishoitoja. Jotkut heistä eivät mainosta itseään lainkaan kukkaterapeutteina.

Tutkimukseni etnografisen otteen puitteissa minulle oli tärkeää tunnistaa alalla toimivat tahot ja toiminnan laajuus. Kenttäni suhteessa haastattelemiini kukkaterapeutteihin oli helposti määriteltävissä, sillä he toimivat omissa vastaanottotiloissaan. Haastattelutilanteissa sain mahdollisuuden tutustua terapeuttien työympäristöihin. Kukkaterapiauutteiden valmistamiseen liittyvän toiminnan sijainnin määrittäminen oli hiukan haasteellisempaa, sillä kukkia voidaan kerätä ja kukkauutteita voidaan valmistaa monissa eri paikoissa. Kukkauutteiden valmistamisen seuraaminen tuskin olisi tarjonnut tutkimukseni sukupuolinäkökulmalle mitään keskeistä sisältöä ja siksi päätinkin jättää sen tutkimukseni ulkopuolelle. Haastattelin kuitenkin Suomalaisten kukkaterapiatippon valmistajaa Jim Cormieria Hämeenkyrössä sijaitsevalla Frantsilan luomuyrtilällä ja opettelin itse valmistamaan kukkaterapiatippoja. Kukkauutteiden käyttäjien toimintaympäristöihin en juurikaan päässyt tutustumaan, sillä kukkauutteita nautitaan yleensä kotona tai jossain muussa yksityisessä kontekstissa. Fyysinen tutkimuskenttäni oli siis laajalla alueella eikä tarkkaan määriteltävissä. Tällainen asetelma ei ole poikkeuksellinen nykyajan etnografialle, jonka haasteena on se, että emme aina edes tunnu tietävän missä kenttä on tai missä sen tulisi olla, onko se todellinen vai ehkä virtuaalinen, tai onko sitä edes oltava olemassakaan (Hannerz 2006, 23). Etnografista tutkimusta ei kuitenkaan enää tarvitse rajata paikkoihin tai tarkasti määriteltyihin ryhmiin, sillä se perustuu käsitykseen, että kokemus paikasta on aina sosiaalisesti rakennettu (Gupta & Ferguson 1988, 341).

4.3. Haastattelut

Tein kenttätyöhöni liittyvät haastattelut kesäkuun 2013 ja tammikuun 2014 välisenä aikana. Taustatutkimusta olin tehnyt jo syyskuusta 2012 lähtien. Kukkaterapiakurssille osallistuminen tuotti havaintomateriaalia elokuusta 2013 aivan tutkielman loppuvaiheeseen toukokuuhun 2014 asti. Tällainen pidennetty tutkimusjakso antaa erilaisia mahdollisuuksia valottaa tutkimusaineistoa (Huttunen 2010, 46).

Haastattelut toteutettiin teemahaastatteluina eli puolistrukturoituina haastatteluina ja ne etenivät tutkimukselle keskeisten teemojen ja niihin liittyvien tarkentavien kysymysten varassa. Tarkoituksena oli löytää merkityksellisiä vastauksia tutkimustehtävän mukaisesti (Tuomi & Sarajärvi 2009, 75). Näitä olivat kukkaterapiaan assosioituvat merkitykset, luontosuhde ja luonnon parantava vaikutus, kukkaterapia vaihtoehtona koululääketieteelle sekä sukupuolittuneet prosessit, jotka mahdollisesti liittyivät kukkaterapiaan. Näiden teemojen puitteissa nostin pinnalle haastattelukysymyksiä, joiden pohjalta haastateltaville tarjoutui mahdollisuus puhua vapaasti omista näkemyksistään ja kokemuksistaan. Kukkaterapeuteille ja kukkaterapiaa käyttäville henkilöille oli omat haastattelukysymyksensä ja niissä kahdessa sähköpostihaastatteluissa, jotka toteutin, käytin vain muutamaa ydinkysymystä.

Osa haastattelemistani henkilöistä oli minulle entuudestaan tuttuja ja osaan heistä tutustuin kukkaterapiakoulutuksen kautta. Osan haastateltavista löysin niin sanotulla lumipallomenetelmällä. Kaveripiirin kautta löytyneet kontaktit osoittautuivat hyödyllisiksi ja esimerkiksi kukkaterapiakurssilla saamani havaintomateriaali kasvoi määrällisesti ja laadullisesti jokaisen kurssiviikonlopun myötä. Etnografisen näkemyksen mukaan suhteet haastateltaviin ovat erilaisia silloin, kun heidän kanssaan ollaan tekemisissä muutoinkin kuin haastattelutilanteissa (Huttunen 2010, 46). Tutkijan välitön suhde haastateltavan kanssa lisääkin haastattelun tuottamaa aineistoa. Oma havaintoni haastatteluja tehdessäni olikin, että kaikki ne haastateltavat, jotka olivat minulle entuudestaan tuttuja tavalla tai toisella antoivat huomattavasti pidempiä haastatteluja ja kattavampia selvityksiä kokemuksistaan ja ajatuksistaan kuin ne, joita en tuntenut entuudestaan. Jos tutkimusprojektini olisi pidempi, voisin tavata informanttejani useampaan otteeseen ja luoda tuttavallisemman suhteen heihin, mikä varmasti lisäisi aineistoni syvyyttä ja tiheyttä.

Haastattelemani henkilöt olivat iältään välillä 31 ja 62 ja heidän joukossaan oli seitsemän naista ja kolme miestä. Heistä kuusi (viisi naista, yksi mies) työskenteli terapeutteina, tehden kukkaterapian ohessa muun muassa akupunktiota, shiatsua, perinnehoidoja, Kalevalaista jäsenkorjausta, klassista hierontaa ja intialaista päinhierontaa. Kolme heistä (kaksi naista, yksi mies) myös valmisti kukkaterapiauutteita. Kukkaterapeuteilla oli poikkeuksetta henkilökohtaisia kokemuksia kukkaterapiatipoista, mistä syystä heidän sijoittumisensa pelkkään ”terapeutti-kategoriaan” ei ollut yksioikoinen. Niinpä olen sisällyttänyt otteita heidän henkilökohtaisista kokemuksistaan analyysiosiossa muiden kommenttien lomaan. Viisi haastattelemistani henkilöistä (kolme naista, kaksi miestä) käytti parhaillaan tai oli aiemmin käyttänyt kukkaterapiatippoja joko itsehoidollisesti tai terapeutin ohjauksessa. Yksi haastattelemistani henkilöistä (nainen) oli parhaillaan mukana samassa kukkaterapeutin koulutuksessa kuin minäkin. Kukkaterapiaa oli käytetty vaihtelevasti lyhimmillään parin kuukauden ajan ja pisimmillään yli kolmenkymmenen vuoden ajan. Jotkut haastattelemistani henkilöistä kertoi käyttävänsä kukkaterapiatippoja jatkuvasti, lähes päivittäin, toiset taas ajoittain tarpeen tullen. Kaikki haastattelemistani henkilöistä kertoi käyttävänsä myös muita luontaishoitoja tai luontaistuotteita. Vaikka analyysini ei painotukaan haastattelemieni henkilöiden elämäntilanteille, haluan kuvailla hiukan heidän taustaansa. Kahdeksan haastattelemani henkilöä (kuusi naista, kaksi miestä) oli perheellisiä.¹³ Lapsia perheissä oli yhdestä kolmeen. Haastattelemistani kukkaterapiaa käyttävistä tai käyttäneistä henkilöistä neljä (kaksi naista, kaksi miestä) oli työelämässä, yksi äitiyslomalla (nainen) ja yksi työttömänä (nainen).

Haastatteluaineisto analysoitiin laadullisen sisällönanalyysin keinoin aineistolähtöisesti. Tällaisessa aineistolähtöisessä analyysissä tutkimusaineistosta pyritään luomaan teoreettinen kokonaisuus. Lähestymistapaani voi kuvailla myös teoriaohjaavaksi analyysiksi, eli ennalta valitut teoreettiset lähtökohdat, ekofeminismi, ekopsykologia ja medikalisaatio, paramedikalisaatio ja lääketieteen feministinen kritiikki toimivat apuna aineiston analyysin etenemisessä, mutta tutkimus ei edennyt varsinaisesti käyttämäni teoriaa testaavana. Sen sijaan teoriaa hyödynnettiin syvempää ajattelua aukaisevana aineiston myöhemmässä analyysivaiheessa. Teoriaohjaavassa tutkimuksessa aineistolähtöisyys ja valmiit mallit vaihtelevat tutkijan ajatteluprosessissa. Näin tapahtui myös tässä tutkimusprosessissa. Haastatteluista saatu aineisto järjestettiin ja analysoitiin teemoittelun pohjalta. Tällainen teemoittelu tapahtui haastatteluista kerättyjen sisältöjen luokittelun avulla. Kyseessä oli siis haastatteluista saadun aineiston pilkkominen ja ryhmittely esille nousseiden aihepiirien eli teemojen mukaan (Tuomi & Sarajärvi 2009, 93–97.) Käsillä oleva tutkielma on yhteenveto niistä aineistosta

¹³ Tässä perheellisellä tarkoitetaan avo- tai avioliitossa olevia henkilöitä ottamatta huomioon lasten lukumäärää.

esille nousseista teemoista, jotka tuntuivat tutkijasta keskeisimmiltä informanttien toimintaa ohjaavilta sekä ajatus- ja arvomaailmaa kuvaavilta tekijöiltä.

4.4. Osallistuva havainnointi - Tunnekeskeinen kukkaterapia

Elokuussa 2013 lähdin mukaan Tunnekeskeinen kukkaterapeutti –koulutukseen, joka järjestetään Tampereella sijaitsevassa Tunnekeskus Lumpeen kukassa. Ilmoitin heti ryhmän ensimmäisessä tapaamisessa kirjoittavani graduni liittyen kukkaterapiaan. Kyseessä on kahden vuoden mittainen aikuisopetuksena tapahtuva koulutus, jonka kaikki osiot suoritettuaan osallistujat saavat diplomipätevyyden tunnekeskeisessä kukkaterapiassa ja shiatsussa. Kurssin täydentävänä vaatimuksena on virallisesti hyväksytyin terveydenhuollon perustutkinnon suorittaminen. Itse lähdin kurssille mukaan oppiakseni lisää kukkaterapiasta sekä saavani käsityksen niistä tavoista, joilla kukkaterapian kaltaiseen täydentävään hoitomuotoon liittyvää tietoa tuotetaan ja välitetään.

Kukkaterapiakurssia on jatkunut jo useita kuukausia. Olemme lähestulkoon koulutuksen puolivälissä. Ryhmästä on tullut tiivis ja välillämme on paljon lämpöä ja välittämistä. Olen ollut paikalla jokaisena kurssipäivänä, tehnyt parhaani mukaan kotitehtävät ja osallistunut kurssilla kiitettävästi kaikkeen. Olen myös aktiivisesti mukana keskusteluissa ryhmän kanssa. Me lounastamme, keskustelemme, nauramme ja käymme kävelyillä tauoilla. Tunnen kuitenkin olevani ainoa kurssilaisista, joka ei heittäydy aivan sataprosenttisen täysillä mukaan. Ajattelen, ettei ala ehkä kuitenkaan ole minua varten. Mutta mahdollista on, että tutkijana olen jotenkin luonnostani irrallaan tutkimusympäristöstäni. Olen tarkkailija, koetan havainnoida ja muistaa kuulemani ja näkemäni. Antropologina kentällä, vaikkakaan en tällä kertaa minulle vieraassa kulttuurissa. Tutkijan rooli on jollakin tavalla turvallinen. Aina kun asiat menevät liian monimutkaisiksi tai henkilökohtaisiksi voin uskotella olevani paikalla ensisijaisesti tarkkailijana. Tällä tavalla pysyn aina ”turvallisella maaperällä”.

Etnografialle ominaista on henkilökohtaiseen kontaktiin perustuva, tutkimuskohdetta lähelle tuleva tutkimusote. Keskeistä tällaiselle lähestymistavalle ovat kohtaamiset informanttien kanssa ja henkilökohtaisella tasolla tapahtuva oppiminen ja tutkimuskohteeseen tai tutkimuksen aiheeseen perehtyminen. Etnografia onkin poikkeuksellisen sensitiivinen tutkimusmetodi. Osallistuva havainnointi velvoittaa tutkijaa kokemaan niin kehollisella kuin älylliselläkin tasolla tutkittavan ilmiön monitasoisuuden (Clifford 1988, 477). Etnografisessa tutkimuksessa mahdollisimman tiheän

kuvauksen tuottaminen edellyttää erilaisten aineistojen yhdistelyä. Osallistumisen kautta saatuja havaintoja rikastetaan haastatteluilla ja muiden aihetta valottavien ja värittävien aineistojen käytöllä. Keskeiseksi metodiksi tämän kaltaisessa tutkimuksessa nouseekin aineiston ristiinluenta. Erilaisten aineistojen nähdään täydentävän toisiaan, mutta myös kyseenalaistavan ja selittävän toisiaan. (Huttunen 2010, 43.)

Omassa tutkimuksessani tällaista ristiinluettavaa aineistoa syntyi tutkimusaiheeseen liittyvästä teoreettisesta kirjallisuuskatsauksesta, tekemistäni haastatteluista, kukkaterapiakoulutuksesta, tutkimuksen aikana lukemistani kukkaterapiaa ja yleisemmin täydentäviä ja vaihtoehtoisia hoitoja käsittelevistä sanomalehtiartikkeleista sekä havainnoimistani Facebook-keskusteluista, spontaaneista kohtaamisista tutkimuksen ulkopuolisten ihmisten kanssa ja kukkaterapiaan liittyvistä keskusteluista heidän kanssaan sekä esimerkiksi Tampereen taidemuseon taidenäyttelystä *Miehet- Onko tunteita?* Viimeksi mainittu herätti minussa tutkijana henkilökohtaisia oivalluksia suhteessa tutkimukseni tunnenäkökulman sukupuolittuneisuuteen. Tämä tutkielma kattaa vain pienen osan kaikista tutkimusprosessin aikana tekemistäni havainnoista.

Päättyessäni osallistua kukkaterapeutin koulutukseen olin tietoinen vaarasta tutkimuksen sisälle ”katoamisesta” (”of going native”). Mielestäni oli kuitenkin oleellista osallistua alan koulutukseen, sillä tätä kautta sain mahdollisuuden perehtyä kukkaterapiaan liittyvään kielenkäyttöön ja siihen arvo- ja uskomusmaailmaan jota kouluttajat välittävät koulutettaville. Klassiselle etnografialle tutkittavan ryhmän kielen oppiminen on ollut aina keskeistä. Omassa tutkimuksessani tärkeää oli kukkaterapiaan liittyvän kielen ja symbolien ymmärtäminen ja niiden tulkitseminen teoreettisessa viitekehäyksessä. Kuten Gale (2010, 208, 218) homeopatian opiskelijoita ja heidän oppimisprosessiaan käsittelevän tutkimuksensa yhteydessä havaitsi, akateemisessa kontekstissa ja akateemisen kirjoittamisen kautta on haasteellista kuvailla ilmiötä, joka perustuu erityisesti tunteisiin, empatiaan, intuitioon, hengelliseen kokemukseen ja esimerkiksi ”hienovaraisiin energiakenttiin”. Voi olla vaikeaa luoda jopa perusmäärittelyjä sanojen puuttuessa. On luotava aivan uusia sanastoja (Gale 2010, 208, 218).

Kukkaterapeutin koulutukseen osallistuminen tarjosi minulle havainnollistavan tarkkailuympäristön, jossa olin aktiivisesti mukana niin oppimassa perusasioita kukkaterapiasta, kuin kokeilemassa kukkauutteita sekä keskustelemassa kokemuksistani muiden samassa asemassa olevien kanssa. Vapautta tutkimukselleni antoi se, etten missään vaiheessa pyrkinyt todistamaan kukkaterapian toimivuutta tai tehoa, mutta en myöskään halunnut heikentää sen uskottavuutta. Vaikka siinä onkin

riskinsä, tutkimukseen sisälle meneminen voi olla vahvuus. Voisikin sanoa, että etnografinen tutkimusprosessi on keino luoda tietoa maailmasta, jossa elämme tavalla, jonka mukaan tieto ei ole irrallisena sen tietäjästä ja hänen ruumiistaan. Etnografinen osallistuva tutkimusote antaa tutkijalle myös mahdollisuuden piilossa olevan tai näkymättömän tiedon tunnistamiseen. (Gale 2010, 207). Feministisen tutkimusetiikan näkökulmasta on kuitenkin oleellista, että tutkijana määrittelen oman asemani suhteessa tutkimukseeni. Olen siis yhteiskuntatieteilijä, joka tutkii kukkaterapiaa, en kukkaterapeutti. Olen kokeillut kukkaterapiaa-otteita ja tehnyt niiden vaikutuksista henkilökohtaisia havaintoja.

4.5. Tutkimusetiikka

Tutkimuksessani olennaista oli vaitiolovelvollisuus. Haastateltavien yksityisyys ja anonymiteetti olivat erityisen tärkeitä asioita. Kukkaterapeuttien kertomukset asiakkaistaan sisälsivät jonkin verran arkaluontoista tietoa, joten myös heidän kertomuksensa käsiteltiin ehdottoman luottamuksellisesti. Vaikka kaikki haastattelemiini henkilöt eivät sitä vaatineetkaan, tasavertaisuuden ja yhdenmukaisuuden vuoksi kaikkien haastateltavien kukkaterapeuttien ja kukkaterapiaa käyttävien henkilöiden nimet on muutettu. Seuraavat henkilöt ovat kuitenkin poikkeuksellisessa asemassa: Tunnekeskus Lumpeen kukassa toimiva Tarja Repo-Silvn esiintyy tutkimuksessani omalla nimelln omasta toiveestaan. Hänen keskeinen roolinsa kukkaterapeutina ja kouluttajana olisikin ollut mahdotonta häivyttä. Lisäksi suomalaisia kukkaterapiatippoja valmistavan Frantsilan Luomuyrttitilan Virpi Raipala-Cormier esiintyy tutkimuksessani omalla nimelln yhtlailta keskeisen ja julkisen roolinsa vuoksi.

Haastattelutilanteissa olennaista oli se, että tutkimuksen informantit tiesivät asemani: en tuonut itseäni esille kukkaterapeutina eikä heidän siksi tarvinnut kertoa minulle mahdollisista ongelmistaan tai syistä joiden vuoksi he käyttävät kukkaterapiaa, ellei se heistä itsestn tuntunut oleelliselta. Käsittelin kukkaterapeuttien sekä kukkaterapiatippojen valmistajien antamia tietoja kunnioituksella ja neutraalisti siten, että tutkimukseni ei vaikuttaisi heidän maineeseensa alalla.

5. Kukkaterapia osana luontosuhdetta

Kukkaterapian merkitystä haastattelemilleni henkilöille pohditaan feminiinisen luontosuhteen, luonnon parantaviksi koettujen vaikutusten sekä kukille annettujen merkitysten kautta. Luvun loppupuolella tarkastellaan kukkaterapian sijoittumista laajempaan, luonnonmukaisuuteen pyrkivään yhteisölliseen elämäntapaan.

5.1. Feminiininen luontosuhde

Ekofeministinen pohdinta voi tarjota selityksiä esimerkiksi sille, miksi kukkaterapia on niin selkeästi naisten suosima hoitomuoto. Voisi olettaa, että kukat ja luonnonmukaiset täydentävät hoidot ovat naisiin vetoavia nimenomaan siksi, että naiset kokevat olevansa yhteydessä luontoon tai toivovat löytävänsä yhteyden luontoon ja sen parantavaan vaikutukseen. Tällainen naisten yhteys luontoon voidaan tulkita monella eri tavalla kontekstista riippuen. Joissakin yhteyksissä on korostettu naisten biologista, ”luonnollista” eroa miehiin verrattuna. Feminiininen yhteys luontoon tulkitaan syntyvän naisten yhteydestä muun muassa aisteihin, maahan ja luonnon sykleihin (King 1990, 108–113). Eräs haastattelemani kukkaterapiaa käyttävä henkilö koki luontevaksi ajatuksen siitä, että naisilla olisi ikään kuin luonnostaan läheinen suhde luontoon.

Naisten on helpompi elää luonnon kentässä. – Ehkä jotkut naisista kokee selkeämmin sen mistä on itse tullut. Naiset asettuu helpommin luontoakselille. (Minttu)

Kriittisen ekologisen feminismän näkökulmasta voi tulkita, että naiset tietoisesti asettavat itsensä luonnon yhteyteen (Plumwood 1993, 21). Naiset ovat kautta aikain olleet parantajia nimenomaan luonnonlääkinnän alalla, joka on nykypäivänä sysätty marginaaliin ainakin Suomessa sitä mukaa kun länsimainen lääketiede on hyväksytty ainoaksi viralliseksi hoitomuodoksi. Silti maailmanlaajuisesti katsottuna luonnonlääkintä on yhäkin huomattavasti yleisemmin käytettyä kuin länsimainen lääketiede, ja Maailman terveysjärjestön (WHO) mukaan naiset suorittavat jopa 95 % maailman terveydenhoitotoimenpiteistä (Kheel 1989, 1). Lisäksi Maailman terveysjärjestö on ilmoittanut homeopatian maailman toiseksi käytetyimmäksi hoitomuodoksi. Eniten käytetty on kiinalainen

lääketiede, kun biolääketiede eli länsimainen lääketiede on vasta sijalla neljä. (Chappel 1999 ja Chatwin 2003, 29 sit. Lindfors 2005, 50.)¹⁴

Sukupuolinäkökulmasta tarkasteltuna kukkaterapiassa paradoksaalista on se, että kukkaterapian kehittäjä oli mies ja kukkaterapiatipat ovat eräänlaisen matalateknisen teknologian tuotoksia ja sitä kautta eivät ”puhdasta luontoa” paitsi niin sanotulla energeettisellä tasolla. Kukkaterapiatipat, eli neste, jota nautitaan pienestä ruskeasta pullosta, ja toisaalta kukat luonnossa, sijoittuvat hyvin eri maailmoihin. Toinen on eräänlainen teknologisen prosessin tulos ja toinen luontoa sellaisenaan. Siinä missä essentialistisen ekofeminismin näkökulman mukaan luonto (tässä: kukat) assosioituu feminiiniseen, kukkatippojen valmistamiseen kuuluva ”teknologinen prosessi” on maskuliiniselle alueelle lukeutuvaa toimintaa ja siten itse kukkatipat ruskeissa pulloissaan ihmisen luoman teknologisen prosessin tuotos. Tämän ei haastatteluissa kuitenkaan mainittu häiritsevän, sillä kukat itsessään ja niiden energiat nähtiin kahtena eri asiana. Seuraavassa kommentissa eräs kukkaterapiaa käyttävä henkilö ei kokenut lainkaan ongelmalliseksi ajatusta siitä, että luonto ja kukat ovat hyvin erilaisia verrattuna pipettipulloista nautittaviin kukkaterapiauutteisiin.

No, että mikään ei ole sitä miltä näyttää. Että kaikella on eteerinen puolensa. Kaikessa on kuitenkin olemassa oma näkymätön puolensa. Sitä kautta mä nään, että sitä on kuitenkin mahdollista taltioida. (Minttu)

Toinen haastateltava näki luonnon ja kukkaterapiauutteet täysin eri asioiksi. Molemmilla oli kuitenkin parantava ja tasapainottava vaikutus, eivätkä ne olleet minkäänlaisessa ristiriidassa keskenään.

En oo kauheena sitä miettinyt. Se on mulle jotenkin vaan niin luontevaa. Ne ei mun mielestä ole verrattavissa olevia asioita. Koska otat kukkatippoja siitä ruskeesta pullosta. Ja sit ku sä oot luonnossa niin se on aika eri asia. (Annukka)

Ekofeministinen näkemys haastaa ihmisiä katsomaan heitä ympäröivää luontoa uudella tavalla. Luonto ei ole irrallinen kokonaisuus, johon voi suhtautua välinpitämättömästi, sillä ihmiset ovat osa sitä ja riippuvaisia sen hyvinvoinnista. Kyseessä on kokonaisuus, jonka kaikki osat ovat riippuvaisia toisistaan. Kukkaterapian yhteydessä luonnon tasapainottavaa vaikutusta terveydellemme voidaan korostaa siten, että luonnolle annetaan toimijuutta ihmisen hyvinvoinnissa ja parantumisessa. Tämän näkemyksen mukaan ekofeminismi pääsee hyvin lähelle ekopsykologiaa, sille läheistä psykologista

¹⁴ <http://www.homeopathyworldcommunity.com/profiles/blogs/who-declares-homoeopathy-as>

koulukuntaa, jonka näkemyksen mukaan ihmisen ja luonnon hyvinvointi ovat hyvin läheisissä tekemisissä keskenään. Eräässä haastattelussa tuli ilmi täysin saumaton yhteenkuuluvuuden tunne luonnon kanssa. Tämän lisäksi kyseinen henkikö koki, ettei ihminen ole millään tavalla luonnon yläpuolella, vaan päinvastoin: ihmisillä on opittavaa luonnosta.

En ole mitenkään erillinen siitä, luonnosta. En mitenkään erillinen mistään puusta tai kasveista. Luonto on ollut tärkein voimavara läpi mun elämän. Kasvit. Meillä ihmisillä on paljon opittavaa kasveilta... (Elina)

Kukkaterapiauutteet assosioituvat feminiiniseen myös vesielementin kautta. Vedellä (johon kukkaterapian yhteydessä sanat 'uute' ja 'tipat' viittaavat) on omat juurensa feminiinisten mytologioiden kanssa.

Tunnekeskus Lumpeenkukan eteisessä solisee pieni suihkulähde. Sen ääni on rauhoittava ja täyttää koko koulutustilan, kun olemme hiljaa. Kurssin jokaisena päivänä hiljennymme meditaatioon joko rentoutuksen tai mielikuvaharjoitusten kautta. Suihkulähde solisee taustalla. Eteisessä on myös vesisuodatin, jossa hanavesi puhdistuu suodattimen avulla ja alkalisoituu astian pohjalle sijoitettujen mineraalikivien avulla. Suodatettu vesi maistuu raikkaalta. Kurssilla meitä muistutetaan juomaan paljon vettä: ennen shiatsu-hoidon antamista tai sen saamista, sekä hoidon jälkeen. Rentoutuksen jälkeen, oppitunnin aikana... Pöydällä on koko ajan vesikannu, jota täytetään sitä mukaa kun se tyhjenee. Veteen on lisätty kukkatippoja, niitä, joita opettaja on sillä hetkellä ajatellut meidän tarvitsevan. Huuhtelemme kehojamme, puhdistumme. Pidämme kiitettävän usein vessataukoja. Vettä visualisoidaan puroina, jokina, merenä, järvimaisemassa. Elämä soljuu kuin eteisen suihkulähde; pysähtymättä, päättäväisesti, rauhoittavasti. Vesi on elämää ylläpitävä elementti. Aikoinaan Sambiasa asuessani totuin näkemään naisia kantamassa vettä kaivolta koteihin. Veden hakeminen oli päivän tärkein tehtävä. Vettä käytettiin ruoanlaittoon, peseytymiseen, siivoamiseen, kasvimaan kasteluun, juomiseen, pyykinpesuun, ja niin edelleen. Ilman vettä kaikki pysähtyy. Kukkatipatkin ovat vettä. Aamukaste kukkien terälehdillä on kukkaterapiaa aidoimmillaan. Maalaamme märkää märälle-tekniikalla, kastelemme ensin paperin läpikotaisin molemmilta puolilta ja vasta kun se on aivan märkä alamme maalata. Maalaamme tunteitamme. Märkä paperi saa värit sekoittumaan toisiinsa. Vesi ja sen merkitys tulee esiin kurssilla joka käännteessä.

Vesi, elämän antaminen, hedelmällisyys, muutos ja mysteeri ovat elementtejä, joita on usein käytetty luomisen, luonnon ja henkisyyden feminiinisinä symboleina. Myös kaivot on kuvattu feminiinisinä ja niiden on nähty kuvaavan kohtua. Suljettuja kaivoja on käytetty seksuaalisen koskemattomuuden

symbolisoimiseen. Vedessä on myös paradoksi, sillä useissa yhteyksissä sen on kuvattu merkitsevän elämän alkua, mutta usein myös elämän loppua. Veden henget, seireenit ja nymfit ovat kaikki olentoja, jotka viettelevät miehet ja houkuttelevat kuolevaisia veteen. Tällaiset kansanperinteelliset uskomukset ovat lähestulkoon universaaleja. Monissa muinaisissa yhteiskunnissa jumalattaret olivat syntyneet merestä¹⁵. (Varner 2010.¹⁶) Suomalaisessa kansanperinteessä vesi on nähty mystisenä ja pelottavana. Sitä on ollut syytä kunnioittaa. Ihmiset ovat pelänneet veden tai puiden henkiä tai niiden poismuuttoa ja pyrkineet esimerkiksi olemaan pesemättä likaisia astioita järvessä tai vahingoittamatta puita (Heiskanen 2006, 177).

Vesi on siis vahvasti symbolinen ja kulttuurillisesti feminiininen elementti. Ihmiset ovat täysin riippuvaisia vedestä. Ilman vettä ei ole elämää. Vettä saadaan luonnosta. Niinpä ihmisen ja luonnon välillä on tästäkin näkökulmasta katsottuna vahva yhteys. Tällaisen kokonaisvaltaisen näkemyksen kautta luonnolle annetaan paikkansa omana kokonaisuutenaan, joka ei ole ihmisen alapuolella, kontrolloitavissa tai käytettävissä. Luonto on siis itsenäinen kokonaisuutensa, jolta ihminen voi saada paljon. Yhtäläillä ihminen voi antaa luonnolle paljon. Kyseessä on siis organistiselle vastavuoroisuudelle perustuva vuorovaikutussuhde.

5.2. Luonnon parantava vaikutus

Kukkaterapian rooli niin kukkaterapeuttien kuin kukkaterapiaa käyttävien henkilöiden luontosuhteen vahvistamisessa oli eräs tutkimukseni ennakkohypoteeseista, mutta tutkimuksen aikana kävi ilmi, ettei kukkaterapia itsessään ollut keskeinen luontosuhteen vahvistustapa. Sen sijaan kukkaterapia sijoittui osaksi laajempaa kokonaisvaltaisuutta ja luonnonmukaisuutta arvostavaa maailmankuvaa, johon liittyi käsitys luonnon merkityksestä ja sen vaikutuksesta omalle hyvinvoinnille. Kukkaterapia sijoitettiin täydentävän ja vaihtoehtoisen terveydenhuollon ja luontaishoitojen piiriin ja siitä muodostui muiden vastaavien hoitomuotojen ohessa laajempi kokonaisuus. Luonnon parantava vaikutus ei ollut vieras ajatus kenellekään haastattelemistani ihmisistä. Päinvastoin, luonnon

¹⁵ Monet Euroopan joista on nimetty jumalattarien mukaan. Tällaisia ovat muun muassa Don Venäjällä, Tonava eli Danube, Dee ja Dnepr, jotka ovat saaneet nimensä jumalatar Danulta. Irlannissa virtaava Boyne-joki on nimetty irlantilaisen runsauden ja hedelmällisyyden jumalattaren Boannin mukaan ja Keski-Euroopan halki virtaava Seine joki on puolestaan nimetty jumalatar Sequanan mukaan. Kaikissa maskuliinisiksi tulkituissa joissa uskottiin asustavan feminiininen nymfi, joka tasapainotti veden maskuliinisuutta. Nymfit on kuvattu feminiinisinä luomisen voimina, suojelehenkinä, jotka vartioivat varsinkin metsiköitä, lähteitä ja vuoria. Niinpä nymfien on ajateltu suojelevan kaikkia pyhiä vesiväyliä. Ne kuvaavat siis virtaavan veden elinvoimaa (Varner 2010).

¹⁶ http://www.authorsden.com/categories/article_top.asp?catid=62&id=58785 (Luettu 20.5.2014)

terapeuttinen vaikutus tuntui olevan elämäntapaan ja maailmankuvaan sitoutuva, kantava voima monille ihmisille.

Mulle on ollut aina kauheen helppo ajatella se jotenkin niin, että luonnosta ja kukista ja kasveista löytyy sellaisia ominaisuuksia, ihan fyysisiä ominaisuuksia mutta myös näkymättömiä eteerisiäkin ominaisuuksia, jotka vaikuttavat ihmisen hyvinvointiin ja toimintaan parantavasti ja vahvistavasti. Minun on aina ollut helpompi ajatella niin, että ne parantavat ominaisuudet, parantavat vaikutukset, tulevat sitä (luonnon) kautta. Tavallaan, että [ihminen] on niinku samaa maata [luonnon kanssa]. (Minttu)

Ihmisen ja luonnon suhde perustuu siis vastavuoroisuudelle. Luonto pitää huolta ihmisestä ja ihminen luonnosta. Maapallon hyvinvointi on suorassa yhteydessä ihmisten hyvinvointiin ja ihmisten hyvinvointi maapallon hyvinvointiin (Burkhardt 2000, 36). Joskus tämä suhde voi toteutua jopa henkilökohtaisella tasolla eräänlaisena ystävyysuhteena.

[Kukat merkitsevät minulle] kauneutta ja rakkautta. Se kauneus menee silmiin ja toisinaan saan todella mukavan tuntuksen sydämen yhteyden eri kasvien ja kukkien kanssa. Ja joskus on kasveja, joilla ei ole merkittäviä kukkia mutta ne ovat silti minusta kiinnostavia koska tunnen ikään kuin jonkinlaisen uuden ystävyuden niiden kanssa. Se on ihan kuin tulisi esitellyksi ja aloittaisi uuden suhteen. Ja silloin on olemassa tuo yhteys. Se ei ole siis yksipuolinen juttu, ohh oletpa sinä kaunis kukka ja onpas ihanaa. Se menee pikemminkin niin, että okei jaamme tämän maapallon keskenämme, eli saamme sellaisen yhteyden. Ystävien kanssa tunnet jotain, tunnet yhteyden. Se on se mikä on tärkeää minulle kasveissa ja kukissa, eli, että meistä tulee ystäviä ja kysytään mitä sinulle kuuluu tänään, ohh tarvitset vettä okei. (Aaro)

Bachin tavoitteena oli kehittää luonnonmukainen hoitojärjestelmä, jota kuka tahansa voisi käyttää oma-aloitteisesti. Kukkauutteita voidaan myös valmistaa itse. Kukkiin keräämisen olisi tapahduttava tiedostavan luontokokemuksen kautta. Hiljentymistä ja luonnon kuuntelemista kuvataan merkityksellisiksi tekijöiksi kukkaterapiauutteiden valmistuksen aikana. Kukkiin keräämiseen liitetään paljon kunnioitusta: kasvia tulisi lähestyä kunnioittaen ja sitä tulisi käsitellä varovasti ja huolellisesti. Lopuksi luontoa tulee kiittää sen antamasta avusta.

Kasvia lähestytään kunnioittavasti ja rakkautella. Valitse päivä, jolloin olet itse valoisalla mielellä. Kukat irrotetaan kukkavarresta hellävaraisesti. Apuna voit käyttää kukan terälehtiä tai vartta, kunhan varot poimiessasi koskettelematta kukkaa sormillasi. Valitse kukista parhaimman ja terveimmän näköiset. - - Kukat on poimittava auringon paistaessa ja poimijan tulisi olla keskittynyt ja tiedostettava oma vaistonvaraisen vetonsa joitain tiettyjä kukkia kohtaan. - - Sinun ja kasvin välinen suhde on valmistuksen tärkein osatekijä - - kasvit valitsevat poimijan ja vaativat häntä valmistamaan tinktuuraa. - - valmista kerralla vain yhdenlaisia tippoja. Herkistyminen tietyn kasvin voimalle vaikuttaa taianomaisesti. - - Kiitä luontoa siitä, että se sallii sinun käyttää apunasi parantavaa voimaansa¹⁷.

¹⁷ Rudd 2001, 16.

Luonnonmukaisuuden ideologiaan sopii myös kukkaterapiauutteiden valmistuksessa huomioon otettavat seikat. Kukkiin keräämiseen olisi valittava hiljainen ja saasteeton alue jossa ei ole käytetty kemiallisia lannoitteita tai torjunta-aineita, eikä siellä saa olla voimalinjoja tai pakokaasuja (Rudd 2001, 16). Kukkauutteet valmistetaan aurinkoisena päivänä kukkien luonnolliseen kukinta-aikaan, Suomessa yleensä touko-kesäkuussa (Haapanen 2004, 19).

Ekopsykologiseen ajatteluun kuuluu, että nykypäivän luontosuhteeseen pyritään ammentamaan käsityksiä alkuperäiskansojen luontoviisaudesta. Kaikki alkuperäiskansat ovat eläneet osana heitä ympäröivää luontoa. Ekopsykologi Riitta Wahlströmin mukaan meissä asuu yhä tarve syvään luontoyhteyteen: ”ihmisessä koko kehon, mielen ja hengen kokonaisuus elää yhteydessä luontoon. Alkuperäinen identiteettimme lajina, kansoina ja yhteisöinä on ollut ja on syvässä yhteydessä muuhun luontoon, ja tälle pohjalle terveytemme ja hyvinvointimme on kulttuurisesti rakentunut” (Salonen 2010, 82–83). Alkuperäiskansojen keskuudessa myöskään henkisyys ei ole irrallaan elämästä, vaan kaikki on pyhää ja kaikella on paikkansa: yksilöiden hyvinvointi on tiiviissä yhteydessä yhteisön hyvinvointiin (Burkhardt 2000, 36). Tällaisen näkemyksen mukaan luonto on saumaton osa ihmisten elämää ja hyvinvointia. Itseasiassa mieli/keho, tunteet/järki, luonto/kulttuuri-kaltaiset kahtiajaot voidaan nähdä vain teoreettisen ajattelun tuotoksina eikä todellisina eriävyyksinä. Tässä tutkimuksessa korostui, ettei kyseessä myöskään ollut sukupuolikysymys, sillä naiset ja miehet kokivat luonnon yhtäläillä merkitykselliseksi. Henkilökohtaisella taustalla oli vaikutusta, sillä lapsuusympäristö tai omien vanhempien kiinnostus luontoaktiviteetteihin vaikutti omaan orientaatioon vielä aikuisiällä.

Olen syntynyt maaseudulta. Olen huomannut selkeästi, et ei musta kaupunkilaista tulis tekemälläkään. Itekin hyvinkin paljon viihdyn luonnossa. Vaeltelua, marjastusta... tai sitten ihan vaan huvikseen. Se on vähän hölmö kysymys ylipäättään. Että, miten me voitais olla ilman sitä, luontoa? (Toni)

Perinteisen tieteen vastaisuus ekopsykologiassa tulee esiin siinä, että kyseisellä menetelmällä on tavoitteena päästä irti nimenomaan tietämisestä. Ei ole tarpeen myöskään ymmärtää kokemaansa. Ymmärrys saattaa tulla aikanaan (Salonen 2005, 55) Sen sijaan luotetaan prosessiin ja parantumiseen. Tämä on tyypillistä luontaishoitajien parissa laajemmin. Myös kukkaterapiassa kyseinen asenne tulee esille vahvasti, sillä tieteelliset tutkimukset ei kukkaterapioiden subjektiivista tehoa kykene selvittämään, vaan niiden toimivuuteen on uskottava ja luotettava ilman pragmaattista ajattelua. Jos ihmisiltä kysyttäisiin, millainen vaikutus kukilla on heihin, jokainen vastaus olisi erilainen. Laajalla otoksella vastaukset kuitenkin alkaisivat jakautumaan ryhmiin, vaikkakaan kukkien kauneutta tuskin kukaan kykenisi kuvailemaan sanoin (Critchlow 2012, 31). Yhtäläillä kuin vahvemman yhteyden

saaminen omaan syvempään olemukseen ja intuitioon, kukkaterapiaan liitetään eheytymisessä keskeisenä oleva luonnollinen tarve rauhaan, hiljaisuuteen ja luonnon lähelle.

Omasta kokemuksesta voin kertoa, että yhdeksän vuotta kukkatippoja käyttäneenä, yhteys luontoon on vahvistunut todella paljon. Kaipaus rauhaan, luontoon ja metsään on suuri. Joidenkin pitkään kukkatippoja käyttäneiden asiakkaiden kohdalla on käynyt samoin. Kasvit ja ihmiset ovat yhtä samaa maailmankaikkeutta. Kasvien energiat ja sähkökemiat ovat hyvin läheisessä yhteydessä ihmisen energioihin ja sähkökemioihin. Sen vuoksi ne vaikuttavat niin voimakkaasti ihmisen psyykeeseen. (Tarja Repo-Silvn).

Vaikka tiede onkin edistänyt esimerkiksi terveydenhuollon alaa, tieteellinen kosmologia edustaa näkemystä, jonka mukaan ihmiset ovat irrallaan luonnosta. Luonto on objekti irrallaan ihmiskunnasta ja sitä voidaan tutkia ja manipuloida tarpeen mukaan. (Burkhardt 2000, 36.) Tieteellisin tutkimusmenetelmin on kuitenkin voitu osoittaa, että luonnolla todella on parantava vaikutus ihmiseen. Esimerkiksi, evolutionaarisen näkemyksen mukaan luontoympäristö on luonnollinen asuinympäristömme. Tutkimukset ovat myös todistaneet, että jopa sisätiloihin sijoitetut luontokuvat saavat aikaan myönteisen fyysisen reaktion ihmisessä. On todistettu, että jännittyneisyys, verenpaine, sekä sydämen syke alenevat tiloissa, joihin on sijoitettu luontokuvia (Salonen 2005, 60, 83). Ei ole siis yllättävää, että pelkällä luonnossa olemisellä sekä luontoon liittyvällä toiminnalla on parantava vaikutus ihmiseen. Luonnossa oleminen mahdollistaa ”lumoutumisen, arjesta irtautumisen, jatkuvuuden ja yhteenkuuluvuuden kokemuksen” (Salonen 2005, 88). Eräässä suomalaisessa ekopsykologisessa tutkimuksessa, jossa tutkittiin kaupunkilaisten mielipaikkoja, havaittiin, että luonnossa oleminen rentoutti ja rauhoitti, keskittymiskyky parantui ja ajatukset selkiintyivät (Salonen 2010, 25).

[On] siinä [luonnossa] helpompi laittaa asioita tärkeysjärjestykseen. Todellisuudentaju hämärtyy jotenkin kaupungin kaikessa kiireessä. Elämän perusasiat ovat kuitenkin aika yksinkertaisia. (Toni)

Haastatteluissa luontosuhde tuli esille omana kokonaisuutenaan pikemminkin kuin asiana, jolla olisi vahva kytkös nimenomaan kukkaterapiaan. Pikemminkin ilmi tuli se, että kukkaterapia istuu eräänlaiseen laajempaan luontoyhteyteen ja kaipuuseen luonnon lähelle. Se siis sijoittui luontevana osana haastattelemini henkilöiden valmiiksi muodostuneeseen käsitykseen luonnon vaikutuksesta omalle hyvinvoinnille. Luonnossa olemisellä ja siitä nauttimisella on monia muotoja.

Oonhan mä kukkaterapiaa tietämättäni nautiskellut tuolla luonnossa. [Minä valo-]kuvaan. Mä oon aina haltioissani ja aina kuvaan näitä terälehdillä olevia kastepisaroihin, mihin sitten se kukkien energia varastoituu.

Sitä kautta koen sen kun aloin sitä harrastaa, et on sellasta tosi meditatiivista, voimaannuttavaa, että tuntee voimakkaasti sen yhteyden sinne luontoon ja siihen kaikkeuteen. (Annukka)

Yleisesti ottaen on havaittu, että naiset huomioivat ympäristöään ja ovat enemmän huolissaan ympäristön tilasta kuin miehet. Sukupuolispesifin kasvatuksen kautta tytöillä on usein korostunut hoiva ja huolehtimisvietti, mikä korostuu myös heidän suhtautumisessaan heitä ympäröivään maailmaan. Puhutaan niin sanotusta ”äiti-efektistä” (Ecberg & Blocker 1989), eli siitä, että omien lastensa kautta äidit ovat enemmän huolissaan paikallisesta ympäristöstä. (Salonen 2005, 190–191.) Omassa tutkimuksessani ei luontosuhteen tiimoilta kuitenkaan tullut esiin mitään sukupuolisidonnaisuutta. Miehet yhtäläillä kuin naisetkin kokivat luonnon tärkeäksi omalle hyvinvoinnilleen. Osa terapeuteista kannusti asiakkaitaan hakeutumaan luontoon parantaakseen hyvinvointiaan. On ehdotettu, että luontoon suuntautuvat mielipaikkakäynnit voisivat olla uusi hyvinvoinnin edistämiskeino. Tutkijat ovat jopa ehdottaneet, että lääke- ja liikuntareseptejä täydentämään alettaisiin kirjoittaa niin sanottuja mielipaikkareseptejä. (Salonen 2010, 27). Luonnossa olemiseen liitettiin myös toiminnallisuutta. Eräs haastattelemanani terapeutti kehotti asiakkaitaan keräämään yrttejä, joista voisi olla apua asiakkaan hyvinvoinnille. Keräämisen kautta henkilö tulee viettäneeksi aikaa luonnossa havainnoiden ja pysähtyen, mikä jo itsessään vahvistaa ja parantaa.

[Kehotan asiakkaitani viettämään aikaa luonnossa] yrttien keruun kautta. Saatan sanoa, että käy kuule kerään nokkosia ja tee jalkakylpy siitä. Tai koivunlehti vois olla hyvä sulle. Mä kannustan ihmisiä tosi paljon ihan ite käymään. - - Se on jotenkin niin tärkeä mulle. Käy vaikka kävelemässä luonnossa tee vaikka joku pikku retki! Ihminen vois voimaantua ja hiljentyä sisäiseen kuunteluun. (Elina)

Luonto ei siis ole mikään irrallinen, eloton kokonaisuus, joka on pelkästään ihmisen käytettävissä. Päinvastoin. Luonnon, jonka piiriin luettiin muun muassa vesi, metsä, hiljaisuus, hyvä ilma ja happi, luonnon äänet ja tuoksut, sekä esteettisyys ja kauneus, siis luonnon kokonaisvaltaisuus, kuvailtiin parantavana jo itsessään. Luonto on näin itsenäinen olomuotonsa, johon ihminen kuuluu, jos hän vain osaa hakeutua luonnon lähelle.

Luonto parantaa ja luonto hoitaa, se puolen tunnin kävely metsässä. Luonto hoitaa. - - Mulle itselleni on tosi tärkeitä vesi tai metsä. Hiljaisuus, tietysti se hyvä ilma, happi, luonnon äänet, tuoksut ja tietysti se kauneus, kaikki mitä sä näet, kuulet, tunnet. (Tarja Repo-Silván)

5.3. Kukkien merkitykset tutkimuksessani

Kukat ovat erottamaton osa ihmisten elämää. Niitä kasvatetaan, annetaan toisille juhlien ja merkkipäivien yhteydessä ja vastaanotetaan. Kukkien värit ja lajit kantavat yhteiskunnallisia merkityksiä. Kukkaisnimetkin ovat yleisessä käytössä, kuten muutkin luontonimet. Feminiininen kukkasymboliikka on kuitenkin ristiriitainen aihe. Siinä missä kukkia on käytetty kuvaamaan feminiinistä viattomuutta ja seksuaalista passiivisuutta biologiasta tiedämme kuitenkin, että nimenomaan kukka on kasvin lisääntymisen perusta ja kukissa on molempia, heteitä ja emejä eli niin sanotusti mies- ja naispuolisia lisääntymiselimiä. Kukkien ja naisten sukupuolielinten visuaalinen samankaltaisuus on kuitenkin vaikuttanut siihen, että kukkien on luokiteltu kuuluvan feminiiniselle alueelle. Siinä missä kukan teriö houkuttelee pölyttäjiä, samoin myös naisten pukeutuminen on kuvattu symboloivan samaa: naiset (”kukat”) pukeutuvat kauniisti saadakseen miesten (”pölyttäjien”) huomion. (Stott 1992, 65–66.) Biologisessa mielessä kukka on siis kasvin seksuaalisten toimintojen ydin. Kukka on itseriittoinen, mutta tarvitsee hedelmöittämisapua pölyttäjältä, joka voi olla hyönteinen, tuuli, vesi tai vaikka lintu. Kontrolloiduissa olosuhteissa, kuten kasvihuoneessa myös ihminen voi toimia kukkien pölyttäjänä. Vaikka eräs haastattelemistani henkilöistä ei kyennytkään määrittelemään tarkasti, mistä kyseinen käsitys juontaa juurensa, hänen mielestään kukka edusti eräänlaista hedelmällisyyden symboliikkaa.

Ei se ole minun näkemys, mut yleensä pidetään symbolisena tällasta kukkaa. Kun ajattelee hedelmöittämistä, kukkaan tuodaan, tai siis siitepöly vaihtaa siellä paikkaa, et siitepöly menee heteestä emiin niin sillä tavalla se on tosi semmonen hedelmällisyyden symboli. Vastaanottava osapuoli. (Paula)

Myös nykyaikana kukilla ja seksuaalisuudella on jotain yhteistä. Kukkien antaminen mieheltä naiselle tai toisin päin on osa länsimaista seurustelu ja seksuaalikulttuuria. Kukilla ja niiden väreillä on paljon symbolisia merkityksiä eri kulttuureissa (Frownfelter 2010, 51). Feminiinisyyden kuvaus kukkien kautta säilyi vahvana 1960 ja 70-luvuille asti, jolloin kukat alkoivat kuvata rauhaa ja universaalia rakkautta ilman sukupuoliin viittaavia assosiaatioita (Stott 1992, 76). Suomalaisessa seurustelukulttuurissa mies ostaa yleisimmin kukkia naiselle. Myös nainen voi ostaa kukkia miehelle, mutta haastatteluissa kävi ilmi, että erityisesti naiset arvostavat kukkien saamista. Kukkien jatkuva feminiininen assosiaatio vahvistuu omalta osaltaan sitäkin kautta, että lapsille annetuista nimistä lähes kaikki kukkien nimet ovat ensisijaisesti tyttöjen nimiä. Englannin kielessä samoin kuin suomen

kielessä kukkien nimet, joihin assosioituu jotain feminiinistä on varattu lähes yksinomaan tytöille¹⁸. Joitakin feminiinisiä merkityksiä kukkaisnimille ovat esimerkiksi Orvokki joka symbolisoi vaatimattomuutta; Jasmiini rakastettavuutta; Mimosa herkkyyttä; Petunia ”tasoittavaa läsnäoloa”; Ruusu täydellisyyttä ja Daalia arvaamattomuutta (Stott 1992, 72). Molemmat, nimet ja niihin assosioituneet merkitykset vahvistavat kukkien kulttuurillista assosiaatiota feminiiniseen. Haastatteluissa kukkien feminiininen assosiaatio ei kuitenkaan tullut vahvasti esille. Kaikki informanttini ilmaisivat pitävänsä kukkia ”sukupuolettomina”, kuuluen siten yhtäläillä molemmille, miehille ja naisille.

Kukat on kaikkien juttu ne voi olla myös eläinten juttu. Ne ei liity mitenkään sukupuoleen. (Elina)

Vaikka kukat toimivatkin niin sanottuina neutraaleina symboleina, niiden ja pornografian yhteydestä on vedetty seuraavanlainen yhteenveto: ”kukkien kauneuden ahmiminen silmillään on vaivattomasti saavutettavissa oleva nautinto – aivan kuin pornografia, sillä ei ole mitään muuta tarkoitusta kuin itse nautinto¹⁹” (Holm ym. 2004, 66 sit. Frownfelter 2010, 21–22). Yhtäläillä pornografisessa kuin puhtaasti esteettisessäkin mielessä kukissa, samoin kuin naisissa on jotain mystisen kaunista ja puoleensavetävää.

Kyllä vain, jotkut kukat ovat todella pehmeitä ja kauniita ja tunnen, että silloin ollaan yhteydessä feminiiniseen. Rakastan naisia. Rakastan kauniita kukkia. Ja ne kaikki tasot, joilla feminiininen on kaunista ja puoleensavetävää, pidän niistä valtavasti. Ja myös, on olemassa vahvempi yhteys. Kuten toisinaan feminiinisyys vetoaa mieheen, on olemassa jonkinlainen ensimmäinen vetovoima. Sitten tulee syvempi yhteys, se on merkityksellisempää ja tyydyttävämpää, se valo ja kauneus on todella upeaa. (Aaro)

Se, onko kukka tai nainen esineellistetty miehisen katseen ”uhri” tuottaessaan tällaista esteettistä nautintoa on tulkinnanvarainen näkemys. Naisten ulkonäköä korostetaan nyky-yhteiskunnassa vahvasti. Valtavirran kauneuskriteerit ovat tiukat ja kaikki eivät niihin sovi. Jotkut naiset turvautuvat kauneuskirurgiaan saavuttaakseen ulkonäön, joka heitä tai heitä ympäröivää maailmaa tyydyttää. Feministisessä tutkimuksessa kauneuskirurgia on nähty poliittis-moraalisena ongelmana:

¹⁸ Tällaisia niin sanottuja kukkaisnimiä on muun muassa Apila, Asteri, Atsalea, Daalia, Erika, Esikko, Flora, Heini, Hilla, Hortensia, Iris, Jade, Jasmin, Kanerva, Kielo, Kukka, Kuusama, Lauha, Laventeli, Leinikki, Lemmikki, Lillukka, Lootus, Louna, Lumia, Lumme, Malva, Malvia, Marja, Melissa, Mimosa, Minttu, Neilikka, Nuppu, Orvokki, Paju, Pilvi, Pioni, Petunia, Rae, Raita, Ruusu, Rosa, Roosa, Sade, Saha, Selja, Silmu, Sireeni, Stella, Taimi, Talvi, Talvikki, Tuija, Tuomi, Ulpu, Ulpukka, Usva, Vanamo, Vanilla, Varpu, Viola ja Vuokko. (Nimet koottu useista lähteistä)

¹⁹ “Feasting one’s eyes on the beauty of flowers is an uncomplicated, easily accessible pleasure... like pornography it has no purpose than the pleasure itself” (Holm ym. 2004, 66).

kauneuskirurgia on sukupuolittunutta siten, että siinä ”miehisen katseen ja lääketieteellisteknologisen vallan tulkitaan objektivoivan ja alistavan naisruumiin” (Kinnunen 2008, 13). Kukkaterapiaan tällainen näkemys liittyy siinä, että maskuliinisen, objektivoivan katseen alaisuudessa sekä kukilla että naisilla on hyvin vähän toimintavaltaa. Ne molemmat ovat miehisen katseen omaisuutta ja sen alaisuudessa. Ainoastaan naisten emansipaatio voi vapauttaa ja nostaa naisen ja feminiinisiksi tulkitut kukat miesten tasolle. Näin kukkaterapiakin voisi tulla molempien sukupuolten suosimaksi hoitomuodoksi.

Miehet, jotka ovat kiinnostuneita kukista esteettisesti, niiden kasvattamisesta hortonomisessa mielessä tai kukista kukkaterapian muodossa eivät vaikuta kokevan minkäänlaista ristiriitaa kukkaharrastuksensa ja miehisen identiteettinsä kohtaamisessa.

Ensimmäisenä tulee tietysti tää mun valokuvausharrastus, kuulun tähän kansainväliseen ns. yhteisöön [Facebookissa], siinä on valokuvaajia ympäri maailmaa. Ihan yhtä paljon miehet esimerkiksi kuvaa kukkia. Aivan uskomattoman kauniita kukkakuvia, aivan mielettömän herkkää ja kaunista. Ja eräskin semmonen, hän on muistaakseni San Franciscosta, tämmönen mies, joka sano et hänen työkaveri aina nauraa kun hän menee kameran kanssa ja on kohta polvillaan kun näkee jonkun kauniin kukan. (Annukka)

Vaikka kukat koettiin yhtäläillä naisten ja miesten ”alueeksi”, kukkaterapian koetaan kuitenkin olevan selkeästi feminiinistä ja naiseen vetoavaa. Niin terapeuttien kuin haastateltavienkin keskuudesta välittyi ajatus siitä, että kukat sijoittuvat feminiiniselle alueelle, vaikka varsinaista syytä tälle ei osattukaan ilmaista. Samalla aikaa kukat ja kukkaterapia kuitenkin miellettiin aivan yhtäläillä miehille ”kuuluviksi” tai sopiviksi.

Ajatellaan yleisesti, että kukat ovat naisellisia. Niinku aukeava kukka on naisen hedelmällisyyden symboli. Mutta kyllä se sopii miehellekin. Miehellä voi olla korkeampi kynnykset kokeilla. Tiedän yhden kukkaterapeuttimiehen, joka messuillakin kiertää paljon. Ihan yhtäläillä molemmille sopii. (Paula)

Jostain syystä hyvin harvat miehet kuitenkin käyttävät kukkaterapiaa. Seuraavassa otteessa haastattelemani kukkaterapiaa kokeillut mies pohtii syitä miesten vastahakoisuuteen kukkaterapian käytössä, vaikka itse onkin ennakkoluulottomasti kokeillut sitä. Hänen mukaansa on mahdollista, että kyseessä on eräänlainen kulttuurillinen kysymys: kukista ja kukkaterapiasta puuttuu miehiin vetoava maskuliinisuus. Uteliaisuus, avoimuus ja ennakkoluulottomuus saattavat kuitenkin kannustaa miestä kokeilemaan kyseistä hoitomuotoa.

Mun mielestä se on ihan lähtökohtaisestikin... Kyllähän sen nyt näkeekin et se vetoaa enemmän naisiin kuin miehiin. Ja ehkä näin on aina ollutkin, että kukkaset vetoaa enemmän naisiin kuin miehiin. Ja ehkä tässä on tällainen vähän kulttuurillinenkin kysymys, että se ei ole tarpeeksi maskuliinista et miehet vois tarttua sellaseen asiaan. Mä en ite välttämättä ajattele sillai, mä tykkään olla utelias ja kokeilla ihan mitä vaan jos tuntuu, että siitä voi olla johonkin asiaan apua. Ihan silkasta mielenkiinnostakin. Että ei tule mitään identiteettikriisiä jos kokeilee jotain tollasta. (Toni)

Miesten ja kukkien yhteydessä pinnalle nousi eräänlainen toiminnallisuus, joka ilmeni siinä, että useassa yhteydessä nimenomaan miehen kuvailtiin olevan se perheen kiinnostuneempi osapuoli kasvattamaan kasveja, kukat mukaan lukien. Täten kukkien kasvattamisessa ei ole mitään sukupuolijakoa.

Ei ne (kukat) ole naisten juttu, ne on kaikkien ihmisten juttu. [Sitä] näkee kukissa paljon kauneutta ja haluaa niitä nähdä ympärillään, en näe siinä mitään sukupuolijakoa. Mieheni on puutarhuri. (Paula)

Tällainen näkemys tukee luontosuhteen yhteydessä kuvailtuja luonnon antamia kokonaisvaltaisia aistikokemuksia, jotka eivät olleet millään lailla sukupuolisidonnaisia.

Miehet nauttii ihan yhtäläillä kukista, niiden väreistä ja tuoksuista. Ja meidän perheessä ainakin se multapeukalo on mun mies. Hän on se, joka kasvattaa kukkia ja siemenestä ihan viherkasveja, avokadoja ja meillä on jopa itse kasvatettu sitruunapuu (Annukka)

Syyt siihen miksi miehet eivät ole naisten lailla innostuneita kukkaterapiasta tuntuivat olevan epämääräisiä ja ne perustuivat avoimille spekulatioille. Seuraavassa lainauksessa kukkaterapeutti viittaa täydentävien hoitojen luonteeseen ja samalla miesten tapaan suhtautua tunteisiin. Suurin osa hänen asiakkaistaan on naisia ja hän olettaa, että miesten vähäinen kiinnostus kukkaterapiaan johtuu jostain omaksutusta mallista tai uskomuksesta, minkä mukaan kukkaterapian kaltainen hoitomuoto on liian pehmeä ja feminiininen ollakseen sopiva miehelle. Miehillä vaikuttaa myös olevan vaikeuksia käsitellä negatiivisia tunteitaan.

No, en tiedä mistä syystä, mut suurin mielenkiinto kukkaterapiaan on naisilla. Suurin osa mun asiakkaista on naisia. Miehet ei ehkä... en tiedä, en osaa sanoa sitä et mikä siellä on, onko se joku uskomus vai malli, tai joku tällanen, uskomus mikä vaikuttaa miehiin niin vahvasti, et tää tuntuu liian feminiiniseltä, hempeeltä, hörhöltä. - - Kun taas naiset kokee tän just pehmeenä, lempeenä hoitomuotona joka avaa just niitä tunnelukkoja. Miehet ei välttämättä usko sitä et heidän sisällään olis jotain tunnelukkoja. negatiivisia tunteita, käsittelemättömiä asioita, eli tunnelukkoja. - - [uskon asian olevan näin] sen perusteella et kävijöitä on niin vähän, miehiä jotka käy. (Tarja Repo-Silvén)

Miespuolinen kukkaterapeutti, joka on toiminut alallaan myös muissa maissa kertoo, että suurin osa hänen asiakkaistaan on naisia. Hän kokee, että naiset ovat avoimempia kokeilemaan eri hoitomuotoja.

Enimmäkseen olen antanut niitä naisille. Ei siksi, että olisin valikoinut naisia, vaan siksi, että monet heistä on avoimempia. Ainakin täällä Suomessa naiset ovat [miehiä] avoimempia uusille ideoille. (Aaro)

Naisten luonnollinen yhteys luontoon ja kukkiin sekä heidän avoimuutensa erilaisten luonnonmukaisten hoitomuotojen kokeilussa lienevät eräitä niistä syistä, joiden takia naiset käyttävät miehiä herkemmin kukkaterapiaa. Kukkien feminiinisessä symboliikassa on kuitenkin joitakin hyvin vahvasti latautuneita kulttuurillisia merkityksiä, joiden vuoksi kukkaterapia lienee niin vahvasti feminiiniselle alueelle assosioituva hoitomuoto.

5.4. Luonnonmukaisuuden ideologiaan perustuva yhteisöllisyys

Kun kerron opiskelevani kukkaterapiaa, taideterapiaa ja kiinalaista lääketiedettä tapaamani ihmiset alkavat avautua minulle. Jokaisella tuntuu olevan jotain tunne-elämän ongelmia tai fyysisiä vaivoja, joihin he kaipaavat apua. Tuntuu siltä, kuin ihmiset kaipaisivat apua, mutta eivät tiedä millaista ja mistä sitä voisi löytyä. Jokin uusi ja ennenkuulumaton, kukkaterapia, kuulostaa heistä niin kovin mielenkiintoiselta, he haluavat heti kokeilla sitä. Alkaa tapahtua aivan uudenlaista verkostoitumista ja jakamista. Mahdollisia asiakkaita alkaa ilmaantua joka suunnasta. Tekisi mieli vuokarata heti hoituhuone ja tehdä siellä kukkatippoja, maalata ja auttaa ihmisiä! Muillekin kurssilaisille tapahtuu samaa. Tuntuu siltä kuin olisi tapahtumassa jotain mullistavaa.

Etnografisesta näkökulmasta katsottuna oli mielenkiintoista selvittää, muodostavatko kukkaterapeutit ja kukkaterapiaa käyttävät henkilöt jonkinlaisen yhteisön. Alkuasetelmana tutkimuksessani olikin se, että kukkaterapiaa käyttävillä henkilöillä olisi jotain yhteistä ja jaettua. Kaikissa haastatteluissa vastaus oli kuitenkin selkeä, ei. Kukkaterapia itsessään ei ole tarpeeksi toiminnallista, jaettua tai ”julkista”, että sen käyttäjistä voisi muodostua minkäänlaista suoraviivaista kukkaterapiayhteisöä. Kukkaterapeutit ja kyseistä hoitomuotoa suosivat henkilöt kuuluvat kuitenkin laajempaan ideologiseen yhteisöön, joka toimii eräänlaisessa luonnonmukaisuuden kontekstissa, jossa elämäntapaan ja maailmankuvaan liittyvät käytännöt ovat jaettuja ja yhteisiä. Eräs tällaisista

yhdistävistä tekijöistä on esimerkiksi eräänlainen vastakulttuurisuus suhteessa länsimaiseen lääketieteeseen.

Yhteisöllisyyden mallia tuki myös se havainto, että kaikilla haastattelemillani henkilöillä oli tiettyjä yhteyksiä toisiinsa. Tällainen näkökulma vahvisti tulkintaani kukkaterapiasta eräänlaisena yhteisöllisenä toimintatapana. Heistä lähes kaikilla oli kokemuksia kursseilta Frantsilan Hyvän Olon Keskuksessa Hämeenkyrössä. Kaksi heistä oli myös parhaillaan samassa ryhmässä suorittamassa vuoden mittaista terveydenhuollon perustutkintoa Tampereella. Kolme heistä oli opiskellut luonnonvara-alaa Osaran maaseutuoppilaitoksessa Hämeenkyrössä (yksi eri vuosina kuin kaksi muuta, jotka olivat olleet samalla vuosiluokalla) ja Tunnekeskus Lumpeenkukka oli tuttu paikka neljälle heistä. Heistä jokainen siis sijoittui eräänlaiseen kollektiivisesti arvotettujen merkityksellisten paikkojen matriisiin. Olisi ollut havainnollistavaa piirtää kyseisistä linkeistä kaavio, mutta päätin jättää sen tekemättä säilyttääkseni informanttien yksityisyyden.

Haastatteluissa tuli vahvasti esiin näkemys siitä, että kukkaterapian käyttäjät eivät muodosta mitään erityistä yhteisöä. Sen sijaan kukkaterapia sitoutuu muihin samankaltaisiin hoitoihin. Tämä tukee myös kukkaterapian käytäntöä, eli sitä, että kukkaterapiaa annetaan yleensä muiden hoitojen yhteydessä.

[Kukkaterapian käyttäjät] eivät mun mielestä muodosta [yhteisöä]. Varmaan [kukkaterapiaa käyttävät] on kiinnostuneet monista muistakin samantyyppisistä hoitomuodoista, ei ole yks koulukunta joka vannoo tämän nimeen. (Paula)

Eräs haastatteleman henkilö satoi kukkaterapian laajempaan luonnonmukaisuuden ilmiöön, johon luettiin myös kestovaipat, imetysmyönteisyys ja kantoliinat. Kaikki näistä kuvauksista viittasivat naisen rooliin äitinä ja eräänlaiseen valtavirtaa vaihtoehtoisempaan maailmankuvaan, johon kuuluu ekologisuus (kestovaipat), luonnonmukainen ravinto (rintamaito) sekä fyysinen läheisyys ja liikkuvuus pienen lapsen kanssa (kantoliina). Kukkaterapian ajateltiin sopivan näihin ideologisiin lähtökohtiin pienen lapsen äidin mahdollisesti käyttämänä hoitomuotona.

Ei [muodosta yhteisöä]. Ei muuta kuin sitä kautta, että ne varmaan liittyy johonkin semmoiseen ilmiöön tai liikehdintään, [johon kuuluu] ylipäätään kestovaipat imetysmyönteisyys ja kantoliinat ja kaikki tällaiset - - ja sen sisällä on semmonen [kukkaterapian] käyttäjien porukka. Voisin kuvitella et semmosissa liikehdinnöissä niitä suositaan, mutta ei ne yksinään muodosta mitään yhteisöä. (Minttu)

Erään haastattelemani henkilön mielestä yhteisöllisyys ei perustu johonkin yksittäiseen asiaan, kuten kukkaterapian käyttöön. Hänen mielestään yhteisöllisyys käsitteenä viittaa eräänlaiseen jaettuun maailmankuvaan ja arvomaailmaan sekä jonkinlaiseen ”syvempään” tapaan katsoa maailmaa. Tällaisesta kollektiivisesta maailmakuvausta voi nousta valtava voimavara. Kukkaterapia voi siis istua tällaisen yhteisön sisäiseen arvomaailman toteuttamiseen.

En mä ainakaan kuulu mihinkään kukkaterapia-yhteisöön mielestäni. Jos ite mietin jotain yhteisöä, kyllä se ei niinku perustu johonki kukkatippoihin, vaan johonkin muuhun yhteyteen ihmisten välillä, erilaiseen tapaan katsoa asioita. Ja erilainen katsontakanta ja ymmärrys ja erilainen arvomaailma ja halu nähdäkin asioita vähän pintaa syvemältä, siitä muodostuu ehkä jonkinlainen, ei sekään ole yhteisö, mutta tavallaan semmoinen yhtenäinen, yhtenäistyvä voimavara tähän maailmaan. (Annukka)

On siis henkilön oman kokemuksen varassa, kokeeko hän kuuluvansa johonkin kukkaterapiaan liittyvään yhteisöön. Laajemmin katsottuna täydentäviä ja vaihtoehtoisia hoitomuotoja käyttävät ihmiset kuitenkin muodostavat jaetulle luonnonmukaisuuden ideologialle perustuvan yhteisön. Vasta tällaisena kollektiivisena kokonaisuutena samanlaiset arvot ja ideologian jakava yhteisö voidaan nähdä esimerkiksi yhteiskunnallisen muutoksen aikaansaavana voimavarana.

6. Tunteet, kriisi ja hoitomuodon valinta

Tässä luvussa tarkastellaan tunteisiin ja tunteiden käsittelyyn liittyviä sukupuolittuneita käsityksiä ja niiden kohtaamista kukkaterapian kanssa. Elämäntilanne otetaan huomioon pohtimalla muutoksen, kriisin ja siirtymän tarjoamia haasteita ja mahdollisuuksia yksilölle. Lopuksi perehdytään kukkaterapian kohtaamiseen länsimaisen lääketieteen kanssa ja tarkastellaan haastatteluista esille tulleita näkemyksiä, joiden kautta kukkaterapian sijoitetaan joko täydentäväksi tai vaihtoehtoiseksi hoitomuodoksi.

6.1. Sukupuoli ja tunteiden käsitteleminen

Kukkaterapia vetoaa vahvasti naisiin. Useissa tutkimuksen tiimoilta käydyissä keskusteluissa tämä aihe tuli selvästi esille, vaikka kukkien olemusta ei välttämättä sijoitettukaan suoraviivaisesti niin sanotulle feminiiniselle alueelle. Koska kukkaterapia on eräänlaista tunne-terapiaa, yksi syy sen suurempaan naiskäyttäjäkuntaan saattaa olla sen tunne-konnotaatioissa.

Tunteiden merkitys ihmisen hyvinvoinnille on pitkälti aliarvioitu länsimaisen lääketieteen piirissä. Tunteiden ja fyysisten oireiden välillä ei edelleenkään nähdä suoraviivaisia yhteyksiä. Kukkaterapiakurssilla kuitenkin tutustuimme erääseen aivan erilaiseen näkemykseen tunteiden roolista ihmisen hyvinvoinnille. Kiinalaisen lääketieteen mukaan tunteet ovat jopa kaikkein vakavimpia taudinaiheuttajia ja kyseiseen näkemykseen kuuluukin, että jokaisessa sairaudessa on mukana myös tunnetekijöitä. Tunteet ovat siten aivan yhtä todellisia taudinaiheuttajia kuin mitkä tahansa fyysiset olosuhteet. (Juselius 2006, 36.)

Psykologian historiassa kognitiivinen psykologia korosti tiedonkäsittelyä puhtaana, vapaana emootioista. Subjektiiviset tunne-reaktiot sen sijaan nähtiin tutkimuksissa virheitä tuottavina ja ne pyrittiin eliminoimaan mahdollisimman pitkälle. Myöhemmin on kuitenkin ymmärretty, että kaikkiin tiedollisiin prosesseihin liittyy myös emootioita – eli tiedostamattomia, esitietoisia ja tiedostettuja tunteita. Joissakin yhteyksissä tunteisiin suhtaudutaan jopa negatiivisesti, sillä niiden ajatellaan häiritsevän tuloskeskeistä, rationaalista päätöksentekoa (maskuliininen) ja niiden ajatellaan edustavan liiallista ”pehmeyttä” (feminiininen). (Salonen 2010, 44).

Naisten ja miesten tunneherkkyyttä on vertailtu jonkin verran psykologian alalla. Tällaiset tutkimustulokset voidaan kuitenkin nähdä hyvin sukupuolinormatiivisina, sillä niissä sukupuolierot luokitellaan usein joko biologisesti tai sosiaalisesti. On kuitenkin tärkeää tarkastella sukupuolieroja suhteessa kukkaterapiaan siksi, että kukkaterapian käyttäjät ovat selkeästi suurimmaksi osaksi naisia. Erään haastattelemani henkilön mukaan naiset hakeutuvat miehiä herkemmin hoidattamaan itseään siksi, että he ovat miehiä enemmän kiinnostuneita omasta hyvinvoinnistaan.

Naiset herkemmin hoidattaa... Miehet niinku menee vaan, eikä kauheesti välitä. Tai ainakin mikä käsitys joistakin miehistä on. Ne ei sillai kuuntele itteensä, mieti et mitä vois tehdä. Mutta toihan on varmaan muuttumassa kuitenkin kauheesti (viittaa uusiin sukupolviin). - - Naiset ylipäänsä hakee jotain, haluaa kohentaa elämänlaatuansa ja omaa vointiansa. (Minttu)

Joidenkin tutkimusten mukaan naisilla on miehiä suurempi tarve ilmaista henkisen paineen tunteitansa ja tärkein keino tämän paineen purkamiseen on puhuminen. Heillä on myös miehiä enemmän taipumusta masennukseen, ahdistukseen ja pelkotiloihin (Hyypä 1997, 102–103). Erään haastattelemani hierojan kokemus oli kuitenkin erilainen. Hänen mukaansa miehet puhuvat hoidon yhteydessä elämästään siinä missä naisetkin. Saattaa kuitenkin olla, että näille samoille miehille olisi haastavaa puhua samoista asioista kotona tai ystäväpiirissä. Luottamus hierojaan ja hoitotilanteessa rentoutuminen avaa miesten sydämiä siinä missä naistenkin.

[Tunteet ovat samanlaisia naisille ja miehille] ne vaan esitetään eri tavalla. Kun sanotaan, et suomalainen mies ei puhu. Kyllä se on valetta, ehkä ne ei vaan puhu siellä kotona. En tiedä onko helpompi avautua sille jollekin vieraalle. (Raija)

Naiset ovat miehiä päänsärkyisempiä ja he kärsivät syömishäiriöistä miehiä useammin. Mielenterveyden häiriöissä naiset edustavat lieviä oireita, kun taas miehet hakeutuvat naisia useammin hoitoon vakavien oireiden vuoksi. (Hyypä 1997, 102–103). Erään haastattelemani Saksassa toimivan kukkaterapeutin kokemus ei kuitenkaan ollut aivan näin yksioikoinen. Hänen mukaansa sukupuolesta riippumatta naisilla ja miehillä on hyvin samanlaisia syitä hoitoon hakeutumiseen. Sukupuolten välinen ero tulee ilmi pikemminkin tunteiden käsittelyn tavoissa.

Vastaanotolleni tulevilla naisilla ja miehillä on hyvin samanlaisia syitä hoitoon hakeutumisessa. Eroja sukupuolten väliltä löytyy kuitenkin siinä, että naiset tuntuvat pääsevän nopeammin kosketuksiin tunteidensa kanssa ja itkevät herkemmin kuin miehet. Naisilla on myös taipumusta käyttää kukkauutteita miehiä pitempään ja palata hoitoon useammin. (Nicola)

Hyypän (1997) tutkimustulosten mukaan naiset ilmaisevat itseään eri tavoin kuin miehet. Kokemuksellisten tutkimustulosten mukaan kroonisesta kivusta kärsivät naiset kuvailivat kipuaan useammalla laatusanalla kuin miehet. Naiset löysivät oireitaan kuvailevia laatusanoja viisi kertaa enemmän kuin miehet. Naiset osasivat miehiä paremmin tunnistaa oireensa ja kertoa niistä. Miehillä oli naisia enemmän vaikeuksia pukea tunteitaan sanoiksi, viitaten miesten vaikeuteen kuvailla sisäisiä tunneristiriitojaan. Tutkimus selvitti myös, että tällainen tunteiden eriytymättömyys heijastui myös yksilön ruumiintoimintoihin siten, että tunnesanaston puuttumisesta seurasi stressihormonin erityksen lisääntymistä ja itsesäätyvän hermoston toiminnan kiihtymistä (Hyypä 1997, 103–104). Tunteista puhuminen ei ole välttämättä helppoa kenellekään. Joissakin tilanteissa terapeutilla ei ole muita vaihtoehtoja kuin lukea rivien välistä hoidon tarve ja tulkita hoidon vaikutus asiakkaaseensa.

On joku [mies], joka on jopa vienyt [kukkatippoja] hevoselleen. Semmonen, joka hiukan vikuroi. Ei se huomannu niin eroa. [Annoin tipat] hieronnan yhteydessä. Sanoin, et tällaisia on käytetty eläimillekin. Sitten hän kyllä otti itelleenkin. Siinä oli tilanne itelläänkin [eli oli menettänyt hevosen]. Sillä oli niin kova suru, josta se ei pystynyt puhumaan, jota se ei pystynyt käsittelemään. Kun kysyin siltä jälkeenpäin, se sanoi et ”ei siitä mitään haittaakaan ollut”. Ehkä siitä oli sitten apua. (Raija)

Myös sukupuoliroolilla voi olla tekemistä tunteiden käsittelemisen keinoihin. Hyypän (1997) tutkimuksen perusteella sukupuolirooliinsa kasvaneena nainen käyttäytyy avuttomasti. Masennuksen on tulkittu olevan opitun avuttomuuden ilmaus. Tämä avuttomuus on yhteydessä naisten alistettuun asemaan, mistä syystä naisten nähdään elävän miehiä voimakkaampien henkisten paineiden alla. Naisten odotetaan menestyvän niin työelämässä kuin kotona, sekä huolehtivan sekä perheestään että muista ihmissuhteistaan. Tällaisten vahvojen paineiden alaisuudessa eläminen rasittaa henkisesti, mikä puolestaan ilmenee tunne-elämän oireina tai fyysisinä oireina, kuten päänsärkinä, ihottumana, lihomisena, verenpaineen kohoamisena ja niin edelleen. Näiden oireiden on todettu olevan naisilla yleisempiä kuin miehillä (Hyypä 1997, 103–105). Eräällä haastattelemani perheenäidillä oli ilmennyt perheeseen liittyvien vaatimusten aiheuttama henkinen ja fyysinen romahdus. Lasten ollessa pieniä jatkuva hoivaaminen uuvutti hänet siihen pisteeseen, että perheen muuttaessa uuteen kotiin hän ei enää jaksanut, vaan uupui täysin.

Se alko silleen, että olin ihan hirveen väsynyt kun mun keskimäinen lapsi oli ihan pieni. Se ei nukkunut puoltatoista tuntia pitempää patkkaa, ei yöllä ei päivällä. Ei suostunut ottamaan tuttipulloa. Itki kauheesti. Oli allergioita ja muita. Mä uuvuin ihan kertakaikkiaan totaalisesti koska se oli niin rankkaa se jatkuva valvominen. Me muutettiin, meillä ramppas kauheesti ihmisiä. Et se oli semmonen viiminen huipentuma, et koko ajan piti pitää majataloa. Sitten mä uuvahdin ihan täysin, tuntu et menin sellaseen mustaan kuiluun. - - Päädyin jossain vaiheessa sille [kukkaterapeutille] kun olin kuullut et se kykenee kaikenlaiseen. Se puhu heti niistä kukkatipoista ja kysy et tiesinkö niistä mitään. Siitä se lähti sitten, se ajatteli et ne vois auttaa mua, kun mä olin niin selkeesti niin uupunu mut mulla ei ollut mitään löydettävissä, mitä olis voinu laittaa jonkun psyyken häiriön piikkiin. Mä

olin vaan niin poikki. Imetyksen jälkeen... Olin siis lähestulkoon luuta ja nahkaa. Sit se määräsi mulle niitä kukkatippoja. (Minttu)

Naisten sosiaaliseen rooliin kuuluu myös kiinnostus muita ihmisiä ja terveyttä kohtaan. Heille määrätty muista huolehtimisen rooli ja useissa perheissä nimenomaan naiset vastaavat muiden perheenjäsenten terveydestä. Tämän on kuitenkin todettu vaikuttavan epäsuotuisasti naisten itsensä terveyteen. (Hyypä 1997, 103–105.) Useiden kansainvälisten tutkimusten mukaan naiset edustavat noin kahta kolmasosaa masennuspotilaista (Rikala 2013, 46). Vaikka tässä tutkimuksessa esille nousivatkin nimenomaan naisten kokemukset perhe-elämän suhteettomista odotuksista sekä lapsiperheen arjen pyörittämisestä aiheutunut uupumus, ei ole lainkaan pois suljettua etteikö miehillä olisi samanlaisia kokemuksia. Kuitenkin myös eräälle toiselle haastattelemalleni naiselle lasten saaminen oli ollut niin vaativaa, että kun lapset olivat hiukan kasvaneet ja aloittaneet kodin ulkopuolisessa hoidossa hän pystyi vihdoinkin päästämään irti valtavasta suorittamisesta ja pinnistelystä, uupui ja masentui. Tässä tapauksessa romahdus kuitenkin sai liikkeelle ja vei hänet kokeilemaan aivan uudenlaisia ratkaisuja, joista hän löysikin apua.

Kaikki semmonen voimaantumisen tarve lähti viime keväänä siitä totaalista romahtamisesta, eli siis uupumus iski, tosi syvä. Kokonaisvaltainen. - - Kaksosten pikkulapsi-aika oli tosi rankkaa. Koliikit ja muut. Sitä niinku jotenki tsemppas ja sit kun ne lähti päiväkotiin, niin sit mamma levis ku Jokisen eväät. Tuli aikaa itselle, tietenkään en päässyt heti töihin. Aloin hakemaan töitä ja tämmöstä. Yhtäkkiä mulla olikin aikaa itselleni, se vaan kääntyi siihen et katos kaikki niinku punanen lanka niin sanotusti. Ei oikeen osannut tarttua mihinkään, mistään ei löytynyt mitään tärkeitä. Sillinkin koko ajan kirjoitin, mut ei se sillon auttanut siihen väsymykseen. Niitten kotiasioiden hoitaminen tuntu ylitsepääsemättömän vaikeelta. Se mikä kärjisti sen minun mielestä oli kun kauppalistan kirjottamisesta tuli minulle niin vaikeeta et en selvinny siitä. Et piti ihan mieltä et kuinka monta maitoa pitää ostaa ja pitääkö mun laittaa vielä ruokaakin? Mun hälytyskellot alko soimaan. Mun pelastus oli se, että päätin et en jää tähän tilaan. Et mullon vastuu tästä perheestä, mä en jää tähän tilaan. (Annukka)

Kukkaterapiaa käytetään poikkeuksetta tilanteissa, joissa kaivataan apua omaan tai toisen huonoon oloon. Aina voinnin kohentuminen ei tapahdu suoraviivaisesti. Aluksi oireet saattavat jopa pahentua. Mutta vointia heikentävien tekijöiden tiedostaminen auttaa niiden työstämisessä ja lopulta niistä yli pääsemisessä. Yksi selviytymiskeino suuresta kriisistä on havahtua tiedostamaan itsensä ja tarpeensa. Tällöin omistautunutkin perheenäiti saattaa huomata tarvitsevansa omaa aikaa ja tilaa itseilmaisulle tai pelkälle olemiselle. Äidin itsensä ylittävä, hoivaava ja uhrautuva rooli on opittu, eikä se ole ainoa oikea toimintatapa. Syyllisyyden tunteestakin on hyödyllistä päästää irti, jos haluaa parantaa omaa vointiaan. Edellä mainitut asiat tulevat esille tässä terapeutin näkemyksessä henkisestä kasvusta.

Tämä kääntää ihmisen sisäänpäin, kun ne sisäiset asiat on kunnossa, niin pystyy kohtaan tän ulkoisen maailman eri tavalla. Monelle tulee tarve yksinolemiseen, että saa oikeesti olla rauhassa ja käydä läpi sisäisiä asioita. Ja jos sitä aikaa ei löydy mistään niin se voi aiheuttaa vähän tuskallisen olon. Kun tarve on niin voimakas kurkistaa sinne sisäiseen maailmaan. - - Jokaisen pitäisi olla terveesti itsekäs myöskin. Kun monilla on se perhe ja lapset, niin kokee syyllisyyttä yksinolosta. Sitäkin voi tukea kukkatipoilla, ettei tunne niin paljon syyllisyyttä. Et oikeesti, mulla on lupa myös keskittyä itseeni. Koska sehän on myös uskomus ja malli, se on opittua, et äiti hoitaa lapsia, pitää perheestä huolta, eikä keskity itseensä, vaan koko ajan hoitaa ja laittaa ruokaa ja siivoo ja tekee kaikkee. Ja vielä nykypäivänä naiset käy töissä. Et sitä aikaa siihen sisälle kurkistamiseen löytyy tosi vähän. Ja sit jos antaa aikaa itselle, tuntee syyllisyyttä siitä. (Tarja Repo-Silvn)

Kukkaterapiassa on jotain pysäyttävää. Haastatteluissa moni ilmaisi, että arkikiireen keskellä kukkatippojen ottaminen saattoikin olla päivän ainoa pysähtymisen hetki. Kukkaterapiatippojen nauttimisen hetken olisikin hyvä olla rauhallinen ja introspektiivinen. Kukkautteiden nauttimisen vahvaksi henkiseksi prosessiksi kuvaavassa Mielikin yrtit -blogissa kukkaterapiatippojen nauttimista kuvaillaan seuraavalla tavalla:

Istu hiljaiseen paikkaan, jossa voit olla rauhassa ja sulje silmäsi sekä rentoudu. Antaudu vain olemaan. Hengitä rauhallisesti ja vapautuneesti. Pst irti ja ne kuinka negatiivinen tukos sisälläsi avautuu, irtautuu ja poistuu. Anna sen mennä sillä on ihanaa vain olla ja antautua. Toista kuuriisi liittyvää myönteistä vahvistuslausetta muutamia kertoja. - - Jos sisältösi alkaa purkautua itkua, naurua, surua tai vihaa, anna sen tapahtua. Hyväksy tunne ja hyväksy itsesi. Lopuksi voit levätä hiljaisuudessa tekemättä mitään. Ne kuinka sisälläsi on kaunis ja rauhallinen tila, jossa on hyvä olla.²⁰

Toisinaan lapset ovat olleen liikkeellepaneva voima uusien hoitomuotojen hakemisessa. Lapsille on haluttu löytää länsimaista lääketiedettä lempeämpiä vaihtoehtoja. Kun lapset ovat kasvaneet aikuisiksi, ei mielenkiintoa ole jaksanutkaan pitää enää yllä. Silloin omasta itsestä huolehtiminenkin on saattanut jäädä aiempaa vähemmälle.

Olen ollut jo hirveen varhaisessa vaiheessa kiinnostunut kaikesta luonnollisesta ja vaihtoehtoisesta. - - jossain vaiheessa hurahdin, heti kun tuli jotain uutta, toi on ihan huippua! - - [Sitten] tuli semmonen taantuma, kun lapset vähän kasvo et ne ei ollu ihan niin pieniä. Sen jälkeen olin aika pitkään silleen etten jaksanut pohtia mitään kukkatippoja enkä homeopaattisia enkä mitään Että antibioottilinjalta jonkun aikaa. Tuli joku kyllästyminen. (Minttu)

Joissakin tapauksissa lapset perivät vanhemmiltaan kiinnostuksen täydentäviin hoitomuotoihin ja luottamuksen niiden tehoon. Näin on käynyt esimerkiksi tilanteissa, joissa kukkaterapiauutteita on käytetty apuna tunnekuohuja aiheuttavissa tilanteissa tai vaihtoehtona vahvemmille kemiallisille

²⁰ <http://mielikinyrtit.blogspot.fi> (Luettu 19.5.2014)

lääkkeille, joiden sivuvaikutukset ovat olleet huolestuttavia niin vanhemmille kuin lapsillekin. Näin lapset ovat lääkinneet itse itseään tilanteissa, joissa aiemmin hoitovastuu on ollut vanhemmilla.

[Meillä on] hätätipat kotona käytössä, lapsille millon missäkin tilanteessa. Kaikki niitä käytti jos tuli jotain. Jonkun kaatumisen tai semmosen, mikä oli kauheen kuohuttavaa, semmosen jälkeen. [Tai jos vaikka on] pelottanut illalla, [lapset] on niitä saanu. Kun ne kasvoi isoiksi, mun nuorin lapsi, sille tuli joku ihan ihmeellinen vatsavaiva, sit sille määrättiin jotain pahoinvointilääkettä. Seurauksena sille tuli joku masennustila. Me ei sitä saatu millään kouluun, sille tuli kaikkee sellasta. - - Kehittelin sille ite jonkun (kukka)tippajutun, mä ajattelin et ei me olla ihan valmiita alottamaan masennuslääkkeitä sille lapselle. - Yhdessä luontaistuoteliikkeessä sit se sekotti niitä, ne oli niitä Bachin, se teki niitä miksausia. Sille kävi niin et pikkuhiljaa se muuttui taas omaksi itsekseen, ainakin sillä ne toimi kauheen hyvin. - Se sit käytti itse omatoimisesti [kukkatippoja] jos sille tuli joku hätä. (Minttu)

Vaikka naisen rooli assosioituukin yhä hoivan ja huolenpidon piiriin, opittujen sukupuoliroolien uskotaan myös muuttuvan pikku hiljaa aiempaa sukupuolineutraalimman kasvatuksen kautta. Eräs haastatteleman äiti uskoi, että esimerkiksi kukkaterapia lakkaa olemasta naisille suunnattua, kun äidit totuttavat poikansa siihen jo pienestä pitäen.

Onneksi maailma on muuttumassa. Sillä tavalla, et ei se tapahdu tässä hetkessä, mut se tulee tapahtumaan... Esimerkiksi mä opetan lapsiani käyttämään kukkatippoja, ne on kaikki poikia. Siitä tulee luonnollinen osa niiden elämää. Ne ei pidä sitä mitenkään naisellisena juttuna, tai sukupuolisidonnaisena. (Annukka)

6.2. Muutos – kriisi – siirtymä

Lähestulkoon kaikissa tapauksissa kukkaterapiaa käytettiin ensimmäistä kertaa elämänvaiheessa, jossa oli tapahtumassa jokin suuri muutos. Monille joku tuttava oli suositellut kukkatippoja ja kriisin keskellä henkilö on ollut valmis ottamaan vastaan mitä vain apua on ollut saatavilla. Toisinaan kerran kokeilu on johtanut koko elämän muuttumiseen.

Oma vaikea elämäntilanne johti siihen, että tuli vahva tunne siitä et nyt pitää aloittaa käyttää kukkatippoja. Sain niistä ihan valtavasti apua itse. - - Niiden vaikutus oli jotakin aivan mullistavaa mulle itselle. Aloin tutkimaan oman itseni kautta et miten ne vaikuttaa. Koska itse olen ollut niin tunnelukkoinen ihminen, oli hyvä ensin tunnistaa itsessä, et miten ne vaikuttaa. Olen kokenut, että se on pelastanut mun oman elämän, ja monen mun asiakaan elämän myös. (Tarja Repo-Silvén)

Aina kyseessä ei kuitenkaan ollut vaikea kriisitilanne. Joissain tapauksissa kukkatipat auttoivat löytämään elämään suuntaa tuomalla lähemmäs omaa aidointa itseä. Tämän yhteyden kokemisen kautta tulevaisuuden suunta on seljennyt luonnostaan.

Oli semmonen elämäntilanne et kaipas jotakin uutta suuntaa. Niin, avaamaan ehkä enemmän mieltä. Uusia mahdollisuuksia. Ehkä avaamaan sydäntä rakkaudelle – että löytäs tasapainosemman olon. - - Kyl se varmaan autto sillon siinä vaiheessa. Tosi vaikea sanoa kyllä. Se elämäntilanne oli niin uusi. Olin muuttanut just uuteen asuntoon. Kyllä alko sinä vuonna löytään oman polkunsa just niinku enemmän (Paula)

Oma rooli myös muutoksessa on kuitenkin oleellinen. Mitään muutosta ei tapahdu ellei se lähde yksilön itsensä sisältä. Tässä näkemyksessä korostuu täydentävien ja vaihtoehtoisten hoitomuotojen yhteyteen liittyvä yksilön vastuu omasta hyvin- ja pahoinvoinnista. Hoito voi auttaa vain silloin, kun yksilö todella haluaa apua ja on valmis parantumaan. Kukkaterapiauutteistakin sanotaan, etteivät ne toimi ellei niiden tehoon usko.

Pelkät tipat ei tavallaan johda muutokseen. Sen muutoksen siemen pitää olla valmiina jo hänessä itsessään. Ja tämä pätee myös hoitamiseen, mihin tahansa hoitamiseen. Jos ei sitä muutoksen siementä ole, ihminen palautuu tavallaan aina siihen samaan ongelmaan. (Elina)

Kukkaterapiauutteiden ottamisen yhteydessä voidaan toistaa vahvistuslause, jolla pyritään tuomaan työstettävä ongelma tietoisuuteen ja tämän tiedostamisen kautta vapautumaan siitä. Tällaisen vahvistuslauseen teho voi perustua sen itesesuggestiiviseen vaikutukseen. Toiston kautta lauseen sanoma voi penetroitua yksilön alitajuntaan ja alkaa toimia siellä esimerkiksi opittuja asenteita tai kaavoja muuttaen. Näin ollen vahvistetaan piilotajuntaa uskomaan myönteisen muutoksen mahdollisuuteen. Lauseen voi pitää mielessä aina tippoja nautittaessa ja sitä voi toistaa useita kertoja päivässä. (Raipala-Cormier 2004, 31.) Tällaisen vahvistuslauseen voi laatia itse, saada valmiina kukkaterapeutilta tai laatia yhteistyössä kukkaterapeutin kanssa. Haastatteluissa tuli ilmi, että vahvistuslausetta käytettiin silloin, kun kyseessä oli tilanne, johon liittyi jonkin tietyn ongelman työstämistä. Jos kyseessä oli yleisempi omaa suuntaa hakeva elämäntilanne, ei vahvistuslausetta yleensä käytetty.

Joskus muutoksen edessä ihminen pyrkiiinkin kiinnittymään tuttuun ja turvalliseen, vastustaen muutosta. Tällainen reaktio saattaa johtua esimerkiksi peloista. Tällaisissa tapauksissa kukkaterapiauutteet voivat auttaa ihmistä avaamaan silmänsä näkemään muutoksen tuomat positiiviset vaikutukset hänen olemassa olevalle tilanteelleen ja kohtaamaan pelkoa tuottavat tilanteet.

Sanoisin, että kun on tulossa suuri muutos, silloin kukkatipat voivat olla suurena apuna henkilölle, auttaen häntä käsittelemään sen tehokkaalla ja terveellä ja positiivisella tavalla. Usein kun käsillä on kriisi, ihmiset ajattelevat, voi miksi näin tapahtuu juuri minulle, voi ei näin ei pitäisi tapahtua. He eivät hyväksy sitä muutosta. Nämä

[kukatipat] auttaisivat häntä näkemään positiivisemmin ne haasteet, jotka heille tulee vastaan elämässä. Ne ovat hyvä apu tuollaisina aikoina. (Aaro)

Aina aivan ensimmäinen kukkaterapiauutteiden käyttökerta ei ole saanut aikaan suuria muutoksia. Toisinaan muiden kokemukset ovat auttaneet näkemään niiden tehon omia kokemuksia paremmin.

Se alkoi kolmekymmentä vuotta sitten. Olin tekemässä radikaaleja elämäntapamuutoksia, esimerkiksi suhteessa syömääni ruokaan ja sellaiseen. Eräs nainen suositteli Bachin kukkauutteita, Rescue Remedyä, avuksi tuossa muutoksessa ja koin, että se oli hyvin rauhoittavaa ja tasapainottavaa ja mukavaa, mutta en kokenut mitään suurta vaikutusta. Annoin sitten samoja tippoja ystävälleni jolla oli vaikea tilanne ja heti otettuaan muutamia tippoja hän sanoi mitä se on, mitä tämä on, mitä tämä on, tämä on mieletöntä! Eli niillä oli valtavan suuri vaikutus välittömästi. Ajattelin sitten, että, ihanko totta, muutama tippa sai sinussa aikaan jotain tuollaista? Tulin siihen tulokseen, että kyseessä oli jotain suurempaa kuin itse olin kokenut ja mitä olisin osannut kuvitella. Se oli ensimmäinen kipinä, hei tämä on jotain todella erikoista! (Aaro)

Suuren ahdingon koittaessa ihminen on valmis kokeilemaan uusiakin, entuudestaan tuntemattomia vaihtoehtoja. Oma tahto on merkittävä tekijä parantumisessa ja luottamus terapeuttiin ja hoitoon ovat keskeisiä tekijöitä hoidon onnistumisessa.

Kun aloin niitä sit käyttää, todellakin siinä vaiheessa uskoin niihin lujasti. Toivoin, että ne toimis ja auttais ja että joku apu tulis siihen tilanteeseen kun mä halusin palata normaaliksi. Se oli ihan oikee lääkäri, se määräsi naisille vaihevuosivaivoihin kaikkee sellasta mitä kukaan muu ei, kun naiset olivat jo ihan kypsänä niihin hormonihoitoihin jo silloin. - - Se oli ihan oikee lääkäri, uskoin, ettei se olis vaan sellainen ”luontaishoitaja”. Mä uskoin niihin tippoihin heti. - - Huomasin jonkun ajan kuluttua, että mä nauran vaikka en ollut aikoihin nauranut. Se olo alko vaan kirkastumaan siinä. (Minttu)

Oma rooli parantumisessa nähtiin vahvana voimavarana. Sen sijaan, että lääkäri määräisi lääkkeitä pahaan oloon, koettiin tärkeäksi ymmärtää syyt omaan vointiin ja sitä kautta lähteä kohti parantumista. Tällaisessa prosessissa vastuu omasta parantumisesta paikantuu henkilölle itsellensä.

Mulla on semmoinen käsitys, että ihminen pystyy parantamaan luonnollisesti itsensä jos vaan halua ja tahtoa on. Ei välttämättä joka tilanteessa, mutta omalla kohdallani koin sen näin. En missään tapauksessa olis ainakaan mitään masennuslääkkeitä alkanu syömään. Ei ole kauhean positiivinen kuva siitä tiestä, jostain syystä. En ole kuullut ketään masennuslääkkeiden käyttäjää, joka olis hyppinyt ja kiljus riemusta et elämä on [ihanaa]. Eiköhän se vähän oo semmosta laastari laastarin päälle. Ei se mulle tosiaan oo ollut edes vaihtoehto, eikä mulle oo niitä kyllä tarjottukaan. En usko et kukkatipoista voi olla haittaa kenellekään. Aina löytyy se ihmisen halu ja usko paranemiseen. Se aina auttaa hirveen paljon siinä prosessissa. Joissakin maissa esimerkiksi meditaatiota käytetään hirveen paljon esimerkiksi vakavasti sairastuneiden tapauksissa. Mielen voimaa... Ja elimistö parantaa itse itseään. Energiat ja muut. Ihan hyvin kukkatipat toimii siinä. (Annukka)

Tällainen kokemus on merkittävä ihmiselle, joka kokee saaneensa apua jostakin hoidosta, olipa se virallisen tai epävirallisen terveydenhuollon piirissä. Kun hoito tarjoaa avun oman terveyden

palauttamiseen, on suhteellisen merkityksetöntä, mille periaatteelle sen teho perustuu. Eräälle henkilölle kukkaterapiassa positiivista oli se, että hän oli itse vastuussa omasta eheytymisestään. Oma rooli oman hyvinvoinnin ylläpitämisessä korostuu hoidossa, jossa pyritään parantumiseen nimenomaan tiedostamisen kautta.

Se oli kokonaisvaltainen prosessi minulle. - - Mä koin et tavallaan mä sain käytyä sen oman ahdinkoni läpi, et se ei vaan niinku sulkeutunut ulos, vaan mä kävin sen läpi ja elin sen kokonaan. Se oli jotenkin niinku hirveen merkittävä osa semmoselle niinku jollekin pysyvämmälle [parantumiselle], ettei sitä vaan turruttanut lääkkeellä. (Minttu)

Kinnunen (2001 ja 2008) on havainnut kehonrakennuksen ja kauneuskirurgian konteksteissa, että kiputunteukset voivat olla tavoittelemisen arvoisia. Myös tatuointien ottamisen yhteydessä fyysiselle kivulle on määrätynyt myönteisiä merkityksiä. Joillekin tällainen fyysinen kipu merkitsee yhtä itseilmaisun muotoa ja siirtymää, josta ei ole paluuta menneisyyteen. Ruumiillisella kivulla voi olla myös rauhoittava ja harmonisoiva vaikutus. Tatuointien ottamisen yhteydessä esille on tullut niin sanottu hyvän kivun ajatus. Kivusta muodostuu positiivinen affekti kun se ohjaa elämää kaaoksesta kohti järjestystä ja turvallisuutta. (Oksanen & Turtianen 2004, 38.) Kukkaterapiankin yhteydessä olennaista on vastuu omasta itsestä ja omasta hyvinvoinnista. Omien ahdistavienkin tunteiden läpikäyminen ja sitä kautta uuden toivon ja suunnan löytäminen ovat keskeisiä tekijöitä kukkaterapiassa.

6.3. Vaihtoehto vs. täydentävä hoitomuoto

Kukkaterapia voidaan sen käyttäjän tai kukkaterapeutin näkökulmasta katsottuna luokitella monen nimekkeen alle: se voi olla vaihtoehtoinen hoitomuoto, jos joku käyttää sitä vaihtoehtona jollekin toiselle hoitomuodolle tai se voi olla täydentävä hoitomuoto, jos sitä käytetään täydentämään muiden hoitomuotojen tarjontaa. Tämän lisäksi se voi myös lukeutua luontaishoitoihin. Tässä tutkimuksessa käytän termiä täydentävä hoitomuoto, koska haluan korostaa kukkaterapian sijoittumista länsimaista lääketiedettä tukevaksi hoidoksi.

Kaikki haastattelemiini kukkaterapeutit käyttivät kukkaterapiaa muiden hoitomuotojen ohella ja tarpeen tullen suosittelivat asiakasta kääntymään lääkärin puoleen saadakseen apua vaivoihin, joihin heillä ei ollut hoitokeinoa tai jos asiakkaan oireet eivät parantuneet kukkaterapian tai muiden heidän

tarjoamiensa hoitojen avulla. Kukkaterapian koettiin olevan erittäin sopiva lisä muille hoitomuodoille.

Monet Alexander-tekniikka-asiakkaani käyttävät myös kukkaterapiaa silloin kun he tietävät, että minulle on myös niitä tarjolla. Alexander-tekniikka auttaa kehollisissa jännitystiloihin kun taas kukkaterapia tarjoaa apua tunne-elämän jännitteisiin, joten ne sopivat erittäin hyvin yhteen (Nicola).

Kukkauutteiden käyttö saattaa saada aikaan vahvojakin reaktioita. Tunnettyöskentelyssä etsitään oireita, joiden tulkitaan olevan osa negatiivisista tunteista ”irti päästämistä”. Tällaisia oireita voivat olla muun muassa levottomat yöunet, päänsärkyä, kivut kehossa, muutokset kuukautisissa, paleleminen, hikoilu ja niin edelleen. Tavoitteena on olla käyttämättä kemiallisia lääkkeitä, mutta vakavasti oireileva asiakas ohjataan aina lääkärin vastaanotolle²¹. Mielikin yrtit -blogin kirjoittajan mukaan:

Paranemisreaktiot kuuluvat asiaan, kun tukahdutetut tunnelukot lähtevät avautumaan. Noin viikon ajan voi ilmetä seuraavia reaktioita: voimakkaat unet tai painajaiset, erilaiset tunteenpurkaukset, erityisesti itku, pelkotilat tai vihaisuus, ihoreaktiot, nuha, lievä kuumeilu, ilmavaivat, ripuli tai ummetus, hikoilu ja virtsanerityksen lisääntyminen, [sekä] lihasjännitykset kehotietoisuuden lisääntyessä. Reaktiot menevät ohi sitä mukaan kun sisäiset kaavat sulavat ja purkautuvat psyykestä. Kukkauutteen valinnan osuessa kohdilleen voi paranemisreaktiot olla melko voimakkaita. Jos reaktiot jatkuvat pitempään kuin kaksi viikkoa on kyse jostain muusta kuin paranemisreaktiosta ja kannattaa miettiä onko hakeuduttava lääkäriin. Oireet eivät johdu silloin kukkauutteista.²²

Vaikka Suomessa kukkaterapia onkin yhä hyvin marginaalinen hoitomuoto, muualla Euroopassa kukkaterapiaa on tullut lisääntyvässä määrin suosittuja terveydenhoitoalan ammattilaisten keskuudessa. Niiden käyttö on integroitunut osaksi eritasoisia lääketieteen toimenpiteitä, usein merkittävin tuloksin (LaTorre 2006, 140).

Yksikään haastatteleistani terapeuteista ei korostanut kukkaterapian roolia vaihtoehtona länsimaiselle lääketieteelle vaan se nähtiin pikemminkin täydentävänä hoitomuotona. Jokaisessa tapauksessa asiakkaalle tarjottiin monia vaihtoehtoja terveydentilan kohentamiseksi. Jotkut haastatteleistani henkilöistä kokivat kukkaterapian vaihtoehtona esimerkiksi länsimaisen lääketieteen psykologian alan palveluille. Tämä on ollut heidän oma valintansa ja näissä tapauksissa kukkaterapia on toiminut heille vaihtoehtoisena hoitomuotona. Suomalaisten kukkaterapiaa

²¹ Tunnekeskeisen kukkaterapeuttikurssin sisältöä

²² <http://mielikinyrtit.blogspot.fi> (Luettu 15.5.2014)

valmistajan Frantsilan luomuyrttitilan omistajan Virpi Raipala-Cormierin kanta kukkaterapian ja länsimaisen lääketieteen kohtaamisesta perustuu kokonaisvaltaisuudelle:

Suomalaisen kukkaterapian tai yleensä kukkaterapian suhde koululääketieteeseen on se, että kaikki rinnakkain on aina parempi, että mitä kokonaisvaltaisemmin ihmistä hoidetaan niin sen parempi. Kun ihmiset kuitenkin tietää, että ei ihmistä voi palotella, että se olis vaan fyysinen olento. Kaikki vaikuttaa, psykosomatiikka on niin äärettömän oleellinen. Mutta sitten miten koululääketiede suhtautuu kukkaterapiaan, niin varmaan aika kriittisesti niinkuin homeopatiaan ja muihin täydentäviin hoitoihin. Jos me ajatellaan muuta maailmaa, siellä asiat on ehkä pikkusen edellä. Pyrin pois sellasesta vastakkainasettelusta. Et mieluummin tää [kukkaterapia] on tällaista täydentävää ja kuntouttavaa hoitoa. Sellasta mihin länsimainen lääketiede ei ylety esimerkiksi. Mutta en menis laittaa itseäni länsimaisen lääketieteen yläpuolelle. Mut jotkut asiat ei auta ihmistä siinä tarpeeks. Siinä ei tule semmosta kohtaamista (Virpi Raipala-Cormier).

Joillekin täydentävät hoidot voivat olla yksi kulutuksen muoto, toisille ne ovat keskeinen osa luonnonmukaisuutta tavoittelevaa elämäntapaa. Joillekin täydentävät hoidot toimivat eräänlaisen länsimaista lääketiedettä vastustavan protestin ilmentymänä. Toisille ne saattavat kuitenkin olla hoitomuotoja muiden joukossa ja virallisen lääketieteen rinnalla. (Saarinen 1998, 98.) Kukkaterapialla pyritään hoitamaan pääosin sellaisia ongelmia, joihin apua ei ehkä ole saatavilla muualta, mutta sen käyttö ei sulje pois esimerkiksi koululääketieteen interventioita. Päinvastoin, kukkaterapia voi jopa tukea parantumista prosessissa, jossa hoitomuotoina käytetään muitakin keinoja. Esimerkiksi selkävaikeuksista kärsivä henkilö saattaa käydä fysioterapiassa kuntouttamassa selkäänsä, ottaa kipulääkkeitä akuuttiin särkyyn ja samalla kukkaterapiaa tunne-elämänsä ongelmiin, jotka saattavat olla pohjimmaisena syynä selkävaikeuksien kehittymiseen pitkällä aikajänteellä. Vaihtoehtohoitojen kentällä korostetaan yksilön oikeutta valita oma, itselle sopiva hoitomuotonsa (Saarinen 1998, 20). Aina kyseessä ei olekaan vastakulttuurisuus ja länsimaisen lääketieteen hoidoista kieltäytyminen, sillä tavoitteena voi olla yksikertaisesti itselle sopivan hoitomuodon löytäminen. Erään haastateltavan omakohtaisen kokemuksen mukaan kukkaterapiaa pidettiin hänen saamansa akupunktioiden vaikutuksia kehossa. Tämä kokemus oli selkeä ja vakuuttava.

[Kukatipat] tavallaan jatko sitä [paranemis]prosessia kun ei päässyt sinne akupunktioon, ne tipat tavallaan piti yllä sitä tilaa [parantumista]. Niiden vaikutus selkeesti pidensi sen akupunktion vaikutusta sen hoidon jälkeen. (Jouni)

Valitettavasti länsimaisen lääketieteen ja täydentävien hoitomuotojen kohtaaminen ei ole saumatonta. Vaikka molemmat sijoittuvatkin terveydenhuollon kenttään ja tavoitteet ovat periaatteessa samat, eli yksilön terveys ja hyvinvointi, vastakkainasettelua ilmenee vahvasti. Tällaiselle vastakkainasettelulle

tyypillistä on dualistinen lokeroiminen: länsimainen lääketiede perustuu ”rationaaliseen ajatteluun, loogiseen päättelyyn ja empiiriseen näyttöön” kun taas täydentävät hoitomuodot varsinkin kriittisestä näkökulmasta katsottuna nähdään perustuvan eräänlaisten ”mystisten voimien salaperäisiin vaikutuksiin”. Täydentävien hoitomuotojen näkökulmasta katsottuna sairauksista löytyy aina myös jotain selittämätöntä ja niiden hoitomenetelmät ovat vapaita niin sanotusta ”tieteisuskosta”. (Ryynänen & Myllykangas 2003, 1874.) Kyseessä on kaksi hyvin erilaista ajatus- ja arvomaailmaa. Eräessä haastattelussani kukkaterapeutti selitti, ettei tee kukkauutesekoituksia pelkkään tietoon nojaten, vaan käyttää apunaan tärkeintä työvälinettä, intuitiotaan. Ilmeistä tässä tapauksessa on nimenomaan terapeutin arvo- ja ajatusmaailma, jossa kognitiivista tietoa ei arvoteta intuition yläpuolelle.

Itse, terapeutina teen kukkatipat nykyään myös intuitiota käyttäen, en pelkästään käyttäen tietoa. Aluksi voidaan käyttää pelkkää haastattelua ja tietoa apuna, myöhemmin myös intuitiota. Samoin asiakkaalta on tärkeä kysyä, mihin hän on valmis omassa prosessissaan. (Tarja Repo-Silvén)

Kukkaterapiakurssilla intuitioon luottaminen ei tuntunut aivan yksioikoiselta. Järki ja logiikka tuntuvat niin paljon rationaalisemmilta vaihtoehdoilta.

Olemme käyneet läpi kaikki englantilaiset kukkaterapiauutteet ja kokeilleet niitä jokaista kuluneiden kahdeksan kuukauden aikana. Uusia asioita on alkanut tapahtua meidän kaikkien kurssilaisten elämässä. On vaikeaa sanoa varmasti, mistä muutosten voima saa alkunsa. Tapahtuuhan elämässä muutoksia ja kehitystä ilman kukkatippojakin. Kaikki kurssilla ovat kuitenkin sitä mieltä, että nimenomaan kukkatipat ovat saaneet aikaan kaikki suuret mullistukset. Olemme kaikki olleet melkoisessa tunnemyrskyssä kuluneiden kuukausien aikana. Olemme opetelleet kirjoista kukkauutteiden käyttötarkoituksia ja tyyppejä ja keskustelleet tapausesimerkeistä, jotka ovat valottaneet ihmisten erilaisia luonnetyyppejä. Oppimaamme tietoon nojaten olemme tehneet kukkatippoja itsellemme, toisillemme ja muillekin. Sitten eräänä kurssipäivänä opettaja jakaa kanssamme jotain aivan uutta. Hän tuo meille kirjalliset ohjeet eri tavoista, joilla voimme kehittää ja käyttää intuitiotamme elämän valinnoissa tai etsiessämme oikeaa kukkatippaa itsellemme tai asiakkaallemme. Hän näyttää meille itse käyttämänsä heilurimenetelmää ja harjoittelemme sisäisen tiedon valon näkemistä suljettujen silmien takaa. Hän kertoo myös meille kehon koodaamisesta vastaamaan kysymyksiimme. Voimme ohjelmoida kehomme esimerkiksi siten, että se alkaa heilua sivuttain kun vastaus on 'ei' ja edestakaisin kuin vastaus on 'kyllä'. Muitakin menetelmiä ohjeissa on

nimetty. Huomaan tuntevani oloni hiukan epämukavaksi. Pelkkään ”sattumanvaraisuuteen” luottaminen tuntuu minusta haastavalta. Tiedostan kyllä, että kyseessä on oma epäluottamukseni. Tarkoitukseni tutkimuksessanikin on nimenomaan vapautua tieteellisen tiedon auktoriteetista. Olenkohan itse sitten kuitenkin jumittunut ajatusmalliin tiedon tieteellisestä validoinnista?

Kukkaterapialla pyritään täydentämään niitä puutteita joita länsimaaisessa lääketieteessä koetaan olevan ja tukemaan asiakkaan parantumista ja hyvinvointia kokonaisvaltaisemmin. Tavoitteena on ihmisen hyvä olo ja terveys ilman lääkitystä. Tämä on kuitenkin pyrkimys, jonka saavuttamiseen tarvitaan laajempiakin elämäntapamuutoksia, kuten ruokavalion tarkastamista ja mahdollisesti liikunnan lisäämistä sekä stressin vähentämistä elämästä. Kukkaterapiaa käyttävälle asiakkaalle tämä hoitomuoto voi kuitenkin olla vaihtoehtolääkintää, jos hän itse on positioitunut tällä tavoin länsimaista lääketiedettä tai muita hoitomuotoja vastaan. Kukkaterapia, kuten monet muutkin täydentävän terveydenhuollon muodot, sijoittuu alueelle, jolla koululääketieteen on koettu uupuvan jotain merkityksellistä, kuten potilaan kuunteleminen tai henkisen puolen hoitaminen sairastumistapauksissa. Haastatteluissani kävi ilmi, että joillekin kukkaterapia oli ensimmäinen vaihtoehto ennen lääkärille menemistä ja joillekin viimeinen vaihtoehto, kun mikään muu hoitomuoto ei ole auttanut. Joissakin tapauksissa kukkaterapiaa käytettiin tilanteissa, joihin ei mistään muusta hoitomuodosta apua olisi edes ollut tarjolla.

[Kukkaterapia] on myös vaihtoehto. On mulla niitä asiakkaita, jotka ovat kokeilleet lääkärin kanssa kaikki mahdollisuudet, ja toisaalta on semmoisia jotka ei sitten edes halua kokeilla niitä kaikkia mahdollisuuksia, äärimmäisiä mahdollisuuksia. - - Onhan mulla myöskin velvollisuus ohjata lääkäriin kun joku ongelma on niin suuri, et mä en pysty ja kykene hoitaa sitä. Tai jos psyykkiset oireet on niin suuria et tarvii jonkun lääkityksen ehdottomasti siihen (Tarja Repo-Silvån).

Tunneterapiana kukkaterapialla ei voikaan hoitaa kaikkia terveyteen liittyviä ongelmia. Hoitomuodon rajoitukset tulevat vastaan varsinkin silloin kun kyseessä ovat fyysiset tai kauan jatkuneet oireet, joiden hoito vaatii vahvempia toimenpiteitä. Joissakin tapauksissa on parempi kääntyä esimerkiksi lääkärin puoleen tai hakeutua johonkin toisenlaiseen hoitoon. Terapeutit olivat poikkeuksetta tietoisia tarjoamiensa hoitojen riittämättömyydestä joissakin tapauksissa.

En koettaisi hoitaa sillä (kukkaterapialla) mitään todellisia sairauksia. Jos jollakulla on jotain tunne-elämän vaikeuksia ajoittain sanoisin et hei kokeillaan kukkauutteita, mutta en menisi sen pidemmälle. (Aaro)

Perinnehoidajana toimiva terapeutti, joka oli itse työnsä ulkopuolella kokeillut kukkauutteita oli vahvasti vaihtoehto-sanaa vastaan. Hän näki sen positioivan täydentävien hoitomuotojen kentän negatiivisella tavalla. Hänen näkemyksensä mukaan luontaishoidot on sopiva termi hoitomuodoille, jotka pyrkivät hoitamaan yksilöä lääkkeettömästi, pehmeämpien ja luonnonmukaisempien vaihtoehtojen kautta.

Mä ite kyllä kuulun siihen ryhmään, et mä vähän karsastan sanaa vaihtoehto. Kyl me mieluummin käytetään sanaa luontaishoito ihan periaatteestakin jo. Luontaishoito on sen verran epämääräinen sana, et se sopii. (Toni)

Ekopsykologi Salosen (2010) mukaan länsimaisen psykologiatieteen ihmiskäsitys ja arvomaailma sisältävät käsityksen siitä, että ihmisen mieli on ikään kuin saareke, joka toimii irrallaan kehosta ja ympäristöstä. Ja irrallisena yksikkönä sitä hoidetaankin, kun mielen pahoinvointia ilmaantuu. (Salonen 2010, 16.) Varsinkin mediassa täydentäviin ja vaihtoehtoisiin hoitoihin liitetään usein vastakulttuurisuutta, mikä ilmenee esimerkiksi nimekkeestä ”uskomushoidot” tai vaihtoehtoinen terveydenhoito. Tämä vastakkainen positio tulee esiin selkeästi vahvemmin länsimaisen lääketieteen puolelta, sillä ainakin jokaisessa omassa haastattelussani korostui nimenomaan täydentävyyden näkökulma. Kukkaterrapian koettiin toimivat paikoissa, joissa länsimaisessa lääketieteessä oli puutteita. Muita hoitomuotoja ei suljettu pois millään tavalla. Ainoana tavoitteena oli mahdollisimman terve ja luonnonmukainen elämä.

Mielestäni on hyvä käyttää mitä vain mikä toimii, olipa se kukkatippoja tai mitä vain, jotain mekaanisempaa tai [mitä] vain muuta. Että yrittää löytää joitain joka tekee elämästä miellyttävämpää, positiivisempaa. (Aaro)

Asiakkaan näkökulmasta asetelma voi olla hyvin samanlainen, eikä ristiriitaa kukkaterrapian ja muiden hoitomuotojen välillä ole. Eri hoitomuotoja yhdistellään sujuvasti, sillä oman kokemuksen myötä toimiviksi todettuja hoitomuotoja käytetään tarpeen mukaan eri terveysongelmiin.

Ehkä enemmän täydentävä, ei ehkä vaihtoehto. Nyt en ole käyttänyt moneen vuoteen, en ole kokenut tarvetta. Ehkä enemmän täydentävä vaihtoehto, jonkun muun rinnalla - - kukkatippoja enemmän tunnejuttuihin, homeopaattisia sekä fyysisiin että tunnejuttuihin. Koska ihminen on kokonaisuus. Ja sit jos on tavallaan joku hengenvaara-tilanne, silloin on pakko turvautua sellaiseen. - - Mutta kyllä siihen toipumiseen vaikuttaa sitten taas nämä vaihtoehdot tosi paljon. Kukkatippoja en ole leikkauksen jälkeen käyttänyt. Mutta homeopaattisia kyllä. Kumpikaan ei sulje toisiaan pois, ihan turvallisesti voi käyttää (Paula).

Länsimaisessa lääketieteessä nähtiin myös paljon hyvää ja sitä käytettiin tarpeen mukaan. Onkin todettu, että täydentävien ja vaihtoehtoisten hoitojen käyttäjät eivät välttämättä ole pettyneitä lääkärin vastaanotolla saamaansa hoitoon, mutta heidän luottamuksensa biolääketieteeseen yleensä ottaen oli suhteellisen heikkoa (Cant & Sharma 2004, 222). Tutkimuksessani tuli esille, että kun kyseessä oli vakava sairaus kuten syöpä tai esimerkiksi leikkaus, kirurgisten toimenpiteiden ja kemiallisten lääkkeiden saatavuus koettiin elintärkeänä. Täydentävät hoitomuodot ja esimerkiksi luontaistuotteet nähtiin näissä tapauksissa elimistön toipumista vahvistavina, eikä niiden ja länsimaisen lääketieteen yhdistämisessä koettu olevan mitään ristiriitaa.

Käytän [länsimaista lääketiedettä] tarvittaessa, mutta aika vähäistä on ollut viime aikoina se tarve. En mä ole semmonen fanaattinen, että en voi käyttää tai ei... Kyllä mun mielestä länsimaisen lääketieteen palveluissa on paljon hyvää ja kyllä ne on tarpeellisia. Voi tulla tilanteita milloin ne voi olla jopa elintärkeitä. Että esimerkiksi just meidän isän [syöpä] tapauksessa löytyi järjettömän hyvä lääkitys, se uusi täsmälääke, mikä on niin sanotusti solumyrkky, hän ei joutunut mihinkään sädehoitoon tai mihinkään - - Sitten lääketauolla hän ottaa aina luontaislääkitystä ja vahvistaa elimistöä, elimistön omaa puolustuskykyä nauttimalla luontaishoitoja. Et ei toinen sulje pois toista välttämättä, vaikka tiedän, että joillakin se niin tekee. Mut kyllä mä mielellään käytän mahdollisimman vähän kemiallisia lääkkeitä, mutta on tilanteita, jolloin ne voi olla välttämättömiä (Annukka).

Joissakin haastatteluissa mainittiin, ettei lääkärille tarvitse kertoa muiden hoitomuotojen käytöstä. Sama tuli esiin eräässä homeopatian koulutuksessa, jossa kurssin vetäjä kertoi oman sairaalahoidossa olonsa aikana pitäneensä tarpeettomana kertoa lääkärille määräämistään homeopaattisista lääkkeistä, koska oli uskonut saavansa vastaan vain epäuskoisuutta ja kritiikkiä. Tämä tuli esiin myös eräässä haastattelussa, jossa täydentävistä hoitomuodoista ei ole kerrottu lääkäreille. Vastuu niiden käytöstä on sijoittunut täten henkilölle itselle.

Ei tarvitse sanoa mitään sillai. Ei siitä tarvi kertoa. Siinä mielessä se on yksityinen juttu, en minä ole kertonut lääkäreille jos olen käyttänyt jotain luontaisjuttuja. En ole nähnyt tarpeelliseksi (Paula).

Joissakin Euroopan maissa, kuten esimerkiksi Saksassa ja Englannissa, kukkaterapia on laajemmin käytetty ja hyväksytty hoitomuoto kuin Suomessa.

Olen lomamatkalla Saksassa. Päätän pistäytyä paikalliseen apteekkiin tarkistamaan, onko kukkaterapiavalmisteilla maassa todella niin paljon näkyvyyttä kuin alan kirjat antavat olettaa. Satunnaisesti valitsemassani apteekissa on kokonainen hyllyllinen erilaisia kukkaterapiavalmisteita. Ne on aseteltu hyllylle houkuttelevasti. Löytyy maahantuotuja englantilaisia Bachin kukkatippoja sekä kolmea tai neljää erilaista saksalaista kukkatippamerkkiä. Saatavilla on kukkaterapiapurkkaa,

kukkauutevoiteita ja imeskelytabletteja. Kysyn proviisorilta naiivisti ”toimivatko nämä oikeasti?” Hän katsoo minua hassusti ja naurahtaa: ”En minä tiedä! Mutta kyllä ne ovat todella suosittuja.” Päätän ostaa kukkaterapiapurkkaa, aputippoja ja imeskelytabletteja. Keskittymiskykyä, itseluottamusta, energiaa ja harmoniaa.

Suomalaisten kukkaterapiauutteiden kehittäjä ja markkinoija Virpi Raipala-Cormier arvioi, ettei kukkaterapia tule saavuttamaan suuria joukkoja ennen kuin yleisissä asenteissa tapahtuu laajempia muutoksia. Sama asenteiden ja lainsäädäntöjen muutos koskee myös muita täydentävän ja vaihtoehtoisen terveydenhuollon hoitomuotoja.

Ei kukkaterapialla ole varmaan mitään kenttää, paikkaa vielä. Että se on lähinnä nämä terapeutit, muutamat homeopaatit, muutamat lääkärit, jotka käyttävät. Itsehoitona se on tärkeätä, yhtäläillä kuin yrttiuutteet ja yrttiteet, se on itsehoidollinen juttu. Sitten ne jotka huomaavat ihmisen psyyken merkityksen, kokonaisvaltaisessa hyvänolon terveyden ja hyvinvoinnin hoidossa, ne sitten tajuaa antaa niitä asiakkailleen. - - Nyt vaan odotetaan sellasta hetkeä jossa normaalin koululääketieteen ihmiset tajuaa psyyken merkityksen, että kukkauutoksilla, että niillä voidaan todella vaikuttaa psyykeen ja sitä kautta fyysiseen. Ja pitää tietysti enempi tehdä töitä sen kanssa, mutta ei sitä voi oikein rummuttaa kun ei ihmiset vielä koe, että se on empiirinen, kokemuseräinen tie. - - Siinä vaiheessa kun homeopatia oikeen tulee tunnetuksi niin siinä vaiheessa myös kukkaterapia (Virpi Raipala-Cormier)

Vaikka suurin osa haastattelemistani henkilöistä käytti kukkaterapiaa ja muita täydentäviä hoitomuotoja länsimaisen lääketieteen ohella, myös vastakkaista ajattelua löytyi. Eräälle haastattelemalleni henkilölle täydentävät hoitomuodot ovat aina olleet aivan ensimmäinen vaihtoehto. Vasta kun kaikki muut vaihtoehdot on kokeiltu, hän on valmis kääntymään lääkärin puoleen. Suurin syy tähän on hänen pelkonsa, joka kohdistuu kemiallisiin lääkkeisiin. Onkin havaittu, että monet kuluttajat ovat aidosti huolissaan keinotekoisista ja kemiallisista ainesosista valmistettujen lääkkeiden sivuvaikutuksista (Cant & Sharma 2004, 221). Täydentävien hoitomuotojen sivuvaikutusten puuttuminen lisää niiden turvallisuutta niille käyttäjille, jotka pyrkivät välttelemään kemiallisia lääkkeitä nimenomaan niiden haitallisten sivuvaikutusten vuoksi. Tämä oli myös erään haastattelemanin henkilön tilanne.

[Vaihtoehtoiset hoitomuodot] on ollut aina ennen sitä mitään muuta. Se viimeinen vaihtoehto on ollut aina lääkäri. Se [länsimainen lääketiede] tuntuu olevan kauhean kaukana siitä mitä ihminen on. Mitä tehdään jossain laboratoriossa kemiallisesti. Se on vähän niinku sellanen viimeinen, jos mikään muu ei auta. (Minttu)

Jotkut haastattelemistani henkilöistä olivat kokeneet pettymyksiä suhteessa länsimaisen lääketieteen palveluihin. Kun apua ei ollut löytynyt, tai he olivat tulleet toistuvasti pettyneiksi saamiinsa

palveluihin, on ollut aika siirtyä kokeilemaan muita hoitomuotoja. Vaikka lääkärin myöntämä sairausloma voikin edesauttaa esimerkiksi toipumista sairauden aikana, se ei välttämättä kohenna potilaan hyvinvointia pidemmällä aikajänteellä. Seuraava kokemus oli henkilöllä, joka oli löytänyt avun stressioireisiinsa akupunktiosta ja kukkaterapiasta.

Joskus vuosia sitten stressin takia olin käynyt [tavallisella lääkärillä]. Mutta eihän sieltä saa muuta kuin sairauslomaa. Mutta tämä [kukkaterapia] on huomattavasti nopeampaa ja tehokkaampaa kun mitä oli kokemus siitä aikasemmasta. - - Samalla hoidettiin kaikkia muita vaivoja: polvi kipeä ja hammassärkyä ja kaiken näkösiä juttuja. Flunssaa ja kaikkea semmosta. Nämä tipat oli vahvisteena siinä. (Jouni)

Muutamit haastattelemani henkilöt ilmaisivat pelkoa suhteessa länsimaisen lääketieteen suosimiin kemiallisiin lääkkeisiin. Näissä tapauksissa länsimainen lääketiede koettiin uhkana sen vuoksi, ettei lääkärin määräämistä lääkkeitä ollut saatu tarpeeksi tietoa tai aiemman kokemuksen mukaan ne ovat olleet liian vahvoja.

Näiden tavallisten, kemiallisten lääkkeiden sivuvaikutukset ovat kauheen pelottavia. Musta tuntuu et ei lääkäritkään eikä koko lääketeollisuuskään oikein tunnista sitä kuvioo. Mulla ei ole millonkaan ollut mikään vahva auktoriteetti [usko]. [Länsimainen lääketiede on] vähän niinku viimenen [oljenkorsi]. (Minttu)

Vahvimmillaan kemiallisia lääkkeitä luonnehdittiin myrkyiksi, joilla on vakavia sivuvaikutuksia. Lindforsin (2005) mukaan illuusio pelkästään hyvää tekevästä lääkkeistä on rikkoutunut. Pelko kemiallisten lääkkeiden sivuvaikutuksista on lisääntynyt ja tästä syystä vaihtoehtoja haetaan luonnollisemmista lääkkeistä. Tällaisten turvallisiksi koettujen lääkkeiden käyttöä on tulkittu ”turvallisuutta tuovaksi rituaaliksi” ja ennaltaehkäisyksi, ja niiden käyttö perustuu omaan päätökseen, ei ulkoisen auktoriteetin määräämisvaltaan (Lindfors 2005, 48). Kukkatippoja pidettiinkin hyvänä vaihtoehtona vahvemmille lääkkeille nimenomaan siksi, ettei niillä ole havaittu minkäänlaisia sivuvaikutuksia.

[Kukkaterapia on vaihtoehto] joillekin lääkkeille, tällaisille myrkyille. Mielelläni käytän tällaisia luontaisia lääkkeitä niiden sijasta. Myrkyt on aina myrkyjä ja niissä on aina jotain sivuvaikutuksia. Ja mä en mitään ole näissä [kukkatipoissa] niinku tavannut, mitään semmosta negatiivista. Silloin kyllä sain lääkkeitä kun mulla oli jotain stressiä ja pelkotiloja. Mutta en mä saanut mitään apua niistä lääkkeistä, että enemmän nämä [kukkatipat] on auttaneet. (Jouni)

Eräissä haastattelussa esiin nousi kukkaterapian mahdollisuudet korvata virallisen lääketieteen tarjoamat vastaavat palvelut eli esimerkiksi psykologien konsultaatiot tai psyyken lääkkeet. Eräs

haastattelemani henkilö ei halunnut apua psykologilta yleisen luottamuksen puutteen vuoksi. Haastateltava pelkäsi joutuvansa jonkinlaiseen hallitsemattomaan ”koneistoon” jos olisi mennyt psykologille. Pelko kohdistui erityisesti oman päätäntövallan menettämiseen.

Kyllä selkeesti! En tiedä mitä mulle olis pitänyt tapahtua, että olisin suostunut menemään psykologin luokse. Se oli niinku kaikkein viimesin, ja kaikkein kauhistuttavin vaihtoehto. Mä jotenkin ajattelin et se välittömästi haluaa antaa mulle jotain lääkettä ja välittömästi haluaa takoa mun mieleen jotain mikä tuo vielä suuremman ahdistuksen. Sais mut vielä pelkäämään et mitä kaikkee se saa minussa aikaan. Mä koin, että se ei mua pystys pelastaan tästä, muuta kun ihan siinä viimesessä vaiheessa... (Minttu)

Koska kukkauutteiden nähdään toimivan negatiivisten tunnetilojen laukaisemisen katalysaattorina, on esitetty, että niiden käyttö muun muassa psykoterapiassa olisi hyödyllistä. Tällä tavoin yksilö saisi mahdollisuuden oppia käsittelemään tunteitansa niiden tukahduttamisen sijaan. (kts. Richardson-Boedler 1998.) Ekopsykologi Salosen (2010) mukaan psykologin vastaanotolle tulevilla potilailla on yleensä joitain psyykkisiä oireita, jotka aiheuttavat kielteisiä tunteita. Tällaisia voivat olla muun muassa kokemus ”umpikujasta, toivottomuudesta, keinottomuudesta, paineesta, puristuksesta, ahtaalla olost, valon puuttumisesta” (Salonen 2010, 63). Kukkaterapia tarjoaa apua hyvin samanlaisiin oireisiin.

Joissakin tapauksissa kukkaterapiaa käytettiin hoitona tilanteissa, joissa ei muuten hakeuduttaisi hoitoon lainkaan. Tällaisessa asetelmassa kukkaterapia toimi täydentävänä hoitomuotona tilanteessa, jossa muita vaihtoehtoja ei edes ollut tarjolla.

7. Päätelmät ja pohdintaa

7.1. Yhteenveto

Yhteenvetona ekofeminismin sovellettavuudesta kukkaterapiaa käsittelevään feministiseen tutkimukseen voi päätellä, että naisten hakeutuminen niin sanottuja luonnon parantavia voimia hyödyntäviin täydentäviin hoitoihin, kuten kukkaterapiaan, perustuu eräänlaiseen naisten kokemaan luontoyhteyteen. Haastattelemiani naiset joko ovat jo tai haluavat olla yhteydessä luontoon ja sen hyvinvointia lisäävään vaikutukseen. Laajemmasta perspektiivistä katsottuna naiset ovat kautta aikain olleet ja ovat yhä päätoimijoita terveydenhuollon ja erityisesti luontaislääkinnän kentässä. Yksi toteuttamani feministisen tutkimuksen tavoitteistani oli haastattelemieni henkilöiden subjektiivisten kokemusten uudelleenarvottaminen ja irtautuminen maskuliiniseksi luettavissa olevan tieteen antamasta validiteetista ja kritiikistä, siirtyen lähemmäs luonnollisempaa, hierarkiasta vapautunutta maailmankuvaa. Kukkaterapia ei kuitenkaan ole aivan yksioikoisesti niin sanottuun feminiiniseen kenttään lukeutuvaa toimintaa, sillä kyseisen hoitomuodon kehitti mies ja kukkaterapiatipat itsessään ovat eräänlaisen teknologisen prosessin tulos. Tämän ei kuitenkaan tarvitse olla ristiriitaista kyseisen hoitomuodon teoretisoinnissa, sillä tutkimukseni tavoitteena on nimenomaan kokonaisvaltainen näkemys kukkaterapiasta ja sen sijoittumisesta niin meitä ympäröivään maailmaan kuin sukupuoltenkin kenttään. Ekofeminismi voi avartaa näkemyksiämme suhteessa luontoon siten, että kykenemme tunnistamaan maskuliininen/feminiininen valtahierarkian ja vapautumaan siitä niin ihmisten kuin luonnonkin hyvinvoinnin edesauttamiseksi. Ekofeminismi kulkee käsi kädessä ekopsykologian kanssa siinä, että luonnon ja ihmisen suhde nähdään vuorovaikutteisena ja sen tulisi perustua kunnioittavalle vastavuoroisuudelle. Tällaisen vastavuoroisuuden kautta nainen sekä luonto että tässä tutkielmassa pohdittu feminiiniselle alueelle sijoittuva kukkaterapia voivat olla yhtä arvostettuja kuin maskuliinisille rakenteille ja arvoille perustuva länsimainen lääketiedekin.

Tutkimuksessani kävi ilmi, että luonnon hyvinvointia lisäävä ja parantava vaikutus oli lähes itsestään selvä kaikille haastattelemilleni henkilöille. Yhteys luontoon koettiin perustuvan vastavuoroisuudelle, jopa eräänlaiselle inhimilliselle ystävyydelle. Ekopsykologialle ominainen ajattelu perustuu alkuperäiskansojen luontoviisauteen kuuluvaan näkemykseen ihmisen kuulumisesta luonnon yhteyteen. Tutkimukseni feministisestä näkökulmasta tarkasteltuna oli mielenkiintoista huomata, ettei luonnon yhteyteen kuulumisessa tullut esille minkäänlaista sukupuolikysymystä.

Luontosuhde riippui pikemminkin henkilön taustasta, oliko hän kotoisin maaseudulta vai kaupungista ja olivatko esimerkiksi hänen vanhempansa opettaneet hänelle luontoon liittyviä arvoja tai luonnossa tapahtuvaa toimintaa, kuten marjastusta tai metsästystä. Kaikille haastattemilleni henkilöille yhteistä oli vahvistuneen hyvinvoinnin ja kokonaisvaltaisuuden kokemus luonnossa. Luontokokemuksiin liittyikin kokemuksellisuus, jolla pääsee irti ajatteluun perustuvasta rationaalisuudesta. Tällainen aistillinen sulautuminen itseä ympäröivän luontoon tai kukkaterapiaa käytettäessä ns. sokea luottamus kukkien parantavaan voimaan voi olla hyvin eheyttävä kokemus. Tieteellisestikin on todistettu, että fyysisellä luonnolla tai luontokuvilla on ihmisen hyvinvointia parantava vaikutus. On otettava myös huomioon, että luonnosta nauttimisella voi olla monia muotoja, eikä luonto ole mikään irrallinen yksikkö, vaan orgaaninen kokonaisuus, jonka parantavat vaikutukset johtuvat nimenomaan sen moniulotteisuudesta.

Tutkimukseen haastattemieni henkilöiden näkemysten mukaan kukkien olemus koettiin feminiiniseksi, vaikka kukkien ajateltiin kuuluvan yhtäläillä kaikille sukupuolesta riippumatta. Feminiinisyteen viittaavia tekijöitä kukissa olivat muun muassa pehmeys, kauneus, puoleensavetävyys, vetovoima, valo ja niihin saatava syvempi yhteys. Siinä missä luonnon ja ihmisen välillä voi toteutua eräänlainen humaani vastavuoroisuus, kukan ja ihmisen kohtaamista kuvailtiin hyvin intiiminä vuoropuheluna. Käsitteellisemmin nähtynä kukka nähtiin feminiinisenä hedelmällisyyden symbolina, vastaanottavana tahona siinä missä naisenkin. Suomalaisessa yhteiskunnassa kukat kuuluvat luonnollisena osana seurustelu ja seksuaalikulttuuria ja vaikka molemmat sukupuolet voivat antaa ja vastaanottaa kukkia, yleensä nainen on kukkia vastaanottava taho. Myös nykypäivän hajustemarkkinoilla kukkien tuoksut ovat määrättyneet naisille. Tämän lisäksi kukkaisnimet ovat pääosin tytöille annettuja. Kaikki nämä kukkien feminiiniset assosiaatiot ovat kuitenkin hiukan ristiriidassa sen kanssa, että kukkien koettiin olevan kaikille kuuluvia ja sukupuolettomia, ja miesten roolia korostettiin puutarhanhoidossa. Kukkaterapian myönnettiin kuitenkin olevan selkeästi enemmän naisiin vetoavaa, mutta selkeää vastausta siihen, miksi, ei kuitenkaan löytynyt. Kukkaterapian ajateltiin kuitenkin olevan poikkeuksetta yhtäläillä naisille ja miehille sopiva hoitomuoto. Eräs tulkinta oli, että miehiä kukkaterapian käyttäjinä saattaa rajoittaa joku uskomus tai sukupuolittunut malli, sekä yleinen tunteiden käsittelemättömyys. Tämän lisäksi arvioitiin, että naiset ovat ylipäänsä avoimempia kokeilemaan erilaisia hoitomuotoja.

Kukkaterapeuteilla ja kukkaterapiaa käyttävillä ihmisillä on monia yhdistäviä tekijöitä, mutta yhteisöstä ei kuitenkaan voi puhua. Kaikki haastattemani henkilöt ilmaisivat selkeästi, ettei yhteisö voi perustua kukkaterapian kaltaiseen yksittäiseen asiaan. Kyseisen hoitomuodon sen sijaan ajateltiin

kuuluvan osaksi laajempaa maailmankuvaa ja arvo- ja ajastusmaailmaa, johon liittyi muitakin kukkaterapian kanssa yhteen sopivia hoitoja ja käytäntöjä. Kukkaterapia liittyy siis laajempaan luonnonmukaisuutta ja luonnonmukaisia hoitoja suosivien ihmisten liikehdintään ja yhteisöllisyyden määriteltiin liittyvän laajempaan luonnonmukaisuuden kontekstiin ja jaettuun maailmankuvaan eikä pelkkään kukkaterapian käyttöön. Muita kukkaterapian kanssa samaan kenttään sopivia käytäntöjä ajateltiin olevan esimerkiksi erilaiset äitiyteen ja vanhemmuuteen liittyvät kulutusvalinnat. Myös muiden täydentävien hoitomuotojen ajateltiin olevan samassa kentässä kukkaterapian kanssa. Kukkaterapiaa ja muita vastaavia hoitomuotoja suosivalla yhteisöllä ajateltiin olevan jollain tavalla erilainen, niin sanotusta valtavirrasta poikkeava tapa katsoa maailmaa. Tämän jaetun arvomaailman kautta muodostuu valtava voimavara saman maailmankuvan jakaville ihmisille.

Naiset hakeutuvat miehiä herkemmin hoitoihin, jos ilmenee terveyden häiriöitä tai yleistä huonoa vointia. Ainakin kukkaterapian yhteydessä on havaittu, että naisilla on taipumusta kyetä omien tunteidensa erittelyyn ja ilmaisuun miehiä taitavammin. Naisen sosiaalinen rooli perheasetelmassa on yhä hoivakeskeinen, sillä he ovat usein ainakin lastensa sekä toisinaan miestensäkin hoivaajia ja pääosin niitä, jotka päättävät perheessä käytettävät hoitomuodot ja lääkkeet. Tämä biologiseksikin tulkittu rooli on kuitenkin hyvin väsyttävä naisille, johtuen joskus lasten hoivaamisesta johtuneeseen uupumukseen, joka on vaatinut terveydenhuollon toimenpiteitä. Joissakin tapauksissa tällainen valtava uupumus on ollut mahdollisuus uuden suunnan löytymiseen ja henkiseen kasvuun. Jossain vaiheessa äiti voi väsyä hoivaamiseen ja lakata olemasta kiinnostunut esimerkiksi taustatutkimusta vaativista täydentävistä hoitomuodoista. Tällöin helpointa on ollut turvautua kemiallisiin lääkkeisiin, jotka ovat yleensä helposti saatavilla. Joskus näin on käynyt vasta lasten kasvettua aikuisiksi. Joissakin tapauksissa omista tunteista vastuun kantaminen tiedostamisen ja irti päästämisen kautta kukkaterapian avulla johtaa uuteen tarpeeseen olla rauhassa itsensä kanssa. Tällainen tilan ja ajan tarve ja toive voi ainakin omistautuneella perheenäidillä aiheuttaa syyllisyydentunteita. Ne eivät kuitenkaan ole tarpeen, sillä terve itsekkyyys mahdollistaa äidinkin jaksamisen perheensä kanssa. Lasten varttuessa roolit ovat myös voineet muuttua, sillä lapset sukupuolesta huolimatta omaksuvat vanhempiansa suosimia hoitomuotoja. Pitkällä aikajänteellä tällainen asenteiden omaksuminen edesauttaa myös sukupuoliin sitoutuneen asenteellisuuden murtamista, kuten tuli ilmi suhteessa kukkaterapiaan, jota erään haastattelemani henkilön lapset käyttivät aikuisiässä jo omatoimisesti. Pojatkin kiinnostuivat kukkaterapiasta sen ollessa säännöllisessä käytössä kotona. Tässä nähtiin suurin mahdollisuus negatiivisesti värittyneiden sukupuoliroolien muuttamiseen.

Haastatteluissa kävi ilmi, että kukkaterapiaa oli käytetty ensimmäisen kerran lähes poikkeuksetta tilanteissa, joissa oli tapahtumassa suuri muutos joko elämäntavoissa tai ammatillisesti. Joissakin tilanteissa kukkatippojen käyttö alkoi suuresta henkisestä ja fyysisestä romahduksesta, joka on vienyt uupumuksen kautta uusien oivallusten, kokeilujen ja eheytyksen suuntaan. Oman tien ja tarkoituksen löytyminen tuli sidotuksi oman sisäisen äänen kuuntelemiseen. Oma rooli ja vastuu omasta hyvinvoinnista nousivat esille keskeisinä elementteinä kukkaterapian toimivuudessa. Pelkkien kukkaterapiatippojen ei nähty olevan tarpeeksi muutoksessa, sillä siihen kuului myös luottamus elämään ja menneisyydestä irti päästäminen.

Kaikissa haastatteluissa korostui yksilölle itselle sopivan hoitomuodon löytyminen. Kukkaterapia nähtiin toimivana hoitomuotona tilanteissa, joissa muita hoitomuotoja ei ollut tarjolla tai vaihtoehtona virallisen länsimaisen lääketieteen psykologipalveluille, jotka koettiin itselle sopimattomiksi sekä muiden hoitomuotojen rinnalla elimistön toipumista tukemiseen. Tärkeäksi näkökulmaksi kukkaterapian positioitumisessa suhteessa länsimaiseen lääketieteeseen nousikin täydentävyyden näkökulma: ei ole tarkoituksenmukaista luoda vastakkainasettelua tai vaihtoehtoisuuden kulttuuria, sillä nimenomaan täydentävyys on joustavampi käsite erinäisissä terveyden ylläpitoa koskevissa kysymyksissä. Haastatteluissa nousi esiin myös yksilön oma rooli parantumisessa, hänen vastuu omasta terveydentilastaan sekä omaan arvo- ja ajatusmaailmaan sopivan hoitomuodon valinta. Joillekin kukkaterapia tarjosi sivuvaikutuksettoman vaihtoehdon pelottaviksi ja hallitsemattomiksi koetuille kemiallisille lääkkeille. Omista valinnoista ei tunnettu tarvetta kertoa muille, sillä usein ravintolisiä ja luonnonmukaisia hoitomuotoja käytettiin oman harkinnan mukaan, eikä niistä mainittu esimerkiksi lääkärille hoitotilanteessa. Vaikka kukkaterapia on yhä suhteellisen marginaalinen hoitomuoto, nähdään, että sitten kun Suomessa ollaan valmiita laajempaan terveydenhuoltokulttuurin muutokseen vaihtoehtoisten ja täydentävien hoitomuotojen löydettyä paikkansa länsimaisen lääketieteen rinnalla, se tulee nousemaan ihmisten tietoisuuteen.

7.2. Pohdintaa

Tutkimuksen aikana osallistuin muillekin täydentävien hoitomuotojen kursseille ja havaintoni oli, että niillä oli poikkeuksetta ainoastaan naisia. Ilmiöön voi suhtautua monella eri tavalla. Voi esimerkiksi nähdä, että naisten rooli perheidensä hoivaajina on säilynyt myös nykypäivänä. Itselleni tämä tuli jonkinlaisena pettymyksenä, sillä olisin halunnut nähdä kursseilla myös miehiä. He olisivat

voineet tuoda erilaista näkökulmaa kurssien sisältöihin. Toisaalta on mahdollista, että sillä aikaa kun naiset ovat kouluttamassa itseään, miehet ovat kotona hoitamassa lapsia ja pyörittämässä perheen arkea. Joissakin tapauksissa asiaa tiedusteltuani sain kuitenkin kuulla, että lapsi tai lapset olivatkin isovanhemmillaan tai ystävien luona hoidossa. Omassa tapauksessani kurssipäivinä lapsen hoito on järjestynyt lapsen isän ja isovanhempien yhteistyön kautta.

Naisen niin sanotulla ”biologisella” hoivavietillä ja perheensä hoivaajan roolilla on myös oma emansipoiva vaikutuksensa: hänen asemansa äitinä ja perheessä vallitsevan hoivakulttuurin toteuttajana antaa naiselle autonomisuutta ja päätösvaltaa perheen sisäisissä asioissa.

Laajemmin ajateltuna kukkaterapian käytönkin voi nähdä emansipoivana, sillä parhaimmillaan siinä vapaudutaan ulkoisen tiedon auktoriteeteista. Kaiken (lääke)tieteellisen tiedon validiteetti perustuu tieteelliseen tutkimukseen, joka on poliittisista tai taloudellisista tekijöistä riippuvaista. Täydentävät ja vaihtoehtoiset hoitomuodot eivät ole tarpeeksi kiinnostavia kaupallisesti, että suuret lääkefirmat lähtisivät rahoittamaan niiden tehoa käsittelevää tutkimusta. Niillä ei myöskään tavoiteta virallisen terveydenhuollon piiriin kuuluvia ”massoja”, joille hoitoja tai lääkkeitä voisi markkinoida. Täten täydentävät ja vaihtoehtoiset hoitomuodot ovat ainakin Suomessa asettuneet vapaasti omalle, epäviralliselle kentälleen.

Myös yksilön oman hyvinvoinnin tasolla kukkaterapialla voi olla emansipoiva vaikutus. Virallisen lääketieteen järjestelmässä potilaan oman kehon tuntemusta aliarvioidaan ja oman itsen kuuntelemisen ja tuntemisen auktoriteetti on rajattua. Erikoislääkäreillä on kehon fysiologian tieteellinen tuntemus, joka ylittää maallikon tietorajat ja he ovat sellaisessa valta-asemassa, josta käsin he voivat suorittaa itse tutkimuksia tai ohjata potilaan muualle jatkotutkimuksiin. Joissakin tapauksissa potilaille ei kerrota tarkalleen mistä terveydentilan häiriöstä on kyse ja millä lääkkeillä sitä hoidetaan. Täydentävissä ja vaihtoehtoisissa hoitomuodoissa asetelma on erilainen: terveyttä horjuttanut ongelma pyritään tuomaan asiakkaan tietoisuuteen ja sitä kautta ihmiselle itselleen annetaan vastuu sen työstämisestä. Parantumisen seuraa luonnollisesti, kun sairauden taustalla ollut häiriötekijä on poistettu. Parhaassa tapauksessa yksilö ei missään vaiheessa joudu itsen ulkopuolisen diagnoosin alaiseksi, eikä saa lääkitystä, jonka suhteen hänellä itsellään ei ole sanan- tai toimintavaltaa. Kukkaterapeutti valmistaa toki kukkaterapiatippasekoituksen oman tietonsa pohjalta, mutta tässäkin tiedon auktoriteetin rajat ovat häilyvät, sillä kukkaterapia voi olla myös itselääkintämuoto. Kaikki tieto on tarjolla sellaiselle henkilölle, joka haluaa itse vaikuttaa omaan hoitosuunnitelmaansa.

Pohtiessani syitä sille, miksi naiset suosivat täydentäviä ja vaihtoehtoisia hoitomuotoja ja esimerkiksi kukkaterapiaa, palaan mielestäni globaalin lääketutkimuksen käytäntöihin. Tuohon kovaan lääketieteen maailmaan perehdyttyäni minun ei ole lainkaan vaikeaa ymmärtää, miksi useat ihmiset suosivat vaihtoehtoisia, pehmeämpiä ja luonnonmukaisempia hoitomuotoja. Suomessa huomattavaa on se, että yhä harvemmat lääketutkimuksen suoritetaan kotimaassa. Lääketutkimus on siirtynyt Euroopasta Aasiaan ja Latinalaiseen Amerikkaan²³. Meille suomalaisille siis määrätään lääkkeitä, jotka on testattu ulkomailla ihmisillä, joilla on erilainen geeniperimä, ruokavalio sekä elinolot ja jotka esimerkiksi elävät aivan erilaisessa ilmastossa. Tällaisessa lääketieteellisuuden globalisoitumisessa ongelmaksi ei nouse pelkästään naisten oikeus heille sopiviin lääkkeisiin vaan myös muut eettiset kysymykset liittyen lääketieteellisuuden toimintakulttuuriin. Nykyaikana ei liene enää salaisuus millaisia valtavia rahasummia kansainvälinen lääketieteellisyys pyörittää.

Kukaan ei myöskään puhu kehon kyvystä parantaa itsensä ilman lääkkeitä. Se ei ole hyvä markkinointiväline. Nykypäivän kulutuskulttuuriin sopivat vain käytännöt, joihin kuuluu tavaran ja rahan liikkuminen ja mitä suuremmassa mittakaavassa, sen parempi. Tosi asia on, että ihmiskeho on altis sairastumiselle. Tästä syystä terveydenhuolto ja sen palvelut ovat välttämättömiä. Ne muodostavat menestyvän ja pysyvän kentän nyky-yhteiskunnassa. Sairastumista voi kuitenkin estää ja sairastamista vähentää. Olen samaa mieltä Saarisen (1998) kanssa siitä, että kaikki hoitomuodot eivät välttämättä enää tehoa nykyajan ihmiseen, jonka keho on kovettunut nykyajan kulttuurin melun, saasteiden, erilaisten synteettisten lisäaineiden, kiireen ja esimerkiksi liian yksipuolisen älyllisen koulutuksen takia. (Saarinen 1998, 14–15.) Yksi tunnustettu, merkittävä sairautta aiheuttava tekijä on stressi. Kiire vie ihmisiä eteenpäin, eikä pysähtymiselle ja levolle jätetä tarpeeksi aikaa. Työ- ja vapaa-aika ovat vahvasti reguloituja ja odotukset yksilön suorittamiselle on asetettu korkeiksi. Ei ole ihme jos tällainen ylisuorittaminen ilmenee lopulta erilaisina fyysisinä ja psyykkisinä häiriöinä. Jopa tuntuma siitä, milloin pitää syödä, juoda, nukkua ja levätä voi kadota. Myös käsitys siitä, mitä itse haluaa ja mitkä ovat omat tavoitteet voi hämärtyä. Lopulta ihminen saattaa toimia jopa itseään vastaan (Salonen 2005, 47). Stressiä voi kuitenkin tietoisesti vähentää. Mielestäni pieni muutos parempaan suuntaan Suomessa on lokakuussa 2013 voimaan tullut sairauslomalaki, jonka mukaan lomalla sairastuminen siirtää lomaa jopa ensimmäisestä sairauspäivästä. Tämä muutos oli nähty tarpeelliseksi siksi, että sairastamiseen käytetyn lomajakson ei nähty täyttävän vuosiloman tarkoitusta, joka on siis lepo ja loma, ei sairastaminen²⁴. Tällaiset muutokset ovat tervetulleita ja merkittäviä hyvinvoinnin edistäjiä kiireisessä nyky-yhteiskunnassa, jossa useat ihmiset antavat itsellensä ”luvan” hellittää ja

²³ http://yle.fi/uutiset/laaketeollisuus_pelkaa_laaketutkimuksen_katoavan_suomesta/6438934 (luettu 27.11.2013)

²⁴ <http://www.hs.fi/kotimaa/Sairastuminen+siirt%C3%A4%C3%A4+lomaa/a1380259460504> (Luettu 3.10.13)

siten sairastua vasta loman koitettua. On yksilöstä itsestään kiinni, tarttuuko hän tällaiseen mahdollisuuteen, vai jatkaako sinnittelyä omasta hyvinvoinnistaan välittämättä. Tällaiselle ihmiselle voisi tietenkin suositella kukkaterapiatippoja, jotka saattaisivat auttaa häntä hiljentymään ja rauhoittumaan.

Tutkimukseni pienestä otoksesta huolimatta koin saaneeni paljon irti aineistosta. Näkökulman rajaaminen feminiiniseen luontosuhteeseen, luonnon parantavaan vaikutukseen ja yhteisöllisyyden käsitteen laajempiin ulottuvuuksiin sekä täydentävän ja vaihtoehtoisen terveydenhuollon vahvuuksiin loivat kuitenkin yhdenlaisen kokonaisuuden, joka mielestäni kuvaa rehellisesti sitä toimintaympäristöä, johon kukkaterapia sijoittuu. Mahdollisuuksia olisi ollut pohtia myös terapeutin ja asiakkaan vuorovaikutussuhdetta ja siihen perustuvaa hoitomuodon valintaa, verrata kukkaterapiaa johonkin toiseen samalla tai hyvin erilaisella periaatteella toimivaan hoitomuotoon tai keskittyä esimerkiksi julkisuudessa käytävään keskusteluun luontaishoitojen puolesta ja niitä vastaan. Olisin myös voinut vertailla tutkimuksia, joissa todetaan kukkaterapia toimivaksi hoitomuodoksi ja toisaalta tutkimuksia, joissa se todetaan tehottomaksi. En kuitenkaan halunnut missään vaiheessa ottaa kantaa siihen, toimiiko kukkaterapia vai ei. Minulle tärkeintä oli kuunnella ihmisiä, joiden kokemuksen mukaan se toimii. Suuremmalla otoksella tutkimukseen olisi voinut sisällyttää analyysia liittyen esimerkiksi haastattelemini ihmisten koulutustasoon, asuinpaikkaan ja perhetaustaan. Suuremmalla otoksella myös sukupuolinäkökulma tulisi oletettavasti esiin selkeämmin.

Jatkotutkimusta pohtiessani lähtisin rajaamaan aihettani hiukan eri tavalla kuin tässä tutkimuksessa. Ekopsykologinen tutkimus suhteessa luontaishoitoihin on mielestäni antoisa lähtökohta jatkotutkimuksellekin. Esimerkiksi Kalevalainen jäsenkorjaus vaikuttaa kulttuurihistoriallisesti rikkaalta tutkimuksen aiheelta. Toisaalta myös nykypäivän fytoterapia ja kasvilääkinnän historiallinen tausta voisivat myös muodostaa oivan pohjan merkityksiä etsivälle yhteiskuntatieteelliselle tutkimukselle. Sukupuolinäkökulma tuo aina mielenkiintoisen lisän tutkimukseen, mutta se ei mielestäni kuitenkaan aina selitä kaikkea esille nousevaa. Siksi en välttämättä korostaisi sukupuolta jatkotutkimuksessa, vaan havainnoisin sitä pelkästään yhteyksissä, joissa se nousisi esille erityisen selvästi.

Kukkaterapiatutkimukseni, joka alkoi yhteen hoitomuotoon perehtymisestä ja johti valtavasti laajempien asiayhteyksien näkemiseen, on ollut todellinen tutkimusmatka. Tämän matkan varrella olen kohdannut paljon kannustusta ja innostusta, aitoa kiinnostusta ja myös kritiikkiä. Kaikkien ei ole ollut helppoa nähdä kukkaterapiaa uskottavana hoitomuotona tai ajankohtaisena tutkimusaiheena. En ole aina itsekään kyennyt tähän. Mutta maailman menoa seurattessani huomaan aina vain uudelleen, että ympärillämme on paljon melua, paineita, kiirettä ja stressiä, sosiaalisia ongelmia, sekä silkkaa pahoinvointia. Näitä asioita ei voi parantaa pelkillä lääkkeillä ja ulkopuolelta tulevien ratkaisujen avulla. Hyvin- ja pahoinvointi on myös yksilön omalla vastuulla. Länsimaisen lääketieteen hoitokulttuuriin yksilön autonomia ja vastuu omasta itsestä eivät sovi, mutta täydentävissä ja vaihtoehtoisissa hoitomuodoissa tällainen näkemys on aivan luonnollinen. Kukkaterapiassakin painotetaan tunteiden tiedostamista, niiden käsittelyä ja siten oman hyvinvoinnin kohentamista. Uskon, että vakaviltakin sairauksilta voi ainakin joltakin osin säästyä, kun pitää itsestään huolta ja yrittää elää niin luonnollista ja puhdasta elämää kuin mahdollista. Kukkaterapian käyttötarkoitukset ovat puhtaasti hyveellisiä, pyrkien yksilön itsensä ja häntä ympäröivän maailman väliseen harmoniaan. Se on ihailtava tavoite. Kukkaterapia sopii sukupuolesta riippumatta niille ihmisille, joiden arvomaailmaan se sopii. Kukkaterapiakurssin aikana olen tauotta melkein vuoden ajan käyttänyt eri kukkauutteita milloin uusien asioiden pinnalle tuomiseen, milloin tasapainottamaan saavuttamaani harmoniaa, tai vauhdittamaan alkaneita prosesseja. Tutkimukseni on edennyt kukkaterapiakurssin rinnalla. Kun tutkimukseni valmistuu, olen päätöksen edessä: onko kukkaterapia minua varten? Haluanko työskennellä kukkaterapeuttina tulevaisuudessa, vai olenko kenties sittenkin antropologi, joka tulee aina säilyttämään tarkkailijan roolinsa? Vastaus tulee aikanaan. Eihän elämässä voi koskaan tietää mitään varmasti, on vain heittäydettävä virtaan ja luotettava sen kantavaan voimaan.

Lähteet

Bach, Edward (1936) *The Twelve Healers and Other Remedies*. Lontoo: The C.W. Daniel Company Ltd.

Bach, Edward (1931) *Heal Thyself*. Lontoo: The C.W. Daniel Company Ltd.

Biley, Francis (2001) Utilizing the mythical and folkloric power of trees in the modern hospital environment. *Complementary Therapies in Nursing & Midwifery* 2001 (7), 207–210

Bryman, Alan (2004) *Social research methods*. Oxford: Oxford University Press

Burkhardt, Margaret A. (2000) Healing relationships with nature. *Complementary Therapies in Nursing and Midwifery* No: 6 (1) Feb 2000. 35–40.

Campanini, M. (1997) Bach flower therapy: Results of a monitored study of 115 patients. *La Medicina Biologica*, 15(2). 1–13.

Cant, Sarah & Sharma, Ursula (1999) *A New Medical Pluralism: Complementary Medicine, Doctors, Patients And The State*. Lontoo: Taylor & Francis

Cant, Sarah & Sharma, Ursula (2000) Alternative Health Practices and Systems. Teoksessa Albrecht G., Fitzpatrick R., Shrimslaw S. (toim.) *Social Studies in Health and Medicine*. Lontoo ja New Delhi: Sage. 651–661.

Cant, Sarah & Sharma, Ursula (2004) *A New Medical Pluralism. Complementary Medicine, Doctors, Patients and The State*. Lontoo: Taylor & Francis

Chappel, P. & Andrews, D. (1999) *Parantava homeopatia*. Pälkäne. (Alkuperäinen: Healing with Homeopathy, 1996) Dublin: Gill and Macmillan.

Chatwin, J. (2003) *Communication in Homeopathic Therapeutic Encounters*. Julkaisematon väitöskirja. University of York, Department of Sociology

- Chesler, Phyllis (1972/2005) *Women and madness. Revised and Updated edition*. New York: Palgrave Macmillan.
- Clifford, James (1988) On Ethnographic Authority. Teoksessa Clifford, James *The Predicament of Culture: Twentieth-Century Ethnography, Literature, and Art*. Cambridge: Harvard University Press. 476–492
- Critchlow, Keith (2012) *The Hidden Geometry of Flowers. Living Rhythms, Form and Number*. Edinburgh: Floris Books
- Ecberg, D. L. & Blocker, T. J. (1989) Varieties of religious involvement and environmental concerns: testing the Lynn white thesis. *Journal for scientific study of religion* 28(4), 509–517.
- Engel (1977) The need for a new medical model: a challenge for biomedicine. *Science*. 1977 Apr 8; 196 (4286), 129–36.
- Enkovaara, Anna-Liisa (2008) Homeopatia – hoivaa vai humpuukia? *Suomen lääkärilehti* 48/2008 vsk. 63, 4217–4220
- Frownfelter, Andrea (2010) *Flower Symbolism as Female Sexual Metaphor*. Eastern Michigan University. Senior Honors theses, Honors College, Digital Commons @ EMU
<http://commons.emich.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1210&context=honors>. Viitattu 24.1.2014.
- Gaard, Greta (1993) *Ecofeminism: women, animals, nature*. Philadelphia: Temple University Press
- Gale, Nicola Kay (2010) The Embodied Ethnographer: Journeys in a Health Care Subculture. *International Journal of Qualitative Methods* 2010 9 (2), 206–223
- Geertz, Clifford (1973) *The Interpretations of Cultures*. Selected Essays. Basic Books
- Goody, Jack (1993) *The Culture of Flowers*. Wiltshire: Cambridge University Press

Gupta, Akhil & Ferguson, James (1992) Beyond “Culture”: Space, Identity, and the Politics of Difference. *Cultural Anthropology* 7: 1 (Feb., 1992). The American Anthropological Association. 6–23

Haapanen, Elina & Jarkko (2004) *Suomalainen kukkaterapia. Tunteiden ja mielen luonnonmukainen hoito*. Helsinki: Unio Mystica

Halberstein, Robert A. & Sirkin, Alicia & Ojeda-Vaz, Maria M. (2010) When Less Is Better: A Comparison of Bach Flower Remedies and Homeopathy. *Ann Epidemiol* 2010; 20. 298–307

Hakosalo, Heini (2010) Lääkäri, yhteiskunta ja yhteisö. Katsaus lääkäriprofession kehitykseen Suomessa. *Duodecim* 2010; 126: 1544–51

Hannerz, Ulf (2006) Studying Down, Up, Sideways, Through, Backwards, Forwards, Away and at Home: Reflections on the Field Worries of an Expansive Discipline. Teoksessa Coleman, Simon Michael & Collins, Peter (toim.) *Locating the Field: Space, Place and Context in Anthropology*. Oxford: Berg Publishers. 471–482

Heiskanen, Irma (2006) Luonnonherruuden mieli ja valta teoksessa Heiskanen, Irma & Kailo, Kaarina (toim.) *Ekopsykologia ja perinnetieto. Polkuja eheyteen*. Helsinki: Green Spot. 197–209

Helin, Kaija (2009) *Täydentävien hoitomuotojen kansainvälinen kehitys, WHO:n ja Eu:n suositukset jäsenvaltioille*. Luonnonlääketieteen keskusliiton selonteko Sosiaali- ja terveysministeriön vaihtoehto- ja täydentävien hoitomuotojen lainsäädännön tarpeita selvittävälle työryhmälle. Raportti 2. 2009.

http://www.stm.fi/c/document_library/get_file?folderId=122630&name=DLFE-8652.pdf.

Viitattu 19.5.2014.

Heller, Chaia (1999) *Arkipäivän ekologia*. Internetissä julkaistu suomennos: http://kommunalismi.files.wordpress.com/2010/09/chaia_heller_arkipaivan_ekologia.pdf.

Viitattu 20.1.2014

Holi, Tarja (2009) *Vaihtoehtohoitojen sääntelyntarve*. Vaihtoehtohoitoja koskevan lainsäädännön tarpeita selvittäneen työryhmän raportti. Sosiaali- ja terveysministeriön selvityksiä 17.

http://www.stm.fi/c/document_library/get_file?folderId=39503&name=DLFE-8642.pdf.

Viitattu 20.5.2014

Holm, Michael Juul & Bencard, Ernst Jonas & Tojner, Poul Erik (toim.) (2004) *The Flower as Image*. Teosluettelo, Louisiana Museum of Modern Art, Humlebaek, Tanska.

Howard, Judy (2007) *Do Bach flower remedies have a role to play in pain control? A critical analysis investigating the therapeutic value beyond the placebo effect, and the potential of Bach flower remedies as a psychological method of pain relief*. *Complementary Therapies in Clinical Practice* (2007) 13. 174–183

Huttunen (2010) Tiheä kontekstointi: haastattelu osana etnografista tutkimusta. Teoksessa Ruusuvoori, Johanna & Nikander, Pirjo & Hyvärinen, Matti (toim.) *Haastattelun analyysi*. Tampere: Vastapaino. 39–63

Hyland, Michael E. & Geraghty, Adam W. & Joy, Oliver E & Turner, Scott I. (2006) Spirituality predicts outcome independently of expectancy following flower essence self-treatment. *Journal of Psychosomatic Research*. 2006 Jan; 60(1). 53–8.

Inglis, Brian & West, Ruth (1983) *Parantamisen pehmeät vaihtoehdot*. Jyväskylä, Gummerus.

Javanainen, Markku & Saarno, Veijo (1996) Homeopatian taustat ja nykykäytäntö. *Suomen Lääkärilehti* 51:1-2. 53–58.

Juselius, Maria (2013) *Naisen matka kiinalaiseen lääketieteeseen*. Helsinki: Akupiste

Juselius, Maria (2006) *Pieni matka kiinalaiseen lääketieteeseen*. Helsinki: Akupiste

Kheel, Marti (1989) From Healing Herbs to Deadly Drugs: Western Medicine's War Against the Natural World. Teoksessa Plant, Judith (toim.) *Healing the Wounds: The Promise of Ecofeminism*. Philadelphia: New Society Publishers.

King, Ynestra (1990) *Healing the Wounds: Feminism, Ecology, and the Nature/Culture Dualism*. Teoksessa Diamond, Irene & Feman Orenstein, Gloria (toim.) *Reweaving the World: The Emergence of Ecofeminism*. San Francisco, California.: Sierra Club Books

Kinnunen, Taina (2001) *Pyhät bodarit - yhteisöllisyys ja onni täydellisessä ruumiissa. Kulttuuriantropologinen kuvaus kehonrakennuksen mielestä*. Helsinki: Gaudeamus

Kinnunen, Taina (2008) *Lihaan leikattu kauneus. Kosmeettisen kirurgian ruumiillistuneet merkitykset*. Helsinki: Gaudeamus

Kiviluoto, Johanna (2004) *Naiset, luonto ja uskonto. Ekofeministinen lähestymistapa uskontotieteessä*. Uskontotieteen pro gradu-tutkielma, Helsingin yliopiston humanistinen tiedekunta. <http://ethesis.helsinki.fi/julkaisut/hum/uskon/pg/kiviluoto/naisetlu.pdf>. Viitattu 20.1.2014.

Kopcik Rhyner, Corinne (2012) *Flowers of Rhetoric: The Evolving Use of the Language of Flowers in Margaret Fuller's Dial Sketches and Poetry, Elizabeth Stoddard's The Morgesons, Edith Wharton's Summer, Mary Austin's Santa Lucia and Cactus Thorn, and Susan Glaspell's The Verge*. English Dissertations, Department of English, Georgia State University Digital Archive @ GSU http://scholarworks.gsu.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1085&context=english_diss. Viitattu 21.5.2014

Lahelma, Eero (2003) Medikalisaation juurilta nykypäivään. *Duodecim* 2003; 119. 1863–1868

Lehner, Ernst & Johanna (2012) *Folklore and Symbolism of Flowers, Plants and Trees*. Mansfield Centre, CT: Martino Publishing

Lempa, Heli (2009) ”Kun räntäsade lamaa niin nokkonen lataa” *Näkökulmia 2000-luvun kasvilääkintään*. Turun Yliopisto, Kulttuurien tutkimuksen laitos, Folkloristiikka.

LaTorre, Mary Ann (2006) Integrating Bach Flower Remedies into a Therapeutic Practice. *Perspectives in Psychiatric Care*, Volume 42, Issue 2, pages 140–143, May 2006

Masi, M. (2003) Bach flower therapy in the treatment of chronic major depressive disorder. *Alternative Therapies*, 9(6): 112. 108–110.

http://www.bachflowerseminars.com/researchstud/masi_alternative_therapies_health_med_nov-dec_2003.pdf. Viitattu 21.5.2014

Mehta, Satwant Kaur (2002). Oral flower essences in ADHD. *Journal of American Academy Child Adolescent Psychiatry*, 43(8). 895.

Myllykangas, Markku (2001) Terveystarpeiden lietsontaa: mistä medikalisaatiossa on kyse? http://viesverk.uta.fi/terveysviestinta/3_medikalisaatio.pdf. Viitattu 21.5.2014.

(Julkaistu myös Tiedepolitiikka-lehdessä 3/2001. 7–22)

Niiniluoto, Ilkka (2003) Ihminen medikalisaation pihdeissä. *Duodecim* 2003; 119:1. 857–62

Nissilä, Hanna-Leena (2004) Ekofeminismi – Maria Suutala. On vain luonto. *Kaltio* 3/2004 www.kaltio.fi/lehtiarkisto/kaltio-3-2004/nissila304. Viitattu 20.5.2014

Oksanen, Atte & Turtianen, Jussi (2004) Kirjailtu elämä. Tatuoinnit ruumiillistuvan yhteiskunnan minuisproblematiikkana. *Sosiologia* 1/2004, 28–41

Piippo, Sinikka (2008) *Kasvien salaiset voimat*. Porvoo: Helmi kustannus

Plumwood, Val (1993) *Feminism and the mastery of nature*. London: Routledge

Richardson-Boedler (1998) *Applying homeopathy and Bach flower therapy to psychosomatic illness*. New Delhi, India: B. Jain

Rikala, Sanna (2013) *Työssä uupuvat naiset ja masennus*. Akateeminen väitöskirja, Tampereen yliopisto, Yhteiskunta- ja kulttuuritieteiden yksikkö

<https://tampub.uta.fi/bitstream/handle/10024/94442/978-951-44-9218-1.pdf?sequence=1>.

Viitattu 21.5.2014.

Riska, Elianne (2003) Gendering the medicalization thesis. Teoksessa Segal, Marcia Texler & Demos, Vasilikie & J.J. Kronenfeld, J.J. (toim.) *Gender Perspectives on Health and Medicine (Advances in Gender Research, Volume 7)*, Emerald Group Publishing Limited. 59–87

Rudd, Carol (2001) *Kukatipat – tie terveyteen*. Köln: Könenmann. Suomensos: Kirsi Hintsanen

Ryynänen, Olli-Pekka ja Myllykangas, Markku (2003) *Paramedikalisaatio*. *Duodecim* 2003; 119. 1874–80.

Rørbye, Birgitte (1983) Yleiskatsaus etnomediisiin. Teoksessa Alver, Bente Gullveig; af Klintberg, Bengt; Rørbye, Birgitte & Siikala, Anna-Leena (toim.) *Parantamisen taitajat*. Helsinki: Kirjayhtymä. Suomensos: Kaarina Ripatti

Saano Veikki (1995) Lääketieteen vaihtoehdot. *Duodecim* 1995: 111. 78–84.

Saarinen, Saana (toim.) (1998) *Täydentävät vaihtoehdot terveydenhoidossa*. Helsinki: Edita

Saks, Mike (1992) Introduction. Teoksessa Saks, M. (toim.) *Alternative Medicine in Britain*. Clarendon Press, Oxford. 1–21

Salonen, Kirsi (2005) *Mieli ja maisemat. Eko- ja ympäristöpsykologian näkökulma*. Helsinki: Edita

Salonen, Kirsi (2010) *Mieli ja Luonto*. Helsinki: Green spot

Schiebinger, Londa (2001) *Has feminism changed science?* Cambridge, Massachusetts: Harvard University Press

Showalter, Elaine (1987) *The female malady. Women, madness and the English culture 1830–1980*. London: Virago.

Skeggs, Beverly (2001) Feminist Ethnography. Teoksessa Atkinson, Paul A. & Delamont, Sara & Coffrey, Amanda & Lofland, John & Lofland, Lyn H. (toim.) *Handbook of Ethnography*. Lontoo: Sage Publications Ltd

Sulkakoski, L (1996) Homeopatia. Teoksessa Heikkilä, A (toim.) *Täydentävä hoito*. Helsinki: Tammi. 123–148

Thaler, Kylie & Kaminski, Angela & Chapman, Andrea & Langley, Tessa & Gartlehner, Gerald (2009) Bach Flower Remedies for psychological problems and pain: a systematic review. *BMC Complementary and Alternative Medicine* 9: 16.

<http://www.biomedcentral.com/content/pdf/1472-6882-9-16.pdf>. Viitattu 21.5.2014.

Topo, Päivi (2006) Medikalisaatio muuttuvassa maailmassa. *Sosiaali-Lääketieteellinen aikakauslehti*. Vammala: Vammalan kirjapaino. 171–173

Tuomainen, Raimo, Myllykangas, Markku, Elo, Jyrki & Ryytänen, Olli-Pekka (1999) *Medikalisaatio – aikamme sairaus*. Tampere: Vastapaino

Tuomi, Jouni & Sarajärvi, Anneli (2009) *Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi*. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino

Varner, Gary R. *Water as Feminine*

http://www.authorsden.com/categories/article_top.asp?catid=62&id=58785. Viitattu 20.5.2014.

Viander, Riikka (2010) *Kamppailu luontaishoidoista*. Valtio-opin pro gradu – tutkielma. Kansalaisyhteiskunnan asiantuntijuuden maisteriohjelma. Yhteiskuntatieteiden ja filosofian laitos, Jyväskylän yliopisto.

[file:///alpi/uhome/home5/yy13/mt79511/Downloads/Viander-Riikka-Gradu%20\(1\).pdf](file:///alpi/uhome/home5/yy13/mt79511/Downloads/Viander-Riikka-Gradu%20(1).pdf).

Viitattu 14.12.2013

Vuori, Hannu (1979) *Lääketieteen historia: Sosiaalihistoriallinen näkökulma*. Jyväskylä, Gummerus.

Warren, Karen (1993) *Ecofeminism. Women, culture, nature*. Bloomington and Indianapolis: Indiana University press.

Wood, Matthew (2005) *Vitalism. The history of herbalism, homeopathy, and flower essences*. Berkeley, California: North Atlantic Books

Van Haselen, Robbert (1999) The relationship between homeopathy and the Dr Bach system of flower remedies. *A critical appraisal in Homeopathy (formerly the British Homeopathic Journal)* UK 88: 1999. 121-127

Vaskilampi, Tuula (1992) *Vaihtoehtoinen terveydenhuolto hyvinvointivaltion terveystarkkinoilla*. Jyväskylä, Jyväskylän yliopisto.

Vaskilampi, Tuula (1994) Vaihtoehtolääkintä kuluttajien terveystarkkinoilla. Teoksessa Hyry, K. (toim.) *Sairaus ja ihminen. Kirjoituksia paranemisen perusteista*. Helsinki: Suomalaisen kirjallisuuden seura. 220–233

Sanomalehtiartikkelit:

Yle uutiset 5.1.2013

Lääketeollisuus pelkää lääketutkimuksen katoavan Suomesta.

http://yle.fi/uutiset/laaketeollisuus_pelkaa_laaketutkimuksen_katoavan_suomesta/6438934.

Viitattu 27.11.2013.

Aamulehti 28.9.2013.

Sairastuminen siirtää lomaa. Seitsemän päivän karenssi poistuu lokakuun alussa.

<http://www.hs.fi/kotimaa/Sairastuminen+siirt%C3%A4%C3%A4+lomaa/a1380259460504>

Viitattu 3.10.13

Aamulehti 26.12.2013.

Suomalaistutkimuksen tulos: näitä leikkauksia tehdään turhaan yli 10 000 vuodessa.

<http://www.aamulehti.fi/Terveys/1194862894351/artikkeli/suomalaistutkimuksen+tulos+naita+leikkauksia+tehdään+turhaan+yli+10+000+vuodessa.html>.

Viitattu 10.5.2014.

Blogit:

Mielikin yrtit: <http://mielikinyrtit.blogspot.fi>. Viimeksi luettu 22.6.2014

Luonnonlääketieteen keskusliiton LKL Ry:n Internet-sivut:

<http://www.lkl.fi>

Viimeksi luettu 22.6.2014

Suomen Kokonaisvaltaisen Terveystuollon Keskusliiton Internet-sivut:

<http://www.ktkl.fi>

Viimeksi luettu 22.6.2014

Liite 1: Haastattelukysymykset kukkaterapeuteille

Nimi

Ikä

Asuinpaikka

Ammatti

Taustaa: Mikä suhde sinulla on kukkaterapiaan alun perin?

Kuinka löysit kukkaterapian ja millainen paikka sillä on elämässäsi tällä hetkellä?

”Oma tarina kukkaterapian kentällä?”

Miten oma ammatillinen toimintasi sijoittuu terveydenhuollon kenttään?

Miten olet kouluttautunut? Mihin osaamisesi kukkaterapian alalla perustuu?

Omat kukkauutteesi? Voisitko kertoa hiukan niiden tarinaa?

Missä uutteet valmistetaan?

Kuka valmistaa? Milloin? Liittyykö niiden valmistamiseen jokin rituaali?

Onko kukkauutteiden valmistamisessa mielestäsi jotain mystistä tai salaista?

Kuinka markkinoit kukkatippoja?

Mitä kanavia pitkin? Onko suunnattu yhtäläillä naisille ja miehille?

Kukkatippojen ”imago”? Miten kuvailisit sitä ja mitä sillä haetaan?

Mitä kautta kukkatippoja myydään?

Netin / luontaistuotekauppojen / kukkaterapeuttien kautta?

Kukkaterapian suhde länsimaiseen lääketieteeseen

Mikä kukkaterapian suhde länsimaiseen lääketieteeseen on sinun mielestäsi?

Sukupuolinäkökulma

- Sopiiko kukkaterapia mielestäni yhtäläillä naisille ja miehille?
- Asiakaskunnan kuvausta: osaatko arvioida asiakaskuntasi sukupuolijakaumaa?
- Potilaita vai asiakkaita? Hoidatko vai neuvotko? Millaista sanastoa käytät hoitotilanteessa?

Millaisia muutoksia olet kokenut kukkaterapian kentällä oman alalla olosi aikana?

Voisitko kertoa joitakin kokemuksia kukkaterapian vaikutuksista?

Voitko kuvailla yleisesti millaisiin vaivoihin/ongelmiin/sairauksiin kukkatippoja käytetään? Voit kuvailla omia kokemuksia tai asiakkaidesi kokemuksia.

Liittyykö kukkaterapiaan mielestäsi jonkinlainen rituaali? Kuka sen toteutuksesta päättää?

Vahvistatko itse jonkinlaisen rituaalin muodostumista suhteessa kukkaterapiatippon nauttimiseen?

Muodostavatko kukkaterapiaa käyttävät mielestäsi jonkinlaisen yhteisön?

Luontosuhde

Onko kukkaterapian tarkoituksena vahvistaa luontosuhdetta tietoisesti? Miten ja miksi?

Millainen on oma suhteesi luontoon?

Millainen on oma suhteesi kukkiin?

Millainen on oma suhteesi koululääketieteeseen?

Onko kukkaterapia sinulle vaihtoehto jollekin toiselle hoitomuodolle?

Liite 2: Haastattelukysymykset kukkaterapiaa käyttäville henkilöille

Nimi

Ikä

Ammatti

Asuinpaikka

Kuinka löysit kukkaterapian?

Kuinka kauan olet käyttänyt sitä?

Missä käyt asiakkaana, vai onko kukkaterapia sinulle itsehoidollinen hoitomuoto?

Kuuluuko samaasi kukkaterapiaan mitään muita hoitoja?

Haluatko kertoa mistä syystä tai millaisiin vaikeuksiin haet apua kukkaterapiasta (ei tarvitse antaa tarkkoja yksityiskohtia)?

Onko kukkaterapialla/kukkauutteilla sinulle yhteyttä luontoon?

Onko kukkaterapia sinulle vaihtoehto jollekin toiselle hoitomuodolle?

Mille ja miksi?

Oletko suositellut kukkaterapiaa kenellekään toiselle? Minkälaisen vastauksen sait?

Onko kukkaterapiassa mielestäsi jotain erityisesti naisiin vetoavaa, vai sopiiko se yhtäläisellä tavalla naisille ja miehille?

Muodostavatko kukkaterapiaa käyttävät henkilöt mielestäsi jonkinlaisen yhteisön?

Kuka on terapeutti? Onko terapeutin sukupuolelle sinulle mitään väliä?

Kuuluuko kukkaterapiaan sinulle mitään rituaalia?

Missä säilytät tippoja ja miten ja milloin otat niitä?

Kuuluuko tippojen ottamiseen joku vahvistuslause tai vastaava?

Ovatko kukkatipat/kukkaterapia sinulle yksityinen asia?

Mitä mieltä olet seuraavasta väittämästä? ”Kukat ovat naisten juttu”.